UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Beránek

Vznik, vývoj a průběh Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku a Následných norimberských procesů a jejich srovnání s teoretickými východisky a průběhem vojenských procesů s personálem koncentračních táborů v americké okupační zóně

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Radim Seltenreich

Katedra právních dějin

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 09.04.2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Autor diplomové práce

V Praze dne 9. dubna 2017

Rád bych touto cestou poděkoval svému vedoucímu, doc. JUDr. Radimu Seltenreichovi, za ochotu, trpělivost a dobré rady, které mi poskytl při tvorbě této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval své rodině a přátelům za podporu a podněty.

Obsah

Úvod ... 6

1. Situace během a po II. světové válce a nutnost potrestání nacistických válečných zločinců ... 8

1.1 Předběžná ujednání na konferencích USA, SSSR a VB a procesy konané během II. světové války ... 8

1.2 Vítězství myšlenky soudních procesů nad popravami bez soudu ... 12

1.3 Nutnost vypracování přesných procesních pravidel a nových skutkových podstat ve snaze vyvarovat se "fiaska z Lipska a Konstantinopole" ... 16

2. Vznik Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku ... 19

2.1 Charta Mezinárodního vojenského tribunálu ... 19

2.2 Výběr Norimberku jako místa konání procesu ... 26

3. Průběh Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku ... 28

3.1 Příprava a zahájení procesu ... 28

3.2 Argumenty a postoje obžalovaných během procesu ... 34

3.3 Rozsudek ... 37

4. Následné norimberské procesy ... 40

4.1 Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 a důvody jeho aplikace ... 40

4.2 Proces s nacistickými lékaři ... 46

4.3 Procesy s německým armádním velením a generalitou ... 49

4.3.1 Proces s Erhardem Milchem ... 49

4.3.2 Případ rukojmích ... 50

4.3.3 Proces s vrchním velením ... 54

4.4 Procesy s představiteli státní moci ... 58

4.4.1 Proces s představiteli nacistické justice ... 58

4.4.2 Proces s představiteli říšských ministerstev ... 61

4.5 Procesy s představiteli SS ... 65

4.5.1 Pohlův proces ... 65

4.5.2 Případ RuSHA ... 68

4.5.3 Proces s Einsatzgruppen ... 70

4.6 Procesy s průmyslníky ... 73

4.6.1 Flickův proces ... 73

4.6.2 Případ IG Farben ... 76

4.6.3 Kruppův případ ... 80

4.7 Shrnutí 83
5. Procesy s válečnými zločinci v Dachau 85
5.1 Teoretická východiska 85
5.2 Případ nemocnice Hadamar jako modelový proces 89
5.3 Procesy v Dachau 91
6. Srovnání jednotlivých typů procesů 98
Závěr 102
Seznam zkratek 104
Zdroje 105
Shrnutí 117
Summary 119

Úvod

Problematika poválečného potrestání německých válečných zločinců je i dnes předmětem zájmu odborné i laické veřejnosti. Většina autorů se však v dílech, která tuto problematiku reflektují, zabývá především tzv. *Hlavním norimberským procesem* neboli procesem *USA et al. vs. Hermann Wilhelm Göring et al.,* nebo retribučními procesy na území jednotlivých států, které byly během II. světové války nacisty okupovány. Krom těchto procesů však probíhaly na území Německa další procesy, které byly vedeny v samostatné jurisdikci jednotlivých mocností, které spravovaly okupační zóny, na něž bylo Německo po konci II. světové války rozděleno.

Cílem této práce je komplexně zmapovat přístup Spojených států amerických k otázce trestání německých válečných zločinců spjatých s nacistickým režimem, který se projevil jednak při tvorbě hmotněprávních a procesněprávních předpisů, a jednak při samotných procesech s osobami, které byly podezřelé ze spáchání zločinů dle mezinárodního práva. Tyto procesy lze rozdělit do tří kategorií, na tzv. *Hlavní norimberský proces*, který se odehrál před Mezinárodním vojenským tribunálem a v němž participovaly všechny čtyři okupační mocnosti, na tzv. *Následné norimberské procesy*[1], které již byly v samostatné jurisdikci Spojených států amerických a zabývaly se otázkou viny prominentních zajatců, kteří nebyli souzeni při procesu před Mezinárodním vojenským tribunálem, a v neposlední řadě na procesy konané v bývalém koncentračním táboře Dachau, při kterých byla především posuzována vina personálu koncentračních táborů. Vzhledem k tomu, že proces před Mezinárodním vojenským tribunálem patří k tématům, která již byla komplexně zpracována mnohými jinými autory, budu na něj v této práci klást menší důraz a budu se spíše věnovat Následným norimberským procesům a procesům v Dachau. Dílčím cílem této práce je nalézt odpověď na otázku, jestli existují alespoň nějaké znaky a prvky, které by byly všem výše zmíněným procesům společné.

V práci hodlám vycházet ze stenografických záznamů průběhů jednotlivých soudních jednání. Tyto záznamy se dají získat buď prostřednictvím jednotlivých svazků

[1] Velké písmeno je zde užíváno, protože jde o termín, který je používán k označení konkrétních dvanácti procesů před americkými vojenskými tribunály.

tzv. *Zelené série* a *Modré série,* které obsahují přepisy průběhu hlavních líčení procesu před Mezinárodním vojenským tribunálem a Následných norimberských procesů a jejichž naskenované kopie jsou k dispozici na webových stránkách Knihovny Kongresu Spojených států amerických, nebo v digitalizované formě na webových stránkách specializovaných projektů Yaleovy a Harvardovy univerzity. Dále budou v práci využity i jiné prameny. K tématu je rovněž k dispozici odborná sekundární literatura, zvláštní zmínku si zaslouží díla autorů Bazylera, Bloxhama, Hellera, Kochaviho a Jardima, která se neomezují pouze na proces před Mezinárodním vojenským tribunálem, ale snaží se o komplexní výklad dané problematiky.

1. Situace během a po II. světové válce a nutnost potrestání nacistických válečných zločinců

1.1 Předběžná ujednání na konferencích USA, SSSR a VB a procesy konané během II. světové války

Již v průběhu II. světové války se ozývaly hlasy požadující poválečné potrestání německých agresorů. Průběh II. světové války a rozsah zvěrstev páchaných nacisty ukázaly nutnost rozšířit stávající koncepci mezinárodního práva trestního. Zástupci Spojených států amerických, Sovětského svazu a Velké Británie se brzy začali zabývat otázkou, jak naložit s osobami prokazatelně spjatými se zločiny států Osy Berlín-Řím-Tokio (dále jen Osa). Již v říjnu 1941 vydávají Winston Churchill a Franklin Delano Roosevelt prohlášení, ve kterém odsuzují válečné zločiny a slibují potrestání jejich strůjců, na jaře 1942 vydává podobné prohlášení i Sovětský svaz. [2] Prezident Roosevelt počítal ve svém prohlášení se zřízením Komise Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů.[3] Tato Komise byla skutečně zřízena v říjnu 1943, fungovala a sbírala materiály a důkazy až do roku 1948, avšak Sovětský svaz se její činnosti neúčastnil.[4] V lednu 1942, po schůzce v paláci sv. Jakuba v Londýně, vydali zástupci vlád Francie, Československa, Polska, Jugoslávie, Nizozemí, Norska, Belgie, Řecka a Lucemburska prohlášení, ve kterém požadují potrestání strůjců násilí na civilním obyvatelstvu v okupovaných územích.[5] K prohlášení se nepřipojuje ani jedna z vlád tří největších mocností, zároveň však ani obsah prohlášení nijak neodmítá nebo nerozporuje.

Prvním dokumentem, který výše zmíněné mocnosti vydaly po vzájemné dohodě a který reagoval na situaci ohledně válečných zločinů, byla deklarace přijatá na tzv. Moskevské konferenci ministrů zahraničí v roce 1943. Zástupci vlád tří výše zmíněných

---

[2] ZABECKI, D. T. *World War II in Europe: an encyclopedia*. New York: Garland Publishers, c1999. ISBN: 0824070291, str. 91.

[3] ROOSEVELT, F. D. *Prohlášení o úmyslu soudit nacistické válečné zločince ze 7. října 1942* [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=16174

[4] AUTOR NEZNÁMÝ. *Out of the "darkness": UN War Crimes Comission records hailed as vital international justice tool* [online]. c2014, [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=49313#.WJC9MHmYamQ

[5] *Svatojakubská deklarace spojeneckých států z 12. června 1941* [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtjames.asp
MINISTERSTVO ZAHRANIČÍ USA. *Foreign relations of the United States diplomatic papers, 1942. General, the British Commonwealth, the Far East.* U. S. Government Printing Office, c1942, str. 45. Dostupné také z: http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1942v01

mocností spolu se zástupci Číny deklarovali v dokumentu, který byl výstupem jejich schůzky, mimo jiné i závazek stíhat a trestat viníky zločinů spáchaných na územích porobených silami hitlerovské koalice.[6] Deklarace počítala především s vydáním jednotlivých stíhaných osob do rukou vlád států, na jejichž území páchaly činnost, pro kterou jsou stíhány, avšak zároveň dokument zmiňoval i následující:

"Výše zmíněné deklarace nedopadají na případy těch německých zločinců, jejichž zločiny nemají spojitost s konkrétním územím, a kteří budou potrestáni na základě společného rozhodnutí vlád Spojenců."[7]

Dokument neobsahoval žádná podrobnější ustanovení o jednotlivých skutkových podstatách nebo o organizaci procesů, deklarace tedy byla spíše vyjádřením vůle zabývat se nacistickými zločiny s tím, že konkrétnější úprava bude vypracována až po skončení války. Na následné konferenci v Teheránu byly cíle Moskevské deklarace potvrzeny vůdci jednotlivých jednajících mocností.

Další klíčovou událostí (z hlediska trestání nacistických zločinců) z konce roku 1943 byl tzv. Charkovský proces, který byl veden Sovětským svazem na území osvobozeného Charkova a který jako první otestoval prohlášení obsažená v Moskevské deklaraci. Na rozdíl od dřívějšího Krasnodarského procesu[8] byli v Charkově souzeni krom jednoho občana Sovětského svazu i tři zajatí Němci. Obžalovaní byli stíháni pro masové vraždy civilního obyvatelstva a válečných zajatců a v mediálně sledovaném procesu byli odsouzeni k trestu smrti oběšením.[9] Charkovský proces měl velký vliv na všechny budoucí procesy s nacistickými zločinci a některé prvky, které se během něj projevily, se později promítly i v Norimberských procesech. Jako příklad lze uvést odmítnutí doktríny plnění rozkazů nadřízených jako okolnosti vylučující protiprávnost,

---

[6] *Moskevská deklarace spojeneckých sil čtyř národů z 30. října 1943* [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/wwii/moscow.asp

[7] *Moskevská deklarace spojeneckých sil čtyř národů z 30. října 1943.* Op.cit.

[8] Krasnodarský proces: Proces konaný v osvobozeném Krasnodaru v červenci 1943, během kterého bylo souzeno jedenáct občanů Sovětského svazu pro kolaboraci s nacistickými okupačními silami a podílu na zločinech proti civilnímu obyvatelstvu a zajatcům. Osm obžalovaných bylo popraveno, tři byli odsouzeni k dlouholetému vězení. Viz: HICKS, J. "Soul destroyers": Soviet Reporting of Nazi Genocide and its Perpetrators at the Krasnodar and Khar´kov Trials. *History.* c2013, roč. 98, č. 332, str. 536.

[9] PRUSIN, A. V. *Kharkov trial* In: MIKABERIDZE, A. a kol. *Atrocities, Massacres and War Crimes: An Encyclopedia.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, c2013, ISBN: 9781598849264, str. 364.

či jako okolnosti polehčující.[10] Je však nutno zmínit, že během procesu byla opomíjena a nezmiňována perzekuce Židů jako zvlášť pronásledované skupiny[11], ačkoliv nacistická likvidace příslušníků židovské obce v obsazeném Charkově a okolí tvořila jeden ze základních kamenů obžaloby.

Charkovský proces vzbudil světovou odezvu, zatímco v SSSR se promítal dokumentární film o procesu a nacistických zločinech, který měl podpořit morálku sovětských vojáků a zároveň zastrašit německého agresora, tak představitelé USA a Velká Británie se obávali odvety na vlastních zajatcích ze strany Němců. Němci pochopitelně proces a následnou popravu svých vojáků nenechali bez odezvy. Vedoucí tiskového oddělení Říšského ministerstva zahraničí Paul Karl Schmidt vydal prohlášení, ve kterém odsoudil celý proces a prohlásil, že pokud se sovětský prokurátor skutečně vyjádřil, že proces vycházel z principů Moskevské deklarace, tak podíl na tomto justičním zločinu nesou i vlády USA a Velké Británie a jejich vlastní zajatci budou v rámci retribuce souzeni německými soudy pro podezření ze spáchání válečných zločinů.[12] Američané a Britové si nebyli jisti, jaké stanovisko k Charkovskému procesu zaujmout, na jedné straně uznávali pravomoc Sovětského svazu soudit německé okupační síly a jejich spojence na základě Moskevské dohody, na druhé veřejné medializované procesy znamenaly ohrožení vojáků v německém zajetí. Dalším argumentem byla zejména pro Američany jistá neprůhlednost a zároveň teatrálnost Charkovského procesu. Katolický týdeník *America* například zpochybnil právní i morální stránku charkovských událostí (ale i zacházení s japonskými zajatci ze strany americké vlády) a upozornil na fakt, který je klíčový a rezonuje i v pozdějších procesech, totiž na to, že souzení válečných zločinců, pokud má mít význam i pro budoucí generace, by nemělo být jen glorifikovanou pomstou vítězů, ale mělo by zajišťovat skutečný průchod spravedlnosti zajištěný dostatečnými právními instituty garantujícími spravedlivý proces:

[10] BAZYLER, M. J., GOLD, K. R. Judicialization of International Atrocity Crimes: The Kharkov Trial 1943. *San Diego International Law Journal.* c2012, roč. 14, č. 77, str. 119-120.
[11] Během procesů byly všechny oběti souhrnně označovány za Sovětské občany, ačkoliv bylo prokazatelné, že právě proti Židům byly uskutečněny nejtvrdší nacistické represe. Taktéž obžalovaní a svědci, při popisu fyzické likvidace obětí nikterak nezmiňovali židovskou víru nebo původ jako důvod likvidace. Viz: BAZYLER, M. J., GOLD, K.R. *Op. cit.*, str. 113-115.
[12] KOCHAVI, A. J. The Moscow declaration, The Kharkov Trial and the Question of a Policy on Major War Criminals in the Second World War. *History.* c1991, roč. 76, č. 248, str. 407.

"Za spravedlnost, lidskost a vítězství rozumu a práva nad rasovými předsudky a krutostí msty nelze bojovat polovičatě. Naše rozhodování je postaveno na pečlivosti, úplnosti a konzistenci. Loutkové procesy a popravy jako představení pro veřejnost nejsou součástí našeho plánu. A protože jsou cizí všemu, za co bojujeme, bude lepší, když zmizí co nejdříve."[13]

Ve spojení s neochotou Sovětského svazu účastnit se činnosti Komise pro vyšetřování válečných zločinů, mělo toto znepokojení s průběhem a následky Charkovského procesu za následek to, že Američané, prostřednictvím neutrálních švýcarských vyslanců, ujistili Němce, že soud s jejich vojáky v Charkově byla sólová akce SSSR a USA ani Velká Británie neplánují žádný obdobný proces se zajatci.[14] Britové sice nesouhlasili s tímto gestem Američanů, avšak ani oni nenavázali žádným dalším procesem během trvání II. světové války. Nakonec i Sovětský svaz na žádost spojenců přislíbil, že neuspořádá další veřejný soudní proces ve snaze poskytnout ochranu osobám v německém zajetí.

Charkovský proces tak zůstal ojedinělou záležitostí a spojenecké mocnosti se nakonec dohodly na společném postupu při realizaci Moskevské deklarace. Vlastní procesy byly na základě domluvy po dobu trvání války vyloučeny a činnost na poli trestání válečných zločinů se omezila hlavně na shromažďování důkazů o činnosti německých sil ať už Komisí Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů nebo jinými subjekty.

[13] AUTOR NEZNÁMÝ. The Kharkov trial. *America.* c1944, roč. 70, č.13, str. 351.
[14] KOCHAVI, A. J. c1991, *op. cit.* str. 409.

1.2 Vítězství myšlenky soudních procesů nad popravami bez soudu

Ohledně platnosti ustanovení Moskevské dohody, která upravovala souzení válečných zločinců v zemích, ve kterých páchali svou trestnou činnost, nevznikly mezi spojeneckými mocnostmi žádné spory. Složitější však byla otázka potrestání tzv. hlavních válečných zločinců, jejichž zločiny nesouvisely s žádnou konkrétní zemí.

Britský premiér Winston Churchill zastával názor, že Moskevskou deklaraci je třeba vykládat tak, že o osudu čelních nacistů rozhodnou představitelé vlád USA, Velké Británie a SSSR a nikoliv soudy, protože potrestání předních Hitlerových stoupenců je otázkou politickou, nikoliv právní. Domníval se, že je příliš nebezpečné poskytnout nacistický vůdcům spravedlivý veřejný proces, protože pokud by byli vrcholní představitelé hitlerovského Německa postaveni před běžný soud, mohli by svá procesní práva zneužít k obhajobě a propagaci nacismu a zároveň se stylizovat do rolí mučedníků. [15] Dle Churchilla bylo třeba jasně oddělit nejvýznamnější představitele nacistického režimu a ty ihned po jejich dopadení popravit. Na zasedání válečného kabinetu v březnu 1944 však po projednání s členy svého kabinetu uznal, že otázka potrestání hlavních válečných zločinců je komplexní a je třeba ji nejprve projednat s představiteli USA a SSSR.[16]

Ve Spojených státech byla otázka, jak naložit s válečnými zločinci součástí komplexnější problematiky toho, jak naložit s Německem jako takovým. Koncepce prezentovaná ministrem financím Henrym Morgenthauem mladším byla založena na absolutní deindustrializaci poraženého Německa spojenou s postoupením rozsáhlých území vítězným státům. Morgenthaův plán dále počítal s okamžitou likvidací vybraných představitelů nacistického režimu bez soudního projednání (tento návrh byl velmi podobný Churchillově koncepci).[17] Morgenthaův nesouhlas se soudními procesy s čelními nacisty mohl pramenit ze zkušeností jeho otce: Henry Morgenthau starší byl americkým vyslancem v Osmanské říši v době konání procesů s představiteli režimu

[15] KOCHAVI, A. J. c1991, *op. cit.* str. 409.
[16] *Závěry ze zasedání válečného kabinetu ze dne 14. března 1944* In: *CAB 65/41 Original Reference (44) 1-(44) 42, 1944 3 Jan-28 Mar* [online], str. 251-252. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/large/cab-65-41.pdf
[17] KAUFMAN, Z. D. *United States Law and Policy on Transitional Justice: Principles, Politics and Pragmatics.* New York: Oxford University Press, c2016, ISBN: 9780190243494, str.86.

Mladoturků v Konstantinopoli, které skončily fiaskem vzhledem k tomu, že většina obžalovaných byla souzena v nepřítomnosti a mnoho důkazů bylo zničeno a zfalšováno před tím, než se k soudu dostaly.[18] Koncepce Morgenthaua mladšího měla poměrně silnou podporu u prezidenta Roosevelta a premiéra Churchilla, ačkoliv jiní politici, například ministři zahraničních věcí USA a Velké Británie Cordel Hull a Anthony Eden se proti Morgenthauovu plánu, který by de facto znamenal zničení Německa, razantně vymezili. 24. září 1944 unikly informace o plánu na deindustrializaci do tisku[19], negativní reakce veřejnosti donutila Roosevelta přehodnotit své stanovisko a od plánu se distancovat, stejně se zachoval i Churchill. Odhalení plánu využila i německá propaganda k povzbuzení svých vojáků a začala hlásat, že Morgenthau jedná v rámci židovského spiknutí, jehož cílem je zničit Německo a přeměnit ho na zaostalou farmářskou pustinu. Podle mnoha amerických a britských důstojníků sloužících na západní frontě, mělo zveřejnění plánu za následek výrazné zvýšení morálky německých vojáků a prodloužení bojů na všech frontách.[20]

Poté, co Roosevelt odmítl Morgenthauovu koncepci, byla přehodnocena i otázka, jak naložit se zajatými předními nacisty. Ministr války Henry L. Stimson, nový ministr zahraničí Edward R. Stettinius mladší a generální prokurátor Francis Biddle argumentovali ve svém memorandu v neprospěch poprav takto:

"Tento přístup by byl výhodnější kvůli své rychlosti a jistotě výsledku, avšak byl by porušením základů spravedlnosti, které jsou společné všem členům Spojených národů. Umožnilo by to Němcům udělat z těchto zločinců mučedníky, a v každém případě by bylo možno takto potrestat jen několik jedinců. Domníváme se, že jediným spravedlivým a efektivním způsobem je soudní cesta. Odsouzení těch zločinců v procesu nám navíc zajistí obrovskou veřejnou podporu a místo v historii. Soudní metoda navíc

[18] THOMASSIAN, V. *The Constantinople War Trials: The legal response to the Armenian genocide* [online]. c2011, [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: https://ayfwest.org/news/the-constantinople-war-crimes-trials-the-legal-response-to-the-armenian-genocide/

[19] Někteří autoři se domnívají, že informace záměrně vypustil Morgenthaův pobočník Harry Dexter White, ve snaze získat podporu veřejnosti pro plán svého ministra Viz: DIETRICH, J. *The Morgenthau Plan:Soviet Influence on American Postwar Policy.* New York: Algora Publishers, c2002, ISBN: 1892941910, str. 79.
KUBEK, A. *The Morgenthau Plan and the Problem of Policy Perversion*[online]. c1989, [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: http://www.ihr.org/jhr/v09/v09p287_kubek.html/

[20] DIETRICH, J. c2002, *op. cit.* str. 81.

umožní, aby kdokoliv mohl v budoucnosti studovat autentické záznamy nacistických zločinů."[21]

Argumenty obsažené v tomto memorandu Roosevelta částečně přesvědčily a USA od té doby na setkáních mocností neprosazovala doktrínu poprav bez soudu.

Postoj Sovětského svazu a generalissima Stalina nebyl až do podzimu 1944 ostatním spojencům známý. Churchill očekával, že Stalin podpoří jeho návrh okamžitých poprav bez soudu.[22] Vůdce Sovětského svazu však britského premiéra při vzájemném setkání překvapil, jak vyplývá z Churchillova dopisu Rooseveltovi:

"V postoji k válečným zločincům mne U. J. (Uncle Joe - Stalin) *překvapil extrémním smyslem pro spravedlnost. "Nebudou žádné popravy bez soudu, jinak se o nás bude říkat, že jsme se báli soudit je." Upozorňoval jsem na nesnáze z hlediska mezinárodního práva, ale odvětil, že pokud nebudou procesy, nesmí být popravy, ale maximálně tresty odnětí svobody na doživotí."*[23]

Stalin tedy jasně preferoval cestu soudních procesů, což potvrdil i během Jaltské konference, naopak Churchill, i přes doporučení některých členů britské vlády, dále trval na tom, že vrcholné představitele nacismu je třeba okamžitě po zadržení zlikvidovat a nedávat jim žádný mediální prostor. Roosevelt zastával v tomto sporu názor, že popravy bez soudu by vytvářely negativní obraz spojeneckých vlád, avšak zároveň upozorňoval, že nelze potlačit politickou stránku a celou věc vnímat jako čistě právní problém.[24] Jaltská konference tedy nepřinesla žádný nový průlom. Ten přišel až v dubnu 1945, kdy Roosevelta vystřídal v prezidentském úřadu Harry S. Truman, který byl mnohem více nakloněn Stimsonově koncepci soudních procesů. I Britové nakonec odsouhlasili koncepci souzení nacistických zločinů před soudem prostřednictvím

---

[21] *Memorandum prezidentu Rooseveltovi od ministrů války a zahraničí a generálního prokurátora z 22. ledna 1945* [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/jack01.asp

[22] Mimo jiné vycházel z události, která se stala během konference v Teheránu. Stalin tehdy při neformálním večerním setkání prohlásil, že dle jeho názoru je třeba po konci války okamžitě popravit 50 000 německých důstojníků. Churchilla tato zmínka pobouřila a Stalin později prohlásil, že šlo o žert. Viz: MCNEAL, R. H. *Stalin: man and ruler.* New York: New York University Press, c1990, ISBN: 9780814754559, str. 258.

[23] *Dopis premiéra Churchilla prezidentu Rooseveltovi z 22. října 1944.* FO 371/390005, TNA. In: SELLARS, K. *"Crimes against Peace" and International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, c2013, ISBN: 9781107028845, str. 48.

[24] KOCHAVI, A. J. c1991, *op. cit.* str. 412.

ministra Edena, a to konkrétně v květnu 1945 na ustavující konferenci OSN v San Franciscu. Kochavi ve své práci upozorňuje, že důvod, pro který Britové změnili názor, mohl být dost pragmatický, většina hlavních představitelů nacistického režimu už nežila, a proto se u žádného případného soudu nemohla obhájit.[25]

Koncepce poskytnutí spravedlivého procesu všem nacistickým zločincům byla tedy schválena a mohla být započata práce na konkrétní realizaci procesů.

[25] KOCHAVI, A. J. c1991, *op. cit.* str. 415.

1.3 Nutnost vypracování přesných procesních pravidel a nových skutkových podstat ve snaze vyvarovat se "fiaska z Lipska a Konstantinopole"

Jedním z důvodů, které vedly Velkou Británii a částečně i USA k odmítání politiky procesů, byla patrně negativní historická zkušenost. Již po I. světové válce projevily tehdejší vítězné mocnosti vůli potrestat agresory a válečné zločince. Souzeni měli být představitelé poraženého Německa (a také Bulharska a Maďarska) pro válečné zločiny a představitelé režimu Mladoturků pro zločiny spáchané ve spojitosti s genocidou Arménů. Trestní odpovědnost byla v těchto případech založena na porušení ustanovení Haagského a Ženevského práva.[26]

Dle původního plánu spojenců mělo být souzeno až 900 Němců vybraných dle konsenzu vítězných mocností a poškozených zemí, včetně samotného císaře a předních generálů (například i von Hindenburg či Ludendorff).[27] Němcům bylo umožněno, aby své obviněné soudili sami před nejvyšším soudem v Lipsku. Zároveň Němci prohlásili, že odsouzení téměř devíti stovek vysokých důstojníků a politiků by bylo přílišným zásahem do nezávislosti Německa a že vznesená obvinění jsou z valné části vykonstruovaná a nepodepřená důkazními prostředky. Z původních devíti set bylo nakonec obviněno 45 osob, před soudem reálně stanulo 22 osob a pouze 10 obžalovaných bylo odsouzeno, převážně k trestům odnětí svobody nepřesahujícím jeden rok.[28] Důvodů pro tak nízké tresty bylo podle některých autorů několik, jednak Německo chtělo ukázat, že i přes porážku je stále suverénní, nezávislou zemí,[29] jednak celá koncepce válečných zločinů dle Haagského a Ženevského práva neměla v

[26] Haagské a Ženevské právo - systém úmluv přijatých na Haagských a Ženevských mírových konferencích, který mimo jiné upravuje způsoby vedení války (včetně zákazu některých způsobů), zacházení ze zajatci, raněnými jakož i civilisty. Viz: ONDŘEJ, J. Význam Haagské mezinárodní konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. *Mezinárodní vztahy*. c2000, roč. 35, č. 1, str. 31. Dostupné také z: https://mv.iir.cz/article/view/1244

[27] JARDIM, T. *Mauthausenský proces.* Praha: Academia. c2014, ISBN: 9788020023360, str. 36.

[28] ZENZMAIER, J. *The Leipzig Trials (1921-1927): Between national disgrace and juridical farce* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: http://ww1.habsburger.net/en/chapters/leipzig-trials-1921-1927-between-national-disgrace-and-juridical-farce

KRAMER, A. The First Wawe of the International War Crimes Trials: Istambul and Leipzig. *European Review*. c2006, roč. 14, č. 4, str. 448.

[29] I proces z Lipska pravděpodobně přiživil mýtus o "Dýce v zádech německého národa", dle kterého německá armáda v I. světové válce nebyla poražena, ale Německo prohrálo kvůli zradě politiků, převážně židovského původu, kteří kapitulovali.

Německu žádnou tradici, naopak německá armáda spíše používala princip, dle kterého vojenská nutnost ospravedlňovala jakékoliv jednání.[30]

Jak již bylo zmíněno výše, procesy s představiteli hnutí Mladoturků také neproběhly příliš úspěšně, padly sice přísnější tresty než při procesech v Lipsku, avšak vzhledem k tomu, že většina strůjců arménské genocidy byla souzena v nepřítomnosti (i když někteří viníci sice byli původně zadrženi spojeneckými vojsky, ale následně byli vyměněni za spojenecké zajatce)[31], jednalo se spíše o morální odsouzení viníků než o jejich skutečné potrestání.[32] Zajímavé je, že během Konstantinopolského procesu bylo ve vztahu ke genocidě Arménů poprvé použito termínu *"zločiny proti lidskosti"*, i když tento termín nebyl nikde před tím obsažen a jako skutková podstata byl zakotven až po II. světové válce v souvislosti s Norimberským procesem.[33]

Díky těmto historickým zkušenostem si vlády SSSR, USA a Velké Británie uvědomovaly, že pokud mají být procesy s poraženými nacisty úspěšné a má být dán průchod spravedlnosti, je třeba vyvarovat se některých chyb z minulosti. Na řešení prvního problému, kterým byl nedostatek důkazních prostředků, se začalo pracovat již během války. Díky činnosti Komise Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů a očitým svědectvím přeživších obětí nacistických zločinů, jakož i doznáním a výpovědím některých nacistických zločinců měly spojenecké vlády v ruce dostatek důkazů dostačujících k obvinění mnoha osob podezřelých z trestné činnosti. Dalším důležitým bodem byla nutnost konkretizovat obecná ustanovení Haagských a Ženevských smluv a doplnit sankce pro případ jejich porušení. Zároveň bylo třeba vytvořit některé zcela nové skutkové podstaty pro činnost, kterou se doposud mezinárodní právo buď vůbec nezabývalo, nebo jí řešilo pouze okrajově. Také bylo nutno vyřešit otázku, jaké by mělo být složení soudu, aby byl skutečně dán průchod spravedlnosti. To, že by soud vedli sami Němci, už po zkušenostech z Lipska

[30] ZENZMAIER, J. cNeznámý, *op. cit.*
KRAMER, A. c2006, *op. cit.* str. 449.
[31] Kvůli tomuto jevu se například neuskutečnil chystaný proces na Maltě.
[32] Za zmínku stojí fakt, že podstatná část hlavních strůjců arménské genocidy, které se podařilo uprchnout do exilu, byla zavražděna při tajné operaci Nemesis Arménskou revoluční federací.
[33] SCHABAS, W. A. The "Odious Scourge": Evolving Interpretations of the Crime of Genocide, *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*. c2006, roč. 1, č. 2, str. 94.
Dostupné také z: http://scholarcommons.usf.edu/gsp/vol1/iss2/3

nepřicházelo v úvahu. Tyto problémy byly řešeny v dokumentech, na jejichž základě byl ustanoven Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku.

2. Vznik Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku

2.1 Charta Mezinárodního vojenského tribunálu

Již na konferenci v San Franciscu přednesli Američané prostřednictvím svého zástupce, soudce Samuela Rosenmana, svou vizi, jak by měly procesy s poraženými Němci probíhat. Tento návrh počítal s ustanovením mezinárodního trestního vojenského tribunálu, v němž by zasedali zástupci vítězných mocností (USA, SSSR, Velká Británie + Francie, jakožto největší oběť německé agrese), a souzeni by byli nejenom představitelé nacistického režimu, ale i některé organizace (jako například *"Schutzstaffel"*, dále jen SS).[34] Americká koncepce byla ostatními státy přijata a zároveň bylo dohodnuto, že listina, která měla sloužit jako podklad pro vytvoření tribunálu a zároveň i jeho rozhodování bude společným dílem všech čtyř států reprezentovaných jejich předními právními experty.

V létě 1945 se za účelem tvorby výše zmíněného dokumentu sešli zástupci všech čtyř mocností. Spojené státy reprezentoval soudce Nejvyššího soudu USA Robert H. Jackson, který jako spolutvůrce původního amerického návrhu byl de facto předsedou celé konference a hlavním koordinátorem.[35] Za Sovětský svaz byli přítomni generál, univerzitní profesor a zároveň místopředseda Nejvyššího soudu SSSR Iona Timofejevič Nikitčenko a jako jeho poradce další sovětský právník Áron Naumovič Trainin.[36] Zástupcem Británie byl právník a politik Sir David Maxwell Fyfe, a konečně Francii zastupovali soudce Robert Falco a profesor André Gros. Výsledkem jejich práce bylo, že 8. srpna 1945 byl vydán dokument *"Charta Mezinárodního vojenského tribunálu"* (též se používá označení *"Norimberská charta"* či *"Londýnská charta"*). Tato charta,

---

[34] PRIEMEL, K. CH. *The Betrayal: The Nuremberg Trials and German Divergence*. New York: Oxford University Press, c2016, ISBN: 0199669759, str. 71.
KOCHAVI, A. J. c1991, *op. cit.* str. 415.

[35] HARWOOD, R. *Nuremberg and other War Crimes Trials: a New Look.* Southam: Historical Review Press, c1978, ISBN: 9780911038347, str. 14. Dostupné také z: https://archive.org/details/Nuremberg_and_other_Trials

[36] Dle některých autorů Nikitčenko a Trainin museli mít k jakémukoliv jednání telefonický souhlas sovětského prokurátora Andreje Januarjeviče Vyšinského, který tak de facto ovlivňoval konečné znění dokumentu, ač sám nebyl přítomen. Viz: BASS, G. J. *Stay the Hand of Vengeance: The Politics of War Crimes Tribunals.* Princeton: Princeton University Press, c2000, ISBN: 069104922X, str. 201.
PRIEMEL, K. CH. c2016, *op. cit.* str. 76.

která vznikla konsenzem čtyř mocností, se stala základním dokumentem pro následný Tribunál, jakož i jedním ze základních kamenů mezinárodního práva trestního.

Charta byla rozdělena do šesti hlav a měla celkem třicet článků.[37] První hlava obsahovala úvodní prohlášení a zároveň řešila obsazení jednotlivých pozic soudců v tribunálu. Článek jedna proklamuje úmysl spojeneckých vlád soudit zločince evropské části Osy, k tomuto účelu se vlády zavazují ustanovit mezinárodní vojenský soud. Článek jedna se taktéž odvolává na Londýnskou dohodu ze dne 8. srpna 1945, která byla jakýmsi uvozovacím dokumentem pro Chartu Mezinárodního vojenského tribunálu (mimo jiné v ní bylo stanoveno, že Charta bude účinná pouze po dobu jednoho roku) a která se odvolávala na Moskevskou dohodu. Lze tedy konstatovat, že význam Moskevské dohody nebyl pouze deklarační, ale díky ustanovení Londýnské dohody se dohoda z Moskvy stala pramenem, který odůvodňoval vznik Norimberské charty.[38] Další tři články první hlavy řešily otázku obsazení soudu. Bylo stanoveno, že senát soudu budou tvořit čtyři soudci, z každé signatářské země jeden, každý soudce měl mít jednoho náhradníka, který ho měl zastoupit, pokud by nastaly nepředvídatelné okolnosti během procesu, dále bylo možno nahradit soudce nebo náhradníka ze zdravotních nebo jiných podstatných důvodů jiným zástupcem dané země, avšak pouze pokud to nebylo v průběhu procesu.[39] Hlavní soudci všech zemí, nebo alespoň jejich náhradníci, museli být přítomni, aby byl soud usnášeníschopný, rozhodovalo se prostou většinou, při rovnosti hlasů měl rozhodující slovo předseda volený všemi soudci. Z tohoto pravidla však existovala výjimka, pro rozhodnutí o vině a trestu museli ve shodě hlasovat alespoň tři soudci.[40] Pátý článek stanovil, že pokud by bylo potřeba, lze ustanovit další tribunály, které se budou rovněž řídit dle ustanovení Norimberské charty.

Druhá hlava nazvaná *"Jurisdikce a základní principy"* měla klíčový význam pro vývoj mezinárodního trestního práva, protože ve svém článku 6 zavedla a definovala nové skutkové podstaty a zpřesnila a lépe vymezila skutkové podstaty, které již dříve

[37] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945* [online]. [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtconst.asp

[38] Sovětský svaz prosazoval, aby byl odkaz na Moskevskou dohodu obsažen přímo v těle Charty, výsledná podoba je tedy kompromisem: Viz: *Londýnská dohoda z 8. srpna 1945*[online]. [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtchart.asp
Memorandum sovětské vlády z 14. června 1945 [online]. [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/jack10.asp

[39] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*

[40] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*

byly součástí Haagského a Ženevského práva. První skutková podstata, obsahovala definici tzv. *Zločinů proti míru"*, které definovala jako:

"Plánování, přípravu, rozpoutání nebo vedení útočné války nebo války porušující ustanovení mezinárodních úmluv, dohod nebo závazků nebo účast na společném plánu či spiknutí, jehož cílem je uskutečnit cokoliv z výše zmíněného.[41]

Ze záznamů vyplývá, že dohody ohledně definice zločinů proti míru bylo poměrně obtížné docílit. Sovětská delegace trvala na tom, že znění této definice musí obsahovat upřesnění, že se dotýká pouze členů Osy, nikoliv, že jde o obecné ustanovení.[42] Zástupci ostatních národů však vehementně odmítli takovéto okleštění skutkové podstaty. Dle jejich názoru by taková praxe nevrhala dobré světlo na celý tribunál, protože skutková podstata, jejíž naplnění by vyžadovalo speciální subjekt určený na základě státní příslušnosti, by byla jasným důkazem, že tribunál neslouží k dosažení spravedlnosti, ale k soudem posvěcené mstě.[43] Sovětští vyslanci nakonec svůj požadavek stáhli a v Norimberské chartě se objevilo výše uvedené znění. Definice *"Válečných zločinů"* reflektovala dřívější úpravu a pouze specifikovala, co všechno spadá do této kategorie. Poslední skutková podstata se zabývala tzv. *"Zločiny proti lidskosti"*. Tento pojem poprvé použitý při procesech v Osmanské říši, dostal v Chartě Mezinárodního vojenského tribunálu svou legální definici:

"Zločiny proti lidskosti jsou jmenovitě vraždy, vyhlazování, zotročování, deportace a jiné nelidské činy spáchané na jakémkoliv civilním obyvatelstvu před nebo během války nebo perzekuce na základě politické, rasové nebo náboženské příslušnosti v rámci provedení nebo ve spojitosti s jakýmkoliv zločinem v jurisdikci tohoto Tribunálu, bez ohledu na to, jestli jde či nejde o porušení vnitrostátního práva v zemi, kde došlo k jeho spáchání.[44]

Zakotvení zločinů proti lidskosti do právního dokumentu mělo zásadní význam pro vývoj mezinárodního trestního práva, poprvé v historii bylo stanoveno, že dle

[41] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*
[42] *Sovětský návrh na úpravu definic "Zločinů" z 25. července 1945* [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/jack48.asp
[43] Bass ve své knize rovněž upozorňuje na absurditu, která by nastala při uplatnění sovětského modelu. Za tajnou doložku paktu Molotov-Ribbentrop o rozdělení Polska by šlo stíhat německé nacisty pro výše popsané spiknutí, ale druhou stranu paktu již nikoliv. Viz: BASS, G. J. c2000, *op. cit.* str.200.
[44] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*

mezinárodního práva lze potrestat osoby, které se dopustí jednání, které odporuje fundamentálním základům mezinárodního práva, i když toto jednání v sobě nemá žádný očividný mezinárodní prvek a zákony státu, ve kterém k němu došlo, jej nepovažují za trestné. Bylo také stanoveno, že odpovědnost za výše zmíněné zločiny nesou i ti, kteří se sice přímo žádného zločinu nedopustili, ale byli účastníky spiknutí nebo spolupracovali na vypracování společného plánu, který jiným umožnil nebo nakázal tyto zločiny spáchat.[45]

Výše zmíněné skutkové podstaty vyvolaly velkou vlnu kritiky, zvláště v Německu. Bylo namítáno, že jde o porušení zákazu retroaktivity (Norimberská charta je dle těchto názorů zákonem *"Ex post facto"*[46]), a právních principů *"Nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege"*.[47] Tento argument se však nedá považovat za úplně přesný. Kategorie válečných zločinů již byla definována v Haagských a Ženevských dohodách. Kategorii zločinů proti lidskosti také nelze považovat za úplně novou koncepci - již dříve se o této kategorii v mezinárodních kruzích mluvilo a během procesů v Konstantinopoli byli příslušníci Mladotureckého režimu stíháni právě pro zločiny proti lidskosti. Dá se tedy usuzovat, že ač nebyla před Norimberskou chartou nikde zakotvena přesná legální definice, bylo možné zločiny proti lidskosti považovat za porušení mezinárodního zvykového práva.[48] Složitější to bylo s obhajobou pasáže definující zločiny proti míru, ale i zde se dal sledovat vývoj na mezinárodní úrovni, z kterého vyplývalo, že útočná válka je nežádoucím jevem, nehledě na to, že i Německo bylo signatářem Briand-Kellogova paktu, který vylučoval útočnou válku jako řešení mezinárodních sporů.[49] Lze tedy shrnout, že vytvoření nových skutkových podstat v Norimberské chartě nebylo pouhou legalizací poválečných perzekucí, ale spíše kodifikací již existujících mezinárodních obyčejů a závazků ze smluv. Druhým argumentem, který německá právní škola často používala, byl fakt, že i když by bylo připuštěno, že výše zmíněné skutkové podstaty mají svůj základ v již existujících

[45] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*
[46] Zákon, který retroaktivně mění právní následky některých jednání, v tomto případě kriminalizuje jednání, které bylo v době, kdy k němu došlo, legální.
[47] Není zločinu bez zákona, není trestu bez zákona.
[48] GERAS, N. *Crimes Against Humanity: Birth of a Concept.* Manchester: Manchester University Press, c2011, ISBN: 9780719082412, str. 19.
[49] *Dohoda mezi Spojenými státy a dalšími mocnostmi o zákazu války jako nástroje mezinárodní politiky z 27. srpna 1928 (Briand-Kellogův pakt)* [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp

mezinárodních smlouvách a uzancích mezinárodního práva, není s jejich porušením spojována žádná sankce, a proto nelze na jejich základě nikoho potrestat. Tento názor je však většinou autorů odmítán, například Chaney ve své práci tvrdí že:

"Lze namítnout, že zvykové právo, jakým je například common law, by se nikdy nemohlo vyvinout, pokud by aplikace principu ex post facto mohla anulovat jakýkoliv první případ, ve kterém byl rozpoznán vznik nového pravidla."[50]

Nejproblematičtější a nejvíc kritizovanou pasáž patrně představovala část, která se zabývala spiknutím nebo participací na společném plánu, jehož účelem bylo spáchání výše uvedených zločinů. Na rozdíl od ostatních skutkových podstat neměla tato definice dostatečnou oporu v mezinárodním právu a její formulace se zdála příliš povrchní. V tisku zazněla obava, že důsledné dodržování tohoto ustanovení povede k aplikování principu kolektivní viny a trestání osob za zločiny, na kterých nebudou mít žádný podíl.[51] Tyto prognózy se sice v plné výši nenaplnily, ale i tak zůstalo ustanovení o spiknutí a společném plánu patrně nejkontroverznější částí celé Norimberské charty.

Kromě definice výše zmíněných skutkových podstat, obsahovala druhá hlava Norimberské charty ještě další ustanovení. Články devět a deset zakotvovaly pravomoc Tribunálu označit posuzovanou organizaci za zločineckou a navazovaly tak přímo na ustanovení zabývající se otázkou spiknutí. V případě, kdy by byla organizace označena za zločineckou, vznikla by pravomoc orgánů signatářských států předvést členy takovéto organizace před vojenský, národní nebo okupační soud a soudit je za jejich členství. Skutečnost, že organizace, jejímž členem by takovýto obžalovaný byl, byla zločineckou, by se v takovémto následném procesu považovala za prokázanou.[52] Proti těmto ustanovením se při tvorbě Charty ohrazovaly delegace Francie a Sovětského svazu, jejichž právní řád vůbec neznal institut členství ve zločinecké skupině, vyslanci USA a Velké Británie však poukázali na fakt, že tato úprava se jim velmi osvědčila při procesech s členy Ku-klux-klanu, respektive s členy kultu Thugů, čímž Francii i SSSR

[50] CHANEY, K. R. Pitfalls and Imperatives: Applying the Lessons of Nuremberg to the Yugoslav War Crimes Trials, *Penn State International Law Review*. c1995, roč. 14, č. 1, str. 79.
Dostupné také z: http://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1371&context=psilr
[51] WYZANSKI, CH. E. Nuremberg: A Fair Trial? A Dangerous Precedent [online]. *The Atlantic,* c1946, roč. 89, č. 4., [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1946/04/nuremberg-a-fair-trial-a-dangerous-precedent/306492/
[52] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*

přesvědčili.[53] Článek sedm stanovil, že skutečnost, že obžalovaní zastávali vůdčí funkce ve své zemi, nelze uplatnit jako faktor vylučující jejich odpovědnost nebo působící jako polehčující okolnost (i zde lze vidět uplatnění nové koncepce zásahů mezinárodního práva do práva vnitrostátního v určitých mezních případech). Obdobně článek osm vyloučil zánik odpovědnosti z důvodu plnění rozkazu (stejná politika jako při Charkovském procesu), avšak uznal, že v určitých případech může jít o polehčující okolnost.[54] Poslední dva články druhé hlavy (dvanáct a třináct) stanovily, že je jednak možno soudit nepřítomné osoby (ne všechny přední nacisty se podařilo dopadnout, tohoto ustanovení bylo například využito při vyhlašování rozsudku nad v té době nezvěstným Martinem Bormannem), a jednak, že je možné, aby si Tribunál pro svou činnost stanovil vlastní pravidla, která však nesmí být v rozporu s ustanoveními Charty.[55]

Třetí hlava Charty vymezovala ustanovení a pravomoci prokuratury a vyšetřovacích výborů. Bylo stanoveno, že každý ze čtyř signatářů bude mít právo jmenovat jednoho vrchního prokurátora, kterému bude pomáhat jeho vlastní tým. Vrchní prokurátoři měli dle Charty spolupracovat jako komise při tvorbě žaloby a návrhů na konkrétnější procesní pravidla dle článku třináct a zároveň si po vzájemné dohodě rozdělit práci při přípravě na proces.[56] Je evidentní, že články třetí hlavy kladly velký důraz na spolupráci mezi jednotlivými vrchními prokurátory ve snaze zajistit všem čtyřem národům rovné postavení.

Čtvrtá hlava zakotvovala procesní práva obžalovaných v rámci zajištění práva na spravedlivý proces. Obžalovaným bylo umožněno mít svého obhájce, nebo se hájit sám, podat vysvětlení ke všemu z čeho byli viněni, připravit si vlastní obhajobu, navrhovat vlastní důkazy a klást otázky všem svědkům obžaloby. Zároveň bylo stanoveno, že kopie obžaloby a všechny důkazy musí být přeloženy do jazyku, kterému obžalovaný rozumí.[57]

[53] HARWOOD, R. c1978, *op.cit.* str.14.
[54] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*
[55] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*
[56] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*
[57] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*

Pátá hlava se zabývala hlavně procesními pravomocemi soudu a technickou a organizační stránkou celého Tribunálu. Šestá hlava pak řeší rozsudky Tribunálu - bylo mimo jiné stanoveno, že proti rozhodnutí Tribunálu neexistuje odvolání, a že v případě odsouzení hrozí obžalovaným i trest smrti.[58] Ustanovení jediného článku poslední sedmé hlavy pak stanovovalo, že náklady na procesy budou placeny z fondu na výdaje Spojenecké kontrolní rady.[59]

[58] *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*
[59] Společný orgán státu spravujících jednotlivé okupační zóny, tj. USA, SSSR, Velké Británie a Francie.

2.2 Výběr Norimberku jako místa konání procesu

Další otázkou, kterou se museli zástupci vítězných mocností v souvislosti s chystaným procesem zabývat, bylo faktické místo jeho konání. Variant, které přicházely v potaz, bylo hned několik. Nejprve se uvažovalo o tom, že proces proběhne v Lucembursku, jehož města nebyla během II. světové války příliš poničena, a v němž byla zároveň zadržována velká část zajatých nacistických vůdců.[60] Proti tomuto návrhu se však postavil Robert H. Jackson, který měl jako hlavní představitel americké moci a *"architekt"* celého procesu velkou autoritu. Jackson byl přesvědčen, že z hlediska symboliky je nutné, aby se proces odehrál na území Německa.[61] Výběr lokality v Německu byl také poměrně složitý, v úvahu přicházelo více míst. Nakonec byl však výběr zúžen na dvě možnosti: Norimberk nebo Berlín. Berlín byl variantou, kterou prosazoval Sovětský svaz. Dle názoru Nikitčenka šlo o samotné srdce nacistického světa, a proto se zdálo být příhodným místem pro soudní přelíčení s nacistickými špičkami. Navíc se Berlín nacházel v sovětské okupační zóně.[62] Britové a Američané však nesouhlasili s tím, aby se proces uskutečnil na území, které podléhalo sovětskému vlivu. Tlačili na představitele Sovětského svazu, že pokud budou dále trvat na Berlíně jako místě procesu, k žádnému společnému procesu nedojde a každá země bude soudit své zajatce, což by bylo pro Sovětský svaz velmi nevýhodné, protože většina nejvýznamnějších představitelů nacistického režimu se nacházela v americkém nebo britském zajetí.[63] Sovětský svaz nakonec stáhl svůj požadavek a byl domluven kompromis - stálé sídlo orgánů Tribunálu bude v Berlíně, ale připravovaný proces se uskuteční v Norimberku, který se nacházel v americké okupační zóně. Tento kompromis byl zakotven i v článku dvacet dva Londýnské charty.[64]

---

[60] OEUILLET, J. The broken swastikas of Luxembourg: when Nazi war criminals were prisoners in Grand Duchy [online]. *The Brussels times,* c2016, [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: http://www.brusselstimes.com/magazine2/6463/the-broken-swastikas-of-luxembourg-when-nazi-war-criminals-were-prisoners-in-the-grand-duchy

[61] BROCKMANN, S. *Nuremberg: The Imaginary Capital.* Rochester: Camden House, c2006, ISBN: 9781571133458, str. 237.

[62] BROCKMANN, S. c2006, *op. cit.* str. 237.

[63] CROWE, D. M. *War Crimes, Genocide and Justice: A Global History.* New York: Palgrave Macmillan, c2013, ISBN: 9780230622241, str. 158.

[64] Formulace tohoto článku je zajímavá, je v něm psáno, že v Norimberku se uskuteční pouze první proces a o místě konání dalších procesů v budoucnu rozhodnou orgány Tribunálu. Jde o další důkaz toho, že původně bylo plánováno více společných procesů. Viz: *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Op. cit.*

Důvody, proč Jackson a Američané prosazovali Norimberk, by se daly rozdělit do tří kategorií. Jednak šlo o důvody politické, jak již bylo zmíněno výše, Američané i Britové odmítali, aby se místo, kde se procesy měly odehrát, nacházelo v zóně přímého sovětského politického vlivu.[65]

Druhá kategorie důvodů byla čistě praktického rázu. Ačkoliv bylo město značně poničeno během spojeneckého bombardování, Norimberský justiční palác zůstal prakticky nepoškozen.[66] Velikost budovy spolu s blízkostí věznice a dostatečnou ubytovací kapacitou pro pomocný personál a novináře tvořily z Norimberského justičního paláce ideální prostor pro proces.[67]

Třetí kategorii tvořily důvody symbolické. Ačkoliv byl Berlín hlavním městem hitlerovské říše, právě v Norimberku došlo k některým událostem, které jasně poukazovaly na zločinnou povahu nacistického režimu. Právě v Norimberku byly v roce 1935 vyhlášeny rasistické a antisemitské zákony *"O říšském občanství"* a *"O ochraně německé krve a německé cti"* a zároveň zde Adolf Hitler v roce 1938 pronesl jeden ze svých nejslavnějších projevů. Avšak Richard Harwood ve své práci upozorňuje na to, že význam Norimberku pro nacistické hnutí nespočívá pouze ve výše zmíněných zákonech a Hitlerově projevu, v Norimberku se rovněž nacházela jedna z prvních v Německu vypálených synagog a místním gauleiterem[68] byl Julius Streicher, přední Hitlerův podporovatel a vydavatel nechvalně proslulého antisemitského plátku *"Der Stürmer"*. [69] Dle Jacksonova názoru bylo příznačné, aby se proces, který neměl odsoudit jen válečné zločince, ale i nacismus jako ideologii, konal právě v místě, kde nacistický režim zažil chvíle největší slávy a kde měl velmi silnou podporu.

Všechny výše uvedené důvody vedly k tomu, že Norimberk byl vybrán za místo procesu americkou a britskou stranou a ostatní národy tuto volbu nakonec akceptovaly.

---

[65] CROWE, D. M. c2013, *op. cit.* str. 157.
[66] SCHMIDT, U. *Justice at Nuremberg: Leo Alexander and the Nazi´s Doctor Trial.* Basingstoke: Palgrave Macmillan, c2004, ISBN: 9780333921470, str. 112.
[67] I tak však bylo třeba učinit některé stavební úpravy a rozšířit sál, ve kterém se mělo konat hlavní líčení. Viz: SCHMIDT, U. c2004, *op. cit.* str. 113.
[68] Vůdce regionální buňky NSDAP, v češtině někdy používán výraz *župní vedoucí*.
[69] HARWOOD, R. c1978, *op. cit.* str.17.

3. Průběh Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku

3.1 Příprava a zahájení procesu

Řízení v Norimberku bylo zahájeno v listopadu 1945. Oficiální název procesu byl USA et al. vs. Hermann Wilhelm Göring et al. Jednotlivé mocnosti byly zastoupeny, v duchu Charty Mezinárodního vojenského tribunálu, jedním hlavním soudcem (soudu předsedal Geoffrey Lawrence z Velké Británie, SSSR zastupoval generál Nikitčenko, reprezentantem USA byl soudce Biddle a Francie byla zastoupena profesorem de Vabres[70]), jedním náhradním soudcem a týmem prokurátorů, v jejichž čele stál za každou zemi jeden vrchní prokurátor (Jackson za USA, sir Shawcross za Velkou Británii, generál Ruděnko za SSSR a profesor de Menthon za Francii.[71]). Dle Norimberské charty byly sestaveny i čtyři zločiny, ze kterých byli obžalovaní obviněni: 1) spiknutí nebo účast na společném plánu, jehož účelem bylo spáchání zločinů proti míru, 2) zločiny proti míru, 3) válečné zločiny, 4) zločiny proti lidskosti.

Podle původního znění obžaloby mělo být souzeno dvacet čtyři osob a šest organizací (sedmou organizací byla zpravodajská služba *"Sicherheitsdienst"* (SD), která však byla v obžalobě brána jako součást SS).[72] Vybrané osoby zastupovaly různé společenské kruhy, které dle názoru spojeneckých sil dopomohly nástupu Hitlera k moci a umožnily rozpoutání II. světové války. Souzeni tak vedle sebe měli být nejenom vrcholní představitelé NSDAP, SS a gestapa, ale i výmarští politici, generalita, finančníci, ideologové a propagandisté či průmyslníci.

Ještě před zahájením hlavního líčení však vyvstalo několik problémů s některými obžalovanými. Robert Ley, vůdce Německé pracovní fronty, dle výpovědi amerického psychologa Gilberta[73] zpochybnil právní i morální základ celého Tribunálu a krátce na to spáchal ve své cele sebevraždu.[74] Tato sebevražda měla za následek

[70] TAYLOR, T. *The Anatomy of the Nuremberg Trials: A Personal memoir.* New York: Alfred A. Knopf Inc., c1992, ISBN: 978030781981, str. 120-123.
[71] PRIEMEL, K. CH. c2016, *op. cit.* str. 109.
[72] *Obžaloba předložená Mezinárodnímu vojenskému tribunálu ze dne 18. října 1945* [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/count.asp
[73] Gustave M. Gilbert - Psycholog, který byl americkou armádou pověřen monitorovat a zkoumat chování obžalovaných během procesu.
[74] GILBERT, G. M. *Norimberský deník.* Praha: Mladá fronta, c1971, str. 11.

výrazné zostření bezpečnostního režimu ve věznici i v soudní síni. Bylo zde nebezpečí, že by i někteří další vězni mohli následovat Leyeho příkladu, což by ohrozilo vyznění celého procesu a dalo by zapravdu všem kritikům, kteří Tribunál označovali za divadlo a pomstu vítězů na poražených.

Dopadnout Hitlerova tajemníka Martina Bormanna se spojeneckým silám nikdy nepodařilo, avšak byla snaha odsoudit jeho podíl na nacistických zločinech alespoň symbolickou cestou. Spojenci byli rozhodnuti soudit Bormanna v nepřítomnosti dle článku dvanáct Norimberské charty, překážku však představovalo ustanovení procesních pravidel Tribunálu, které zakotvovalo povinnost přiměřeným způsobem informovat obžalovaného, který se nenacházel ve vazbě, o obsahu obžaloby a jeho procesních právech.[75] Zájem na souzení Bormanna však nakonec zvítězil, oznámení o obžalobě a procesních právech totiž bylo otisknuto v tisku a vyhlášeno v rozhlase, jak v Berlíně, kde byl Bormann naposled spatřen, tak v jeho rodném městě, čímž bylo ustanovení procesních pravidel dle názoru britského prokurátora sira Maxwella Fyfea naplněno.[76]

Dále panovaly pochybnosti o duševním zdraví některých obžalovaných. Konkrétně v případech bývalého Hitlerova tajemníka a zástupce Rudolfa Hesse a vydavatele antisemitského týdeníku *"Der Stürmer"* Julia Streichera musela jejich duševní zdraví a způsobilost stanout před soudem posuzovat na žádost Tribunálu odborná komise. U Streichera panovalo podezření, že jeho zarytý antisemitismus a stihomam pramení z duševní choroby. Avšak komise neobjevila žádnou psychickou poruchu, kterou by Streicher prokazatelně trpěl, a ve svém hlášení Tribunálu doložila, že je způsobilý účastnit se procesu.[77] V případě Hesse byla však situace komplikovanější, Hess již od dob britského zajetí prohlašoval, že trpí ztrátou paměti a projevovaly se u něj paranoické a úzkostné stavy. Lékařská komise však po Hessově prohlídce dospěla k závěru, že obžalovaný není šílený v pravém slova smyslu, ale

---

[75] *Procesní pravidla Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 29. října 1945* [online]. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtrules.asp#rule2b

[76] *Předběžné slyšení Tribunálu ze 17. listopadu 1945* [online]. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/11-17-45.asp

[77] GILBERT, G. M. c1971, *op. cit.* str.12.
Zpráva lékařské komise o vyšetření obžalovaného Streichera ze dne 18. listopadu 1945 [online]. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/v1-25.asp

zároveň že jde o nestabilní hysterickou osobnost trpící paranoidními stavy náchylnou k sebevražedným sklonům.[78] Dle názoru komise Hessova amnézie nebránila tomu, aby obžalovaný chápal dění kolem sebe, avšak díky ztrátě paměti se dalo čekat, že Hess nebude schopen si řádně připravit svou obhajobu a porozumět některým částem dokazování. Komise proto doporučila, aby byl Hessův duševní stav i nadále pozorován.[79] Komise tak na jedné straně stanovila, že Hess je příčetný a duševně zdravý, tudíž i způsobilý k tomu účastnit se řízení, avšak zároveň uznala, že vlivem své ztráty paměti nebude při procesu schopen řádně uplatňovat svá procesní práva a tudíž bude zkrácen ve svém právu na spravedlivý proces. I přes tento fakt však Tribunál rozhodl, že Hess bude souzen spolu s ostatními obžalovanými, avšak problém Hessova duševního zdraví nebyl tímto rozhodnutím uspokojivě vyřešen a znovu na něj bylo poukázáno obhajobou při hlavním líčení.

Poslední problematická kauza, kterou bylo třeba vyřešit, souvisela se snahou Mezinárodního vojenského tribunálu soudit také přední německé průmyslníky. Spojenci se již dříve dohodli, že na lavici obžalovaných stane představitel zbrojařského závodu *Krupp*. Nebylo však patrné, jestli by měl být obžalován Gustav Krupp von Bohlen und Halbach, nebo jeho nejstarší syn Alfried. Důkazy o tom, že Gustav Krupp pomáhal vyzbrojovat nacistické oddíly a participoval na přípravě útočné války, byly dostačující, ale proti tomu, aby stanul na lavici obžalovaných, svědčil fakt, že Krupp starší prodělal v roce 1940 mrtvici, a proto neměl na řízení koncernu po většinu válečných let žádný vliv a navíc nebylo jasné, jestli vůbec bude zdravotně způsobilý účastnit se procesu vzhledem k věku, pokročilé stařecké demenci a jiným nemocem.[80] Jeho syn Alfried, který v čele koncernu Krupp stál od roku 1940, sice podporoval Hitlerovu ofenzivní válečnou politiku a ve svém závodě využíval nucené práce, avšak dle názoru americké obžaloby nebyl v čele podniku před válkou, tudíž nemohl být obžalován ze spiknutí za účelem páchání zločinů proti míru, a proto byl méně "vhodným" obžalovaným než jeho otec. Nakonec bylo rozhodnuto (dle Ehrenfreunda šlo o nedopatření), že obžalován bude pouze Krupp starší a jeho syn bude případně souzen v některém z plánovaných

[78] *Zpráva lékařské komise o vyšetření obžalovaného Hesse ze dne 17. listopadu 1945* [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/v1-28.asp
[79] *Zpráva lékařské komise o vyšetření obžalovaného Hesse ze dne 17. listopadu 1945.Op. cit.*
[80] EHRENFREUND, N. *The Nuremberg Legacy: How the Nazi War Crimes Changed the Course of History.* New York: Palgrave Macmillan, c2007, ISBN: 9781403979650, str. 23-25.

budoucích procesů [81]. Avšak prognózy ohledně špatného zdravotního stavu Gustava Kruppa se záhy naplnily, dle zprávy lékařské komise Tribunálu nebyl Krupp starší zdravotně způsobilý účastnit se procesu a zároveň ani jeho mentální schopnosti mu neumožňovaly pochopit smysl hlavního líčení.[82] Spojenci měli v tuto chvíli před sebou tři možnosti, soudit Gustava Kruppa v nepřítomnosti, dodatečně obžalovat jeho syna Alfrieda nebo jiného průmyslníka, nebo prozatím rezignovat na snahu soudit představitele německého průmyslu a vyčkat na zlepšení zdravotního stavu Gustava Kruppa. Nejprve Tribunál vyloučil možnost soudit Kruppa v nepřítomnosti:

"Charta tohoto Tribunálu předpokládá spravedlivý proces, během kterého mohou vrchní prokurátoři předkládat důkazy na podporu obžaloby a obžalovaní mohou doložit všechny skutečnosti, které je v jejich očích ospravedlňují. Když přirozené okolnosti, nikoliv útěk či ukrytí se, neumožní takovýto proces, není spravedlivé pokračovat v líčení a hledět na obžalovaného jako na nepřítomného."[83]

Snahy nahradit Gustava Kruppa na lavici obžalovaných nějakou jinou osobou nakonec také selhaly, ačkoliv některé návrhy počítaly s tím, že by mohl být nahrazen svým synem, který stál v čele podniku či dokonce svou ženou Berthou, která byla většinovou akcionářkou Kruppových závodů.[84] Tato koncepce musela být odmítnuta zejména proto, že by vlastně znamenala to, že by byl jeden obžalovaný nahrazen jiným, který by byl souzen za totožné činy, takovéto "nástupnictví" by vážně odporovalo pravidlům spravedlivého procesu a zpochybnilo by nezaujatost celého Tribunálu. Nakonec byla zvolena třetí varianta, bylo rozhodnuto, že nebude pokračováno v řízení proti Gustavu Kruppovi do té doby, dokud se jeho zdravotní stav prokazatelně nezlepší.[85]

Na všech výše uvedených případech lze sledovat dvě odlišné tendence, které se v předběžných jednáních Tribunálu projevovaly. Na jedné straně to bylo přesvědčení, že proces s představiteli hitlerovského Německa by měl být řízen v souladu s pravidly

[81] EHRENFREUND, N. c2007, *op. cit.* str. 24.
[82] *Předběžné slyšení Tribunálu z 15. listopadu 1945* [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/11-15-45.asp#krupp
[83] *Předběžné slyšení Tribunálu z 15. listopadu 1945. Op. cit.*
[84] TAYLOR, T. c1992, *op. cit.* str. 156-157.
[85] Jeho zdraví se však již nikdy nezlepšilo, a proto nebyl Krupp starší souzen vůbec. Viz: EHRENFREUND, N. c2007, *op. cit.* str. 25.

spravedlivého procesu a nezávislého soudnictví, jejichž absencí se vyznačoval právě nacistický režim. Na druhé straně však byla patrná snaha, aby souzeny, a pokud možno odsouzeny, byly všechny osoby, které se podílely na hitlerovském režimu. Představa toho, že by obžalovaní dokázali pomocí procesních kliček a různých zdržovacích taktik uniknout spravedlnosti obdobně jako v Lipsku, byla pro spojenecké síly nepřijatelná. Jak vyplývá z předchozího textu, ve většině sporných případů bylo i přes různé zvažované postupy rozhodnuto v souladu s principy spravedlivého procesu a Tribunál se ve vztahu k obžalovaným neuchyloval k zjednodušujícím řešením, která by odporovala principům spravedlnosti.

Samotné hlavní líčení bylo zahájeno 20. listopadu 1945. Nejprve byla přečtena obžaloba a poté dostali přítomní obžalovaní možnost se k ní vyjádřit ve smyslu vinen či nevinen. Na otázku, zda se cítí vinní ve smyslu obžaloby, odpovědělo všech dvacet přítomných obžalovaných, že se považují za nevinné.[86] Po tomto vyjádření obžalovaných pronesl vrchní americký prokurátor Robert H. Jackson svou úvodní řeč, ve které objasnil historickou převratnost a význam procesu, odůvodnil nutnost vypořádat se se zločiny nacismu cestou soudní spravedlnosti a nikoliv odplaty a poté podrobně popsal jednotlivé zločiny nacistického režimu, které měly být Tribunálem vyšetřeny a odsouzeny. V úvodní části své řeči Jackson pronesl slova, která opět dokládají symbolickou rovinu celého procesu:

" Výjimečnost tohoto procesu spočívá v tom, že tito vězni symbolizují temné vlivy, které přetrvají na světě dlouho poté, co se těla obžalovaných změní v prach. Ukážeme, že tito muži jsou žijícími symboly rasové nenávisti, teroru, násilí a arogance moci… Jsou natolik spjati s filosofií, kterou stvořili a se silami, které ovládali, že jakýkoliv soucit s nimi je vítězstvím a povzbuzením všeho zla, které je spojeno s jejich jmény. Naše civilizace nesmí dovolit žádný kompromis s neblahými společenskými vlivy,

[86] Z původních dvaceti čtyř obžalovaných nebyl přítomen, krom nezpůsobilého Kruppa, nezvěstného Bormanna a zesnulého Leyeho, ještě vůdce Hlavního říšského bezpečnostního úřadu (*Reichssicherheitshauptamt - RSHA*) Ernst Kaltenbrunner, který byl v době zahájení procesu v lékařské péči kvůli krvácení do mozku, poté, co se k procesu připojil, rovněž prohlásil, že se cítí nevinen. Viz: *Záznam z ranního jednání druhého jednacího dne hlavního jednání z 21. listopadu 1945* [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/11-21-45.asp

které by získaly novou sílu, pokud bychom dnes jednali nerozhodně s muži, ve kterých tyto vlivy přežívají."[87]

V další části úvodní řeči Jackson sám uznává, že v rámci procesu se mohou objevit nepřesnosti a neúplné informace a může se zdát, že hlavní líčení může působit neprofesionálně, což ale přisuzuje časové tísni při přípravě řízení. Tyto nedostatky však dle jeho názoru nebudou mít žádný vliv na průchod spravedlnosti a vyznění celého procesu, jakožto řádného soudního řízení.[88] Vrchní žalobce si rovněž uvědomuje nerovné mocenské postavení obžalovaných Němců a spojeneckých žalobců a upozorňuje na fakt, že žalobci i soudci díky této nerovnosti musí zvýšeně dbát na to, aby jejich jednání nešlo označit jako zaujaté nebo nespravedlivé a aby se veřejnost nedomnívala, že jde o zúčtování vítězů s poraženými.[89] V dalších pasážích úvodní řeči pak Jackson poměrně podrobně mapuje dějiny nacismu a jeho vzestupu a popisuje jednotlivé zločiny tohoto režimu, které jsou připisovány jednotlivým obviněným.

I Jacksonova řeč naznačovala, jakým směrem se bude proces vyvíjet. Lze pozorovat, že hlavní akcent není kladen pouze na konkrétní zločiny obžalovaných, ale že jde i o historickou obžalobu nacismu jako myšlenkového hnutí a systému, a že obžalovaní jsou prezentováni jako symboly Hitlerovy doby (aniž by však byl současně omlouván nebo bagatelizován jejich osobní podíl na nacistických zločinech). Jak Jackson upozorňoval, bylo nutné vést řízení nezaujatě a bez předsudků, protože jen takový postup mohl dodat procesu historickou váhu. Aby mohla být samotná myšlenka nacismu a nacistického státu odsouzena, museli její tvůrci a jiní představitelé dostat dostatečný prostor k pokusu o její obhajobu. Tato symbolika pak byla přítomna i v dalších částech procesu.

---

[87] *Úvodní řeč Roberta H. Jacksona před Mezinárodním vojenským tribunálem z 21. listopadu 1945* [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/11-21-45.asp

[88] *Úvodní řeč Roberta H. Jacksona před Mezinárodním vojenským tribunálem z 21. listopadu 1945*. *Op. cit.*

SADAT, N. L. *The Legacy of the International Criminal Tribunal for Rwanda.* In: MAJINGE, CH. R. a kol. *Rule of Law Through Human Rights and International Criminal Justice: Essays in Honor of Adama Dieng*. Newcastle: Cambridge Scholars, c2015, ISBN: 9781443876018, str. 136.

[89] *Úvodní řeč Roberta H. Jacksona před Mezinárodním vojenským tribunálem z 21. listopadu 1945*. *Op. cit.*

3.2 Argumenty a postoje obžalovaných během procesu

Po zahájení procesu nastala dlouhá a komplikovaná část řízení, ve které se spojenečtí prokurátoři snažili dokázat vinu obžalovaných ve všech bodech obžaloby. Přístup obžalovaných k obžalobě a průběhu procesu se značně různil. Na jedné straně byl přístup bývalého ministra průmyslu a vrchního Hitlerova architekta Alberta Speera, který jako jeden z mála obžalovaných uznával svůj podíl na nacistických zločinech a odsuzoval Hitlerovu politiku jako chybnou a zvrácenou.[90] Úplně opačně se k celé věci postavil bývalý velitel *Luftwaffe* a říšský maršál Hermann Göring, který při jednání obhajoval své činy, německou politiku a dokonce i osobu Adolfa Hitlera a proces opakovaně označoval za spravedlnost vítězů.[91] Armádní velení zastupované polním maršálem Keitelem, admirály Raederem a Dönitzem a generálem Jodlem zaujalo k dění v soudní síni zdrženlivý postoj, jednoznačně se neklonilo ani ke Speerovi ani ke Göringově klice. Pozice, kterou zaujal generál Jodl při své obhajobě v sobě, odrážela nešťastnou vlastnost absolutní poslušnosti jako základu vojenské cti, která byla německým důstojníkům vlastní. Jodl, přestože bylo známo, že plnění rozkazů nezbavuje odpovědnosti, během celé své obhajoby nepoužil jiný argument než ten, že o politiku Adolfa Hitlera se nikdy nezajímal, podstata oddílů SS mu byla bytostně cizí, o koncentračních a vyhlazovacích táborech nic nevěděl, ale v případě, že Hitler vydal příkaz, byl povinen ho v rámci své vojenské cti ho splnit a nepříslušelo mu jakkoliv ho zpochybňovat, ať už po stránce faktické, či morální.[92] Poslední názorovou skupinu mezi obžalovanými[93] tvořili starší, v pruské tradici vychovaní, politici a bankéři, kteří svou podporou usnadnili a de facto legalizovali Hitlerův nástup k moci. Skupina kolem bývalého ministra hospodářství a bankéře Hjalmara Schachta na jedné straně

[90] Někteří autoři se domnívají, že Speerův kajícný přístup byl pouze strategií, jak se vyhnout přísnějšímu trestu. Viz: TAYLOR, B. *Hitlerovi inženýři: Fritz Todt a Albert Speer. Hlavní stavitelé Třetí říše* Praha: Grada, c2015, ISBN: 9788024755137, str. 245.

[91] Göring, jakož i jiní obžalovaní, na začátku procesu tvrdil, že Hitler by nikdy nedal vědomý souhlas k fyzické likvidaci židovského obyvatelstva ani k popravám válečných zajatců a jiných pronásledovaných skupin. Provedené důkazy o činnosti koncentračních a vyhlazovacích táborů přiměly Göringa přehodnotit svá stanoviska, už netrval na Hitlerově úplné nevinně, ale tvrdil, že odpovědnost za tyto zločiny leží převážně na veliteli SS Heinrichu Himmlerovi. Viz: GILBERT, G. M. c1971, *op. cit.* str.109.

[92] *Výpověď a následný výslech obžalovaného Alfreda Jodla z 3. června 1946* [online]. [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/06-03-46.asp
GILBERT, G. M. c1971, *op. cit.* str.32.

[93] Toto dělení na skupiny je čistě orientační a jeho snahou je zachytit hlavní myšlenkové proudy, které se mezi obžalovanými objevovaly, taktéž nelze většinu obžalovaných přesně rozdělit do těchto skupin, protože jejich názor se v průběhu procesu vyvíjel a měnil.

opovrhovala Göringovými okázalými projevy loajality k nacistickému režimu, avšak zároveň na rozdíl od Speera odmítala jakýkoliv podíl na odpovědnosti za nacistické zločiny.[94]

Přístup Göringa představoval pro spojenecké prokurátory největší výzvu. Excentrický říšský maršál se snažil vytvořit kolem své osoby auru utiskovaného německého válečného hrdiny trpícího v rukou mstících se nepřátel. Opakovaně zpochybňoval nestrannost a způsobilost Tribunálu, obhajoval nacistickou politiku, ovlivňoval ostatní obžalované a snažil se je začlenit do jednotné fronty stojící proti žalobcům. To, že Göringovou snahou bylo zapsat se do historie jako mučedník, přiznal Gilbertovi i on sám. Na důvod, proč maršál ovlivňoval ostatní vězně, zase poukázal Speer:

"Rozsudek smrti? To je mi úplně jedno, ale moje čest v dějinách pro mne znamená všechno. Právě proto jsem rád, že kapitulaci musel podepsat Dönitz. Nechtěl bych, aby to bylo v budoucnosti spojeno s mým jménem. Národ nikdy nevzpomíná v dobrém na vůdce, kteří uznali porážku"

"Göring ví, že jeho vlastní osud je zpečetěn, a potřebuje pro svůj velkolepý vzestup do Valhally doprovod aspoň dvaceti menších hrdinů."[95]

Spojencům bylo jasné, že pokud má proces proběhnout úspěšně a v budoucnosti nemá být zpochybňována jeho nestrannost a objektivita, je třeba rozbít Göringovou obhajobu a pózu nespravedlivě pronásledovaného válečníka, a naopak napevno prokázat jeho podíl na nacistických zločinech. Avšak říšský maršál byl na svou obhajobu dobře připraven. Svědkové, které navrhl on sám, dosvědčili, že Göring nikdy nepodporoval útočnou expanzivní politiku Německa, a že se dokonce snažil za zády bývalého ministra zahraničí a dalšího obžalovaného Joachima von Ribbentrop vyjednat novou mírovou dohodu s Velkou Británií v době, kdy Německo plánovalo obsazení Polska.[96] Prokurátor Jackson sice při výslechu Göringova pobočníka Bodenschatze

[94] GILBERT, G. M. c1971, *op. cit.* str.21-23, 33-34.
[95] GILBERT, G. M. c1971, *op. cit.* str.83-84, 154.
[96] *Svědectví Karla Bodenschatze z 8. března 1946* [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/03-08-46.asp#bodenschatz1
Svědectví Birgera Dahleruse z 19. března 1946 [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/03-19-46.asp

prokázal, že Göring, navzdory jeho předchozím tvrzením, věděl o existenci a účelu koncentračních táborů[97], avšak konfrontace se samotným maršálem nedopadla podle Jacksonových představ. Göring se během Jacksonova křížového výslechu nenechal vyvést z rovnováhy, záměrně snižoval své postavení v nacistické hierarchii, vtipkováním a vytáčkami odváděl pozornost od Jacksonových otázek a připomínek a v určitých okamžicích dokonce přecházel do protiútoku, například když po Jacksonově obvinění, že tajně připravoval mobilizaci v Porýní, odvětil, že si nevybavuje, že by kdy Američané v tisku zveřejnili plány jejich vlastní mobilizace.[98] Významnější průlom Göringovy obhajoby nastal až poté, co se výslechu ujal Jacksonův britský kolega sir David Maxwell Fyfe, kterému se podařilo Göringa usvědčit z toho, že s jeho svolením docházelo k popravám válečných zajatců, kteří se pokusili prchnout z německého zajetí a zároveň, že jeho proklamovaná snaha o dohodu s Velkou Británií v roce 1939 byla pouhou diverzní taktikou, protože byl velmi dobře obeznámen s plány Hitlerovy expanzivní politiky vůči Polsku a jiným evropským národům, a o jeho údajně tajných jednáních s Angličany věděl nejenom Hitler, ale i von Ribbentrop.[99] Generál Ruděnko pak v poslední části výslechu úspěšně propojil Göringa s válečnými zločiny během nacistického *"ruského tažení"* a se zneužíváním porobeného obyvatelstva k nuceným pracím.[100] Göringovi rovněž uškodilo to, že jeho jméno bylo spojováno s válečným kořistnictvím a krádežemi uměleckých děl po celé Evropě. Po výše zmíněném výslechu byl Göringův vliv na ostatní obžalované značně oslaben a s postupem času i maršál sám začal upouštět od pózy *"posledního velkého obhájce nacismu"*. Göring nakonec v rozhovoru s Gilbertem vedeném po závěrečných řečech obžaloby uznal, že spojenecká snaha poukázat během procesu na nemravnost a nelidskost nacistického režimu a ideologie byla úspěšná.

"Už se nemusíte bát hitlerovské legendy. Když se německý národ dozví všechno, co vyšlo najevo u tohoto soudu, nebude už třeba Hitlera odsuzovat, sám se tím odsoudil."[101]

---

[97] *Svědectví Karla Bodenschatze z 8. března 1946. Op. cit.*
[98] *Výpověď a následný výslech obžalovaného Hermanna Göringa z 13. až 22. března 1946* [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/03-13-46.asp#Goering1 a následujících.
[99] *Výpověď a následný výslech obžalovaného Hermanna Göringa z 13. až 22. března 1946. Op. cit.*
[100] *Výpověď a následný výslech obžalovaného Hermanna Göringa z 13. až 22. března 1946. Op. cit.*
[101] GILBERT, G. M. c1971, *op. cit.* str.400.

3.3 Rozsudek

Poté, co bylo 31. srpna 1946 ukončeno hlavní líčení závěrečnými řečmi obžalovaných[102], začali soudci jednat o rozsudcích, které byly vyneseny o měsíc později, na přelomu září a října. Soud odsoudil jedenáct přítomných obžalovaných k trestu smrti[103] (k stejnému trestu bylo odsouzen nezvěstný Bormann), tři osoby byly zproštěny obžaloby a zbylým obžalovaným byly uloženy tresty odnětí svobody v rozmezí deseti let až doživotí.[104] Soud dále označil organizace SS (včetně SD), gestapo, jakož i užší vedení nacistické strany, za zločinecké organizace ve smyslu Norimberské charty. Naopak v případech SA, říšské vlády a generálního štábu Tribunál rozhodl, že tato uskupení takto chápat nelze.[105]

Dosažení konsenzu ohledně konečného znění rozsudku bylo poměrně obtížné. Jednotliví soudci prosazovali zájmy svých zemí a i při společném rozhodování bylo cítit rostoucí napětí mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými. Sovětský soudce Nikitčenko požadoval, aby byl Albert Speer odsouzen k trestu smrti[106] a ohrazoval se proti osvobozujícím rozsudkům v případech bankéře Schachta, propagandisty Hanse Fritzscheho a politika a diplomata Franze von Papena. I zde byl však přehlasován a svůj názor vyjádřil pouze pomocí disentního stanoviska.[107]

---

[102] Během těchto závěrečných řečí většina obžalovaných (včetně Göringa) uznala zločiny nacistického režimu a odsoudila Adolfa Hitlera jako hlavního viníka, avšak tvrdila, že pravdu o těchto zločinech se dozvěděla až během procesu, a že hlavními viníky těchto zločinů jsou již zesnulí Hitler, Himmler, Heydrich, Goebbels a nezvěstný Bormann. Dalším argumentem, který obžalovaní hojně používali, bylo, že nástup nacismu zapříčinila tvrdost Versailleského systému, a že tedy částečná odpovědnost za nacistické zločiny leží i na spojeneckých tvůrcích tohoto systému. Viz: *Závěrečné řeči obžalovaných z 31. srpna 1946* [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/08-31-46.asp

[103] Göring však před výkonem trestu spáchal ve vězení sebevraždu.

[104] *Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu vynesený 30. září a 1. října 1946* [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/09-30-46.asp , http://avalon.law.yale.edu/imt/10-01-46.asp

[105] *Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu vynesený 30. září a 1. října 1946. Op. cit.*

[106] Nikitčenko považoval Speerovu lítost za hranou a domníval se, že by měl být uznán vinným ve všech čtyřech bodech obžaloby. V tomto názoru byl i přes vypjatou politickou atmosféru podporován americkým soudcem Biddlem, ten však nakonec odsouhlasil kompromisní řešení, že Speer bude odsouzen k dvaceti letům odnětí svobody, které navrhovali zástupci Francie a Velké Británie. Viz: TAYLOR, T. c1992, *op. cit.* str. 563.

[107] *Disentní stanovisko soudce Nikitčenka* [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/juddiss.asp

Další komplikovanou otázku pro soudce představoval případ Rudolfa Hesse. Již před zahájením procesu se poměrně důkladně řešila jeho mentální způsobilost a Hessovo nestandardní chování během procesu vyvolalo další otázky.[108] O tom, že je Hess vinen v bodech jedna a dva obžaloby panovala všeobecná shoda, ovšem sovětská a britská delegace zastávala názor, že totéž platí i o zbývajících bodech obžaloby. Sovětský soudce-náhradník Volčkov tvrdil, že už jen to, že Hess podepsal norimberské zákony, ho činí odpovědným za utrpení všech Židů v Německu, a proto by měl být odsouzen k trestu smrti, avšak ostatní soudci byli přesvědčeni, že vzhledem k Hessově částečné neschopnosti se sám obhajovat není poprava na místě.[109] Nakonec bylo rozhodnuto, že i s přihlédnutím k psychickému zdraví, bude Hess odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí.[110]

Poslední větší problém, kterým se soudci zabývali, představovala kauza admirála Dönitze. Ten byl mimo jiné viněn z vedení tzv. *"neomezené ponorkové války"* (to jest takového stylu vedení boje na moři, během kterého je ze strany ponorek bez varování útočeno na nepřátelská válečná a nákladní plavidla, přičemž ze strany útočníků není řešen osud možných trosečníků a nepodnikají se žádné kroky k jejich záchraně). Za Dönitze se však nečekaně postavil americký admirál Nimitz, který prohlásil, že shodnou taktiku využívalo i americké ponorkové loďstvo v Tichomoří, a proto nepovažuje stíhání německého admirála z těchto důvodů za spravedlivé.[111] I přes Nimitzovo svědectví však britští a sovětští soudci požadovali Dönitzovo přísné potrestání. Na druhé straně americký soudce Biddle žádal, aby byl admirál zproštěn obžaloby, eventuálně aby nebyl uznán vinným v bodech obžaloby, které souvisely s neomezenou ponorkovou válkou.[112] Nakonec bylo dosaženo kompromisu, v rozsudku bylo stanoveno, že Dönitz sice porušil normy obsažené v Londýnské námořní smlouvě z roku 1930, avšak vzhledem k tomu, že totéž se dá říci o Američanech v Pacifiku a

[108] Hessův obhájce von Rohrscheidt se pokoušel přesvědčit soudce a prokurátory o nezpůsobilosti svého mandanta, avšak Hess zcela nečekaně prohlásil, že ztrátu paměti simuloval ve snaze získat výhodu během procesu. Avšak v dnech následujících po tomto prohlášení Hess opět projevoval známky amnézie v kombinaci se stihomamem a paranoiou, během jednání byl netečný a odmítl jako jediný z obžalovaných vypovídat. Viz: GILBERT, G. M. c1971, *op. cit.* str.57-58, 97.
[109] I zde Nikitčenko vypracoval disentní stanovisko. Viz: TAYLOR, T. c1992, *op. cit.* str. 560. *Disentní stanovisko soudce Nikitčenka. Op. cit.*
[110] *Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu vynesený 30. září a 1. října 1946. Op. cit.*
[111] *Čtení záznamu výpovědi admirála Chestera W. Nimitze z 2. července 1946* [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/07-02-46.asp
[112] TAYLOR, T. c1992, *op. cit.* str. 567.

britských operacích v oblasti průlivu Skagerrak, nebude toto porušení mezinárodního námořního práva bráno v potaz pro účely posouzení otázky viny a trestu.[113] Dönitz sice byl uznán vinným v jiných bodech obžaloby a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti let, avšak fakt, že nebyl odsouzen pro vedení neomezené ponorkové války, zůstává silným argumentem pro to, že celý proces nebyl pouhou spravedlností vítězů, ale skutečnou snahou o objektivní průchod práva a spravedlnosti a zároveň prokazuje snahu o zakotvení nových principů mezinárodního trestního práva zaručujících spravedlivý proces.

I přes některé části rozsudku, o kterých se dnes debatuje jako o problematických a zbytečně tvrdých, nebo naopak neopodstatněně mírných, se dá říci, že Norimberský proces byl úspěchem spojeneckých sil. Soudci svá rozhodnutí dokázali podložit provedenými důkazy a řádně odůvodnit, obžalovaní dostali prostor hájit se všemi prostředky a prokurátoři uspěli v prezentování důkazů i v křížových výsleších. Vzhledem k tomu, že někteří obžalovaní byli na základě zjištění soudu zproštěni obžaloby, byl utišen i názor, že přes všechnu deklarovanou právnickou profesionalitu a odbornost jde jen o loutkový proces, na jehož konci budou všichni obžalovaní popraveni čistě jen pro to, že ve válce prohráli. V neposlední řadě byl proces úspěšný i v rovině symbolické - provedené důkazy[114] napevno prokázaly amorálnost nacistického režimu a většina obžalovaných se během procesu zřekla Hitlera a odsoudila jeho agresivní politiku.

[113] *Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu vynesený 30. září a 1. října 1946. Op. cit.*
[114] Spojenci během procesu hojně využívali filmů, které dokumentovaly činnost nacistů v koncentračních a vyhlazovacích táborech a odhalovaly i další zločiny nacismu.

4. Následné norimberské procesy

4.1 Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 a důvody jeho aplikace

Tzv. *"Následné norimberské procesy",* ve kterých byli souzeni významní představitelé hitlerovského Německa, kteří nepatřili k úplné špičce nacistické hierarchie, již byly plně v jurisdikci Spojených států amerických. Tyto procesy nebyly souzeny dle norem obsažených v Norimberské chartě, ale dle jiného právního předpisu, který byl přijat Spojeneckou kontrolní radou pod názvem *"Zákon č. 10 o potrestání osob vinných spácháním válečných zločinů, zločinů proti míru a zločinů proti lidskosti"* (dále jen Zákon č. 10). Tento právní předpis byl vypracován ke konci roku 1945 a upravoval existenci *"zónových soudů"*, to jest samostatných soudů jednotlivých okupačních zón podléhajících autoritě jednotlivých okupačních mocností. Důvodů pro přijetí tohoto předpisu bylo hned několik. V první řadě účinnost Norimberské charty byla ustanovením článku sedm Londýnské dohody omezena na dobu jednoho roku.[115] Zároveň panoval názor, že procesy, ve kterých by byly zastoupeny všechny čtyři okupační mocnosti, by byly příliš nákladné, zdlouhavé a neefektivní, ve spojení s rostoucím politickým napětím mezi USA a SSSR se zdál být model zónových soudů praktičtějším.[116]

Zákon č. 10 byl přijat zástupci všech čtyř mocností 20. prosince 1945 v Berlíně.[117] Z textu dokumentu je patrná inspirace Norimberskou chartou, avšak v některých bodech byla úprava značně rozdílná. Zákon č. 10 byl tvořen pouhými pěti články. První článek stanovil, že Moskevská deklarace a Londýnská dohoda se berou jako součást tohoto zákona, zároveň však bylo stanoveno, že libovolný národ, který dle článku pět Londýnské dohody mohl k této dohodě, kterou původně podepsali představitelé čtyř okupačních mocností, přistoupit, nemá právo účastnit se výkonu práva dle tohoto zákona nebo ho jinak ovlivňovat v oblasti, nad kterou vykonávala správu

[115] *Londýnská dohoda z 8. srpna 1945. Op.cit.*
[116] HELLER, K. J. *The Nuremberg Military Tribunals and the Origins of International Criminal Law.* New York: Oxford University Press, c2011, ISBN: 9780199554317, str. 12.
[117] Konkrétně šlo o vojenské guvernéry jednotlivých zón - generály McNarneyho (USA), Montgomeryho (Velká Británie), Koeniga (Francie, jeho jménem signoval generál Koeltz) a maršála Žukova (SSSR).

Spojenecká kontrolní rada.[118] Dikce prvního článku jasně ukazovala, že soudy v jednotlivých okupačních zónách měly být v suverénní jurisdikci té mocnosti, která zónu ovládala, participace jiných států se v těchto případech vylučovala (což ale neznamená, že by se nepočítalo s procesy na územích bývalých porobených států v jurisdikci těchto států, jak předvídala Moskevská deklarace, omezena byla pouze jejich účast na procesech držených v okupačních zónách). Druhý článek vymezoval skutkové podstaty a tresty, které bylo možné uložit. Válečné zločiny zde byly definovány prakticky totožně jako v Norimberské chartě. Obdobná byla i situace v kategorii zločinů proti míru, která v sobě rovněž obsahovala ustanovení o spiknutí a společném plánu[119], avšak na rozdíl od spíše taxativního výčtu obsaženého v Norimberské chartě, obsahovala definice zločinů proti míru v Zákoně č. 10 výčet demonstrativní.[120] Kategorie zločinů proti lidskosti zůstala také prakticky nezměněna, jen byl rozšířen demonstrativní výčet jednání, která tuto skutkovou podstatu naplňovala, a zároveň byla oproti Norimberské chartě odstraněna věta, která požadovala spojitost těchto zločinů s jinými zločiny dle mezinárodního práva. Navíc byla přidána nová, avšak již v Norimberské chartě předpokládaná, skutková podstata - členství ve zločinecké organizaci.[121] Zákon č. 10 dále konkretizoval, jaké sankce může soud případně uložit. Krom trestu smrti, odnětí svobody či zabavení majetku se zde objevovaly i méně obvyklé tresty jako například omezení nebo zbavení občanských práv, dále byla blíže specifikována přičitatelnost a účastenství, což byl proti Norimberské chartě posun:

"Na jakoukoliv osobu, bez ohledu na národnost nebo rozsah jednání, se hledí, jakoby spáchala trestný čin vymezený v prvním odstavci tohoto článku, pokud: a) byla organizátorem, b) byla spolupachatelem takového trestného činu nebo pokud jí bylo spáchání takového trestného činu nařízeno nebo mu napomáhala, c) k takovému trestnému činu svolila, d) byla obeznámena s plánem takového trestného činu, e) byla členem organizace nebo skupiny, která takový trestný čin spáchala, f) zastávala, v souvislosti se zněním odstavce jedna (a), vysokou politickou, občanskou nebo vojenskou

[118] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10, o potrestání osob vinných spácháním válečných zločinů, zločinů proti míru a zločinů proti lidskosti, přijatý 20. prosince 1945* [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imt10.asp

[119] Avšak konspirace a účast na společném plánu zde nebyla samostatnou skutkovou podstatou jako v procesních pravidlech Mezinárodního vojenského tribunálu, což působilo prokuratuře určité problémy během procesu. Viz: HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str. 279.

[120] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*

[121] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*

funkci (včetně funkce ve velícím štábu) v Německu nebo některém jeho spojeneckém státě či satelitu nebo zastávala vysokou pozici v ekonomické, průmyslové nebo finanční oblasti."[122]

Z široké formulace tohoto ustanovení vyplývá, že spojeneckou snahou bylo formulovat přičitatelnost co možná nejvolněji, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že se již předem počítalo, že na lavici obžalovaných v procesech podle Zákona č. 10 zasednou především průmyslníci, finančníci a příslušníci různých civilních i vojenských povolání, kteří nepřímo pomáhali nacistickému režimu v jeho zločinech.

Třetí článek zakotvoval práva a povinnosti, které měly jednotlivé mocnosti ve svých zónách ve vztahu k vyšetřování zločinů dle tohoto zákona. Okupační síly mohly dle textu zákona zadržet podezřelé osoby i jejich majetek, shromažďovat proti nim důkazy a svědectví a postavit je před vlastní vojenský tribunál nebo jiný vhodný soud a případně odsoudit k přiměřenému trestu.[123] Tyto pravomoci však obsahovaly několik omezení a výjimek, které měly za cíl posílit spolupráci mezi jednotlivými okupačními mocnostmi. Například nebylo možné v rámci zóny soudit osobu, na kterou byl vypsán zatykač Mezinárodním vojenským tribunálem[124] nebo autoritami jiné okupační zóny či státu mimo území zón.[125] Zároveň bylo možné odsunout výkon trestu smrti, pokud se dalo předpokládat, že odsouzený by mohl mít informace, které by napomohly vyšetřování v kterékoliv zóně.[126] Dále je nutné zmínit, že Zákon č. 10 počítal s tím, že v případě zločinů spáchaných Němci na Němcích by bylo možné delegovat posuzování těchto případů na německé soudy, avšak pouze se souhlasem okupační správy dané zóny.[127]

Ve zbylých článcích byla podrobně řešena otázka procesu vydávání jednotlivých osob do zón či států, kde měly být souzeny. V případě, že více stran podalo vojenskému guvernérovi žádost o vydání osoby, která byla zadržena v jeho zóně, eventuálně pokud se guvernér domníval, že žádost není opodstatněná, předložil vojenský guvernér celou

[122] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*
[123] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*
[124] Pokud ovšem k takovému zónovému procesu nedal souhlas kolektivní orgán vrchních prokurátorů.
[125] Pokud tyto autority o vydání dané osoby do tří měsíců od ohlášení jejího zadržení zažádaly.
[126] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*
[127] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*

záležitost právnímu ředitelství Spojenecké kontrolní rady.[128] Právní ředitelství pak postupovalo podle kritérií stanovených ve čtvrtém článku. Při sporu o to, kde bude daná osoba souzena, měla nejprve přednost zóna, ve které došlo k zadržení, poté jakákoliv jiná zóna a až poté jiný vnější stát. V případě sporu více odlišných států, měly přednost členské státy Organizace spojených národů. Pokud ani toto nerozhodlo, byl zadržený vydán do země, jejímž byl občanem. Posledním kritériem pak byla závažnost obvinění, kterým zadržený v dané zemi čelil.[129] Poslední pátý článek se pak snažil zamezit tomu, aby bylo vydávání do jiných zemí a zón zneužíváno k průtahům a zdržovací taktice. Bylo stanoveno, že pokud do šesti měsíců od vydání nedojde k odsouzení, má být obžalovaný vrácen zpět do zóny, kde byl původně zadržen.[130]

Jak vyplývá z některých ustanovení Zákona č. 10, tak spojenecké vlády, i přes vytvoření koncepce zónových soudů, stále počítaly s tím, že Mezinárodní vojenský tribunál bude nadále fungovat a stíhat další vrcholné představitele nacistického Německa. Vzhledem k tomu, že zdravotní stav Gustava Kruppa neumožnil, aby byl souzen, a tím pádem nebyli v procesu s nacistickými špičkami zastoupeni němečtí průmyslníci tak, jak bylo původně zamýšleno, požadovaly vlády Sovětského svazu a Francie, aby byl uspořádán druhý mezinárodní proces, ve kterém by byli souzeni právě představitelé podnikatelské sféry, která Hitlera podporovala.[131] Naopak zástupci Velké Británie a Spojených států amerických byli k myšlence dalšího procesu silně skeptičtí, poukazovali na to, že další proces by byl příliš finančně náročný a dosažení shody mezi jednotlivými zastoupenými národy by bylo velmi obtížné, jak ukázal průběh předchozího procesu. Důležitý byl i názor Roberta Jacksona, jednoho z hlavních tvůrců myšlenky Tribunálu a zároveň vrchního amerického prokurátora. Jackson se k předpokládanému druhému procesu stavěl odmítavě, poukazoval na fakt, že z německých průmyslníků a bankéřů byla vzhledem k důkazům největší šance na

[128] Právní ředitelství Spojenecké kontrolní rady byl orgán složený z ředitelů právních oddělení jednotlivých mocností, jehož cílem byla tvorba a výklad legislativy Spojenecké kontrolní rady. Viz: SZANAJDA, A. *The Restoration of Justice in Postwar Hesse, 1945-1949.* Plymouth: Lexington Books, c2007, ISBN: 9780739118702, str. 40.
Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.
[129] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*
[130] *Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10 přijatý 20. prosince 1945. Op. cit.*
[131] Francie tím chtěla podpořit chystané procesy s vlastními kolaborujícími průmyslníky, Sovětský svaz pak chtěl poukázat na to, že Hitlerův nástup by nebyl možný bez podpory průmyslníků, bankéřů a jiných buržoazních kruhů. Viz: BLOXHAM, D. "The Trial That Never Was": Why there was no Second International Trial of Major War Criminals at Nuremberg. *History.* c2002, roč. 87, č. 285, str. 45-46.

odsouzení Schachta. Vzhledem k tomu, že byl Schacht Mezinárodním vojenským tribunálem osvobozen, dalo se dle Jacksonova názoru očekávat, že i jiné obdobné procesy proti průmyslníkům by skončily obdobně.[132] Zároveň Jackson upozorňoval, že podpora mezinárodního procesu s průmyslníky by byla špatným politickým krokem, který by posílil vliv Sovětského svazu:

"Mám také jisté podezření, že dlouhodobá veřejná štvanice zaměřená proti soukromému průmyslovému sektoru by mohla v budoucnu odradit průmyslníky od spolupráce s naší vládou v oblasti zabezpečování naší obrany, zatímco sovětské postavení by zůstalo neoslabené, jelikož se neopírá o soukromý sektor."[133]

Krátce po skončení prvního procesu Jackson rezignoval na svou pozici vrchního prokurátora a čelního představitele americké justice v okupační zóně a jako svého nástupce si zvolil člena svého prokurátorského týmu Telforda Taylora. Ten byl zároveň vládou pověřen organizací a přípravou dalších procesů. Taylor na rozdíl od Jacksona nevylučoval možnost druhého mezinárodního procesu, naopak se domníval, že pokud by Spojené státy odmítly participovat na dalším mezinárodním procesu, mohlo by dojít ke značnému pošramocení mezinárodních vztahů a důvěryhodnost Spojených států by značně poklesla, nehledě na to, že bez právního podkladu poskytovaného Norimberskou chartou, by se procesy s německými válečnými zločinci značně ztížily.[134] Politika USA a Velké Británie však nebyla Taylorovými argumenty ovlivněna a obě vlády nadále odmítaly koncepci druhého mezinárodního procesu. Ani jedna země však nechtěla otevřeně říct, že s dalším procesem už nepočítá, a proto raději obě vlády podnikaly určité akce, které jasně sdělovaly jejich postoj bez oficiálního vyjádření. Nejprve Velká Británie vydala své prominentní zajatce do rukou Američanů[135] a poté v prosinci 1946 zahájila americká prokuratura ve své zóně první z tzv. Následných norimberských procesů, při kterém byla posuzována vina nacistických lékařů.[136] I přes tyto náznaky

[132] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str. 21.
[133] *Memorandum pro prezidenta Spojených států ohledně americké účasti na případných dalších mezinárodních procesech s nacistickými válečnými zločinci z 13. května 1946.* In: HELLER, K.J. c2011, *op. cit.*, str.21
[134] BLOXHAM, D. *Genocide on Trial: War Crimes Trials and the Formation of Holocaust History and Memory.* New York: Oxford University Press, c2001, ISBN: 0198208723, str. 31-32.
[135] Tím, že Američané převzali britské zajatce z řad průmyslníků v úmyslu je soudit ve vlastní okupační zóně, zároveň převzali i odpovědnost za výsledek procesu a případné fiasko, které mohlo reálně nastat, což bylo pro Británii velice výhodné. Viz: BLOXHAM, D. c2002, *op. cit.*, str. 52-53.
[136] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.24.

vyzvala francouzská vláda v prosinci 1946 ostatní země, aby se urychleně opět sešli jednotliví vrchní prokurátoři a začali připravovat druhý proces. Po této výzvě se již vláda Spojených států musela vyjádřit, zveřejnila nótu, ve které prohlásila, že dle jejího názoru by se další procesy s německými válečnými zločinci měly odehrávat na úrovni národních nebo zónových soudů a že s dalším mezinárodním procesem již nepočítá, čímž byla definitivně myšlenka druhého mezinárodního procesu zavrhnuta.[137]

Taylor rovněž vyjádřil nespokojenost s některými pasážemi Zákona č. 10. Dle jeho názoru nebylo v logistických možnostech zónových soudů soudit členy organizací prohlášených za zločinecké, navrhoval, aby tato agenda byla spíše přesunuta do následných národních denacifikačních programů, v čemž mu vláda dala za pravdu a bylo rozhodnuto, že pouze samotné členství zadržené osoby ve zločineckých organizacích bez podezření, že tato osoba spáchala i jiné zločiny, nebude pro účely zónových procesů považováno za dostatečný důvod pro její obžalování.[138] Otázka procesních pravidel a pravomocí jednotlivých tribunálů pak byla řešena v nařízení vojenské správy č. 7. Tento dokument zakotvoval pro americké zónové tribunály obdobné pravomoci, jako měl Mezinárodní vojenský tribunál.[139]

Pod Taylorovým vedením se v letech 1946-1949 uskutečnilo v Norimberku dvanáct procesů, ve kterých nakonec nebyli souzeni pouze průmyslníci, ale i generalita, lékaři, juristi, představitelé státní moci i vyšší důstojníci SS. I zde bylo možné spatřit určitou symboliku ve výběru obžalovaných, ale zároveň i opatrný přístup vynucený novou politickou situací, který bylo možné vidět zejména v procesech s průmyslníky, a který jakoby navazoval na Jacksonovy úvahy o soukromém sektoru a jeho vztahu k Spojeným státům a Sovětskému svazu.

[137] REYDAMS, L., WOUTERS, J., RYNGAERT, C. *International Prosecutors.* New York: Oxford University Press, c2012, ISBN: 9780199554294, str. 893.
[138] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str. 17.
[139] *Nařízení americké vojenské správy č. 7 přijaté 18. října 1946* [online]. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imt07.asp

4.2 Proces s nacistickými lékaři

Proces Spojené státy versus Karl Brandt et al., známý též jako *"Proces s nacistickými lékaři"* nebo *"Medicínský proces"*, který byl prvním z tzv. Následných norimberských procesů, byl zahájen 9. prosince 1946. Na lavici obžalovaných usedlo dvacet lékařů (včetně Hitlerova osobního lékaře Karla Brandta) a tři důstojníci SS bez lékařského vzdělání, které obžaloba vinila z toho, že ve vzájemné dohodě prováděli zvrácené experimenty na válečných zajatcích, perzekuovaných menšinách a jiných obětech, čímž se dopustili zločinného spiknutí, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, zároveň byli někteří obžalováni z členství v SS jakožto zločinecké skupině.[140] Obžaloba dále obsahovala výčet jednotlivých experimentů, kterých se měli obžalovaní dopustit a které naplňovaly skutkovou podstatu válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Šlo o pokusy, při kterých byly oběti například vystavovány extrémnímu mrazu, jedu a některým infekčním chorobám jako malárie, žloutenka či skrvnitý tyfus, nebo na nich byla provedena nucená sterilizace.[141] Krom těchto pokusů byli někteří obžalovaní obviněni z medicínských zločinů neexperimentální povahy, konkrétně šlo o vraždy více než stovky vězněných Židů, kterou nařídil Heinrich Himmler ve zvrhlé snaze vytvořit sbírku koster, která by antropologicky prokazovala podřadnost židovské rasy, o vraždy polských zajatců nakažených tuberkulózou a o vraždy duševně nemocných a fyzicky postižených osob v nemocničních zařízeních maskovaných jako eutanazie.[142] Proces byl do jisté míry ovlivněn tím, že některé nechvalně proslulé nacistické lékaře se nepodařilo zajistit. Josef Mengele dokázal uprchnout z Německa, Sigmund Rascher byl na konci války popraven v Dachau.[143]

Ve své úvodní řeči Telford Taylor uvedl, že proces nemá sloužit pouze k prokázání viny obžalovaných, ale že má zároveň napevno prokázat bestiálnost prováděných pokusů:

[140] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.85-86.
[141] CRAIG, A. L., DESAI, S. P. Human Medical Experimentation with Extreme Prejudice: Lessons from the Doctor´s Trial at Nuremberg. *Journal of Anesthesia History.* c2015, roč. 1, č. 3, str. 66.
[142] FREYHOFER, H. H. *Nuremberg Medical Trial: The Holocaust and the Origin of Nuremberg Medical Code.* New York: Peter Lang Publishing, c2004, ISBN: 0820467979, str. 58.
[143] FREYHOFER, H. H. c2004, *op. cit.*, str. 49.

"Největší závazek máme k lidem a k rasám, které sužovaly tyto zločiny. Pouhé potrestání obžalovaných nebo i dalších tisíců stejně vinných nikdy nezhojí strašné rány, které nacisté způsobili svým nešťastným obětem. Pro ně je mnohem důležitější, že tyto neuvěřitelné události budou zdokumentovány a prokázány tak, aby nikdo nemohl pochybovat, že šlo o realitu a ne o výmysly a že tento soud jako nástroj Spojených států a hlas lidskosti ocejchoval tyto činy a myšlenky, z kterých se zrodily, jako barbarské a zločinné."[144]

Po úvodní řeči obžaloba začala dokazovat existenci jednotlivých zločinů (experimentální i neexperimentální povahy) a propojovat je s jednotlivými obžalovanými. Obhajoba nejprve zpochybnila bod obžaloby týkající se konspirace za účelem spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti upozorněním, že Zákon č. 10 výslovně mluví o konspiraci a společném plánu pouze v souvislosti se zločiny proti míru a nelze tedy mluvit o samostatné skutkové podstatě konspirace za účelem spáchání válečných zločinů či zločinů proti lidskosti. Tribunál se, i přes námitky obžaloby, která upozornila, že takovýto výklad je příliš restriktivní a jde proti zamýšlenému smyslu právní úpravy, s argumenty obhajoby ztotožnil a prohlásil, že v bodu konspirace za účelem spáchání zločinů proti lidskosti a válečných zločinů hodlá všechny obžalované zprostit obžaloby.[145] Obžalovaní dále omlouvali své jednání tím, že účelem experimentů byla snaha o odstranění některých zdravotních problémů, se kterými se potýkali němečtí letci a jiní vojáci, tedy snaha o rozvoj medicíny a podporu státu.[146] Tento druh obhajoby, při kterém se obžalovaní líčili jako vzorní občané, jejichž jediným zájmem byla aktivní podpora státu jako nejvyššího suveréna[147], však obžaloba dokázala vyvrátit. Zaprvé během procesu opakovaně poukázala na fakt, že značná část experimentů nebyla vedena úmyslem najít řešení na zdravotní problémy, se kterými se potýkali němečtí

[144] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Karl Brandt et al. Z 9. prosince 1946* [online]. [cit. 2017-03-02].
Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/1-transcript-for-nmt-1-medical-case
[145] FREYHOFER, H. H. c2004, *op. cit.*, str. 61.
[146] Svědek obžaloby profesor Leibrandt odsoudil experimenty na lidech jako neetické, bez ohledu na případný medicínský přínos, avšak zároveň dostal Američany do prekérní situace, když během výslechu obdobně kritizoval i americký projekt, při kterém bylo ve státě Illinois experimentováno s malárií na dobrovolnících z řad vězňů. Viz: HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.87.
[147] Dle Freyhofera vycházel tento postoj z překroucení Hegelova pojetí filosofie dějin. Viz: FREYHOFER, H. H. c2004, *op. cit.*, str. 115.

vojáci, ale naopak usnadnit páchání genocidy na perzekuovaných skupinách.[148] Zadruhé, s odkazem na závěry amerického psychiatra a neurologa Leo Alexandra, který se podílel se na léčbě obětí pokusů Josefa Mengeleho a který zároveň s kolegou Andrewem Ivym a dalšími experty formuloval základních šest principů lékařské etiky[149], upozornila na to, že absolutně neetická povaha daných experimentů nemůže být omlouvána možným budoucím medicínským přínosem.[150]

Rozsudek byl vynesen 19. srpna 1947. Sedm osob bylo odsouzeno k trestu smrti, sedm bylo zproštěno obžaloby a zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v rozmezí patnácti let až doživotí. Klíčový význam má však to, že v rozsudku se vojenský tribunál přihlásil k etickým pravidlům, které publikoval Leo Alexander a jeho kolegové a doplnil je o čtyři další pravidla. Toto lékařské etické desatero vstoupilo do dějin pod názvem "*Norimberský kodex"*.[151] Bylo stanoveno, že ke každému pokusu na lidském subjektu je bezpodmínečně nutný informovaný souhlas dotčené osoby, dále je třeba prokazatelně doložit očekávaný přínos takového experimentu a zároveň prokázat, že výsledku nelze dosáhnout jinými prostředky a že očekávaný přínos převyšuje rizika, experiment nesmí pokusnému subjektu způsobit smrt ani dlouhodobé zranění či postižení, musí ho provádět kvalifikovaný personál po náležitých přípravách a musí být kdykoliv v průběhu okamžitě ukončen na žádost testovaného subjektu nebo v případě, že vznikne podezření, že by pokus mohl skončit smrtí nebo vážným poraněním subjektu. [152] Kodex nebyl nikdy včleněn v celé šíři do žádného vnitrostátního práva, avšak dodnes ovlivňuje vztah medicíny a lidských práv, například informovaný souhlas se stal jedním ze základních kamenů moderní medicíny.[153]

---

[148] Obžaloba obzvláště upozorňovala na sterilizační projekty, jejichž výsledky měly být po skončení výzkumné fáze použity k plošné sterilizaci Židů a obyvatel východoevropských států. Viz: *Záznam z hlavního líčení procesu USA vs. Karl Brandt et al. z 16. prosince 1946* [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/1-transcript-for-nmt-1-medical-case

[149] SCHMIDT, U. c2004, *op.cit.,* str. 8.

[150] FREYHOFER, H. H. c2004, *op. cit.*, str. 127.

[151] *Rozsudek ve věci USA vs. Karl Brandt et al. z 19. srpna 1947* [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/1-transcript-for-nmt-1-medical-case

[152] ANNAS, G. J. The Legacy of the Nuremberg Doctor´s Trial to American Bioethics and Human Rights. *Minnesota Journal of Law, Science and Technology*. c2009, roč. 10, č. 1, str. 27-28.

[153] SHUSTER, E. Fifty Years later: The Significance of the Nuremberg Code [online]. *The New England Journal of Medicine,* c1997, [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM199711133372006#t=article

4.3 Procesy s německým armádním velením a generalitou

4.3.1 Proces s Erhardem Milchem

Hlavní líčení procesu s polním maršálem letectva Erhardem Milchem bylo zahájeno 2. ledna 1947. Obžaloba vinila Milcha ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, konkrétně ze zneužití válečných zajatců, obyvatel porobených území a příslušníků perzekuovaných skupin k nucené, takřka otrocké, práci a z autorizace medicínských experimentů prováděných na vězních v koncentračních táborech.[154] Hlavní snahou obhajoby bylo jednak prokázat, že neexistuje přímá prokazatelná spojitost mezi Milchem a amorálními pokusy v koncentračních táborech (konkrétně šlo o vystavování obětí vysokému tlaku a extrémnímu mrazu ve snaze simulovat situace, do kterých se dostávali piloti Luftwaffe) a zároveň se pokusit přesvědčit soud o tom, že Milch si nebyl vědom nezákonnosti a nemorálnosti využívání nucené práce.[155]

Rozsudek, který byl vynesen 16. dubna 1947 ukázal, že snaha obhajoby byla úspěšná z poloviny, Milch byl shledán vinným v bodech obžaloby, které se týkaly zneužívání nucené práce, soud naopak konstatoval, že nelze prokázat, že obžalovaný věděl o zločinné povaze experimentů provozovaných v koncentračních táborech a že vzhledem k okolnostem, kdy se jeho činnost v zásadě omezovala na dozor nad tovární výrobou letadel a jiné vojenské techniky, se jeho obeznámení s experimenty nacistických lékařů ani nedá předpokládat.[156] Milch byl nakonec za svůj podíl na zneužívání nucené práce odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Tento trest mu byl v roce 1951 snížen na patnáct let a v roce 1954 byl Milch propuštěn.[157]

---

[154] *Obžaloba ve věci USA vs. Erhard Milch z 2. ledna 1947* [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/1-transcript-for-nmt-1-medical-case

[155] *Závěrečná řeč obhajoby ve věci USA vs. Erhard Milch z 25. března 1947* [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/2-transcript-for-nmt-2-milch-case

[156] HELLER, K.J. c2011, *op. cit.*, str.89.

[157] *Rozsudek ve věci USA vs. Erhard Milch z 16. dubna 1947* [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/2-transcript-for-nmt-2-milch-case
FRIEDMAN, J. *Law and Politics in the Subsequent Nuremberg Trials 1946-1949.* In:HEBERER, P., MATTHÄUS, J. a kol. *Atrocities on Trial: Historical Perspectives on the Politics of Prosecuting War Crimes.* Washington DC: University of Nebraska Press, c2008, ISBN: 9780803210844, str. 93.

4.3.2 Případ rukojmích

Sedmým procesem v pořadí byl proces USA vs. Wilhelm List et al. známý též jako *"Případ rukojmích"* (někdy též nazývaný jako *"Jihovýchodní případ"* nebo *"Balkánský případ"* dle geografické polohy míst, kde došlo k činům, za které byli obžalovaní stíháni). Proces byl zahájen 8. července 1947 a obžalováno bylo krom polního maršála Lista dalších deset vojenských velitelů[158], kteří měli spáchat válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Obžaloba je vinila z toho, že z jejich rozkazu docházelo k: 1) retribučním popravám jugoslávského, albánského a řeckého civilního obyvatelstva bez předchozího soudu, 2) válečnému kořistnictví v těchto státech a v Norsku, 3) odepření statusu válečných zajatců členům italských, řeckých a jugoslávských ozbrojených hnutí odporu a k jejich popravám a týrání jakož i k perzekucím jejich rodin, 4) internaci, mučení a vraždám civilního židovského, romského a jiného perzekuovaného obyvatelstva a k zneužívání nucené práce ostatního obyvatelstva výše zmíněných podrobených států.[159]

Taylor se v úvodní řeči vymezil vůči kritickým hlasům, které nesouhlasily se stíháním vojenských velitelů a upozornil na rozdíl v postavení vojáka a vyššího důstojníka:

"Někteří lidé, zaslepení podivnou představou o vojenské disciplíně, naznačují, že vojáci jsou příslušníky odlišné rasy, která není zodpovědná za své činy, protože se od ní očekává poslušnost rozkazům, ale samotné předpisy německé armády stanovují, že je povinností každého vojáka odmítnout rozkaz zločinné povahy. To může být obtížné pro pěšáka, kterého může jeho poručík pro neposlušnost zastřelit, Pro vysoké důstojníky je to mnohem snazší než pro muže v poli. Zde přítomní muži nejsou obžalováni proto, že

[158] Původní obžaloba obsahovala dvanáct jmen, generál Franz Böhme však spáchal před zahájením procesu sebevraždu. Viz: KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VIII.* London: His Majesty´s Stationery Office, c1949, str. 34. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-8.pdf

[159] *Obžaloba ve věci USA vs.Wilhelm List et al. z 8. července 1947* [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/4-transcript-for-nmt-7-hostage-case

mají generálskou hodnost, nýbrž z toho důvodu, že nesou odpovědnost za spáchané zločiny."[160]

Dá se říct, že tento proces byl dalším střetnutím dvou odlišných náhledů na problematiku odpovědnosti vojenských velitelů řídících se příkazy nadřízených. Většina obžalovaných opět argumentovala principem absolutní poslušnosti vojáka k nadřízenému, i když z ustanovení Zákona č. 10 i z rozsudku Mezinárodního vojenského tribunálu jasně vyplývalo, že nejde o okolnost vylučující protiprávnost. Tribunál se však musel zabývat i jinými teoretickými otázkami, mimo jiné bylo třeba posoudit, jestli německá armáda byla na dotčených území v postavení invazivní nebo okupační síly[161], což bylo klíčové pro stanovení statusu partyzánských organizací, které kladly Němcům odpor. Obžalovaní odmítali, že by páchali činy kriminální povahy, označovali obžalobu za účelovou a hájili se tím, že nespáchali nic, co by odporovalo běžnému vedení války, které bylo aplikováno i spojeneckými vojsky. Tuto pozici vyjádřil List ve své závěrečné řeči, ve které obhajoval činy německé armády doktrínou vojenské nutnosti:

"Jsem plně přesvědčen, že americká armáda a americký lid, v jejichž jménu je toto řízení vedeno, nesouhlasí s postupem prokuratury. Spravedlnost žádá, aby nám bylo přiznáno, že jsme jednali v dobré víře, stejně jako je to přiznáváno spojeneckým velitelům, jejichž vojenská rozhodnutí způsobila těžké ztráty na životech civilistů, velké utrpení a nezvratné zničení kulturních památek, které patřily celému lidstvu."[162]

Rozsudek byl vynesen 19. února 1948, dvě osoby byly osvobozeny, osm pak bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody v rozmezí sedm let až doživotí, většina odsouzených však byla propuštěna na začátku 50. let.[163] Podstatnější bylo však to, jak

[160] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Wilhelm List et al. z 8. července 1947*. In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XI. Washington* DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 786-787. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-XI.pdf

[161] Tribunál pracoval s výkladem, že k označení dotčeného území jako okupovaného, je třeba, aby cizí moc, která toto území efektivně ovládla, na něm prováděla výkon státní moci, včetně výkonu správy jako nástroje zajištění práva a pořádku, což předpokládá likvidaci předchozích vládních struktur a organizovaného odporu. Viz: KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VIII.* c1949, *op. cit.*, str. 55-56.

[162] *Závěrečná řeč Wilhelma Lista ve věci USA vs. Wilhelm List et al. z 9. února 1948* [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/4-transcript-for-nmt-7-hostage-case

[163] Stíhání jedenáctého obžalovaného, polního maršála von Weichse, bylo v průběhu řízení zastaveno ze zdravotních důvodů. Víz: *Rozsudek ve věci USA vs. Wilhelm List et al. z 19. února 1948* [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/4-transcript-for-nmt-7-hostage-case

se tribunál vypořádal s některými otázkami, které proces doprovázely. Obhajobu opřenou o uposlechnutí rozkazů v souladu se Zákonem č. 10 soud nepřijal, ale uznal, že v některých případech může jít o polehčující okolnost. Zajímavější bylo posouzení postavení odbojových skupin bojujících proti německým invazivním silám. Tribunál dospěl k závěru, že Německo dotčená území (během procesu byl největší důraz kladen na území Jugoslávie a Řecka) skutečně okupovalo a efektivně spravovalo a zároveň že se prokuratuře nepodařilo prokázat, že tamní odbojové skupiny naplňovaly znaky předpokládané mezinárodním právem pro označení za válčící stranu a pro přiznání postavení válečného zajatce.[164] Nejkontroverznější částí rozsudku však byla pasáž zabývající se otázkou zadržování rukojmích a jejich následných poprav v rámci odvety za činy partyzánů. Tribunál sice vzhledem k okolnostem většinu obžalovaných v tomto bodě obžaloby shledal vinnou, avšak zároveň, s odkazem na Haagské právo, judikoval, že za určitých okolností může okupační moc nařídit zadržení a následnou popravu civilního rukojmí jako odplatu za akce guerillových bojovníků.[165]

Toto rozhodnutí soudu vyvolalo okamžitou negativní reakci odborné veřejnosti. Předseda Komise Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů lord Wright v předmluvě ke zprávě Komise o procesech s válečnými zločinci ostře kritizoval názor soudu, že dle mezinárodního práva lze teoreticky popravovat civilní rukojmí a argumentoval tím, že už spisy Huga Grotia takovou praxi odsuzují, nehledě na to, že Norimberská charta i Zákon č. 10 chápou popravy civilního rukojmí jako válečný zločin.[166] Nicméně otázka poprav rukojmích nebyla jedinou kritizovanou částí procesu, soudce Wennerstrum, který celému procesu předsedal, si později v tisku stěžoval na přístup prokuratury:

---

[164] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VIII.* c1949, *op. cit.*, str. 55-59.

[165] Dle názoru tribunálu musely být naplněny následující podmínky: Civilní obyvatelstvo si muselo být této hrozby vědomo a i přesto aktivně nebo i pasivně podporovat odboj, musela existovat spojitost mezi činem odbojářů a místem, ve kterém původně žilo zadržené civilní obyvatelstvo, muselo být oznámeno, kdo byl zadržen a případně popraven, perzekuce nesměly být v zjevném nepoměru k spáchanému činu odboje a případné popravy musely být podloženy důkazy o spolupráci zatčeného civilního obyvatelstva s odbojem. Viz: ARAI, Y. *The Law of Occupation: Continuity and Change of International Humanitarian Law, and its Interaction with International Human Rights Law.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, c2009, ISBN: 9789004162464, str. 293.
KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VIII.* c1949, *op. cit.*, str. 63-64.

[166] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VIII.* c1949, *op. cit.*, str. vii-xi.

"Tyto procesy měly přesvědčit německý lid o vině jeho vůdců, zatím ale pouze přesvědčily o tom, že Německo prohrálo válku s krutými dobyvateli"[167]

Wennerstrum se nechal slyšet, že se domnívá, že prokurátoři se spíše snaží vybudovat si reputaci, než že by usilovali o spravedlivý proces a že jde o typický případ spravedlnosti vítězů. Prokurátor Fenstermacher, kterého Taylor pověřil vedením procesu, se proti soudcovým slovům rovněž ohradil a prostřednictvím listu *Chicago Tribune* sdělil, že pokud si soudce plete odhodlání prokázat vinu obžalovaných se snahou zviditelnit se, tak to považuje nejen za krátkozraké, ale přímo urážlivé.[168] Tato drobná epizoda však měla zásadnější dohru. Kromě Fenstemachera se proti výrokům soudce ohradil sám Taylor. Problémem bylo, že Taylorova reakce byla do redakce *Chicago Tribune* doručena v ten samý den, kdy byl teprve otištěn rozhovor s Wennerstrumem, z čehož jasně vyplývalo, že hlavní prokurátor o obsahu interview věděl dopředu. Heller sice uvádí, že přepis rozhovoru se k Taylorovi dostal náhodou, avšak vzhledem k tomu, že list *Chicago Tribune* trval na vyšetření, byla důvěryhodnost Taylora a vlastně celého projektu tribunálů v očích veřejnosti snížena.[169]

[167] AUTOR NEZNÁMÝ. Nekrology: Charles F. Wennerstrum, 96, Served on Iowa´s High Court [online]. *The New York Times,* c1986, [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/1986/06/06/obituaries/charles-f-wennerstrum-96-served-on-iowa-s-high-court.html

[168] AUTOR NEZNÁMÝ. Rebukes Wennerstrum for Attack on War Crimes Trial [online]. *The Chicago Tribune,* c1948, [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://archives.chicagotribune.com/1948/03/05/page/3/article/rebukes-wennerstrum-for-attack-on-war-crimes-trial

[169] AUTOR NEZNÁMÝ. Tribune Calls for Punishment of General Taylor [online]. *The Chicago Tribune,* c1948, [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://archives.chicagotribune.com/1948/03/05/page/3/article/tribune-calls-for-punishment-of-gen-taylor HELLER, K.J. c2011, *op. cit.*, str.97-98.

4.3.3 Proces s vrchním velením

Proces USA vs. Wilhelm von Leeb et al. alias *"Proces s vrchním velením"* byl dvanáctým a posledním z tzv. Následných norimberských procesů.[170] Dle představ Telforda Taylora měli být hlavními obžalovanými polní maršálové Erich von Manstein, Gerd von Rundstedt a Walter von Brauchitsch, kteří byli v britském zajetí. Americký vrchní prokurátor počítal s tím, že buď Brity požádá o extradici těchto tří osob, nebo se s nimi dohodne na společném americko-britském procesu, což by dle jeho názoru ukázalo světu dobře fungující spolupráci mezi spojeneckými prokuraturami.[171] Taylorovu ambiciózní vizi však nakonec zhatila vidina možného otevřeného konfliktu mezi USA a SSSR. Nová politika Spojených států z přelomu let 1947 a 1948 prosazovala co nejrychlejší ukončení programu procesů ve snaze připravit se na potenciální konflikt se Sovětským svazem, vojenský guvernér americké okupační zóny generál Clay proto odmítl z ekonomických a časových důvodů možnost společného procesu i extradice a prohlásil, že Taylor má obžalovat pouze ty vojenské velitele, kteří se nacházeli v americkém zajetí.[172] Americká prokuratura tedy byla nucena upustit od stíhání tří výše zmíněných maršálů, ačkoliv proti nim měla velké množství důkazů, a zaměřit se na vlastní zajatce.

Proces s vrchním velením byl zahájen 30. prosince 1947, obžalován byl polní maršál von Leeb[173] a dalších třináct armádních velitelů zastupujících podstatné složky německé armády, kteří byli obviněni ze zločinů proti míru (příprava invaze a útočné války v rozporu s mezinárodními smlouvami), válečných zločinů a zločinů proti lidskosti (odpovědnost za zločiny na válečných zajatcích a civilním obyvatelstvu v obdobném rozsahu jako v *"Případu rukojmích")* a z účasti na spiknutí a společném

[170] Přesněji řečeno, byl zahájen jako poslední, rozsudek byl však vynesen dříve, než bylo rozhodnuto v *"Procesu s ministry"*.
[171] BLOXHAM, D. c2001, *op.cit.,* str. 43-44.
[172] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.82-83.
BLOXHAM, D. c2001, *op.cit.,* str. 44-46.
[173] To, že byl za "hlavního" obžalovaného vybrán právě von Leeb, budilo jisté rozpaky, tehdy sedmdesátiletý polní maršál nebyl nikdy horlivým podporovatelem Hitlera a v době vypuknutí II. světové války byl již na odpočinku, ze kterého byl sice povolán zpět do aktivní služby, avšak v roce 1942 se do vojenského důchodu definitivně vrátil. Objevil se i názor, že von Leeb byl zvolen především díky své vysoké vojenské hodnosti, na druhou stranu je však nutno zmínit jeho prokazatelnou spolupráci s nechvalně proslulou *"Einsatzgruppen"*. Viz: DOUGLASS, J. J. High Command Case: A Study in Staff and Command Responsibility. *The International Lawyer,* c1972, roč. 6, č. 4, str. 690.

plánu, jehož cílem bylo páchání výše uvedených zločinů.[174] Taylor považoval německý militarismus za jednu z nejzákladnějších příčin II. světové války, a proto přikládal procesu s nejvyššími představiteli armády velkou váhu, za obzvláště důležitý považoval bod obžaloby týkající se zločinů proti míru a konkrétněji přípravy a vedení útočné války, o čemž svědčí i jeho úvodní řeč:

"Před sto padesáti lety napsal francouzský politik Mirabeau, že: "Prusko není stát, který má armádu, ale armáda, která si podrobila národ."A právě kvůli dominantní roli, kterou vojenství hrálo v životě a ideovém základu Německa již od dob, kdy byla tato slova napsána, může být tento dvanáctý a poslední proces mnohem důležitější, než všechny předešlé… Obžalovaní nejsou vinni pouze nezákonným vedením války, jsou vinni jejím absolutním zneužitím. Válečné právo a zvyklosti, jež cílí na zmírnění válečných útrap, byly přijaty německými militaristy pouze formálně."[175]

Obžalovaní naopak během celého procesu argumentovali tím, že pouze v dobré víře plnili rozkazy, které jim byly uloženy, a nevěděli, že tyto rozkazy byly v rozporu s mezinárodním humanitárním právem, nikdy také neprahli po rozpoutání války, jak naznačovala obžaloba.[176]

Rozsudek byl vynesen 28. října 1948, dva obžalovaní byli osvobozeni, zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v rozsahu tři roky až doživotí, obžalovaný generál Blaskowitz se rozsudku nedožil, během procesu spáchal sebevraždu.[177] Soud se ve svém rozhodnutí opět vymezil proti bodu obžaloby o konspiraci a participaci na společném plánu a opětovně zdůraznil, že tento bod obžaloby nemůže stát samostatně vzhledem k tomu, že je součástí jiných bodů obžaloby a důkazy nenaznačují, že by tato

[174] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume XII.* London: His Majesty´s Stationery Office, c1949, str. 1-5. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-12.pdf

[175] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Wilhelm von Leeb z 5. února 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume X. Washington* DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 61-62. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-X.pdf

[176] *Úvodní řeč obhájce Hanse Laternsera ve věci USA vs. Wilhelm von Leeb z 12. dubna 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume X* .c1950, *op. cit.,* str. 157-160.

[177] Blaskowitzova sebevražda dodnes vyvolává otázky, generál měl dle názoru obhájce Laternsera, vzhledem k tomu, že patřil k hlasitým kritikům nacistické expanzivní politiky a veřejně odsuzoval zločiny SS, velkou šanci na osvobozující rozsudek. Viz: LATERNSER, H. *Looking Back at the Nuremberg Trials with Special Consideration of the Processes Against Military Leaders* In: METTRAUX, G. A kol. *Perspectives on the Nuremberg Trial*. New York: Oxford University Press, c2008, ISBN: 9780199232338, str. 475-476.

účast na konspiraci a společném plánu byla oddělitelná od válečných zločinů a zločinů proti míru a lidskosti jako samostatný trestný čin.[178] Všichni obžalovaní byli rovněž, navzdory snaze prokurátorů, shledáni nevinnými v bodě obžaloby, který se týkal zločinů proti míru. Soud argumentoval tím, že by bylo jistě morálně správné, kdyby obžalovaní odmítli plnit rozkazy, které ve výsledku vedly k rozpoutání II. světové války, avšak v současné době mezinárodní právo kriminalizuje pouze ty osoby, které útočnou válku iniciovaly nebo ji připravovaly, ne však ty, které pouze pomohly tuto politiku realizovat v rámci plnění příkazů nadřízených.[179] Tribunál rovněž překvapivě rozhodl v otázce doktríny *"poslušnosti rozkazům"*, kterou se většina obžalovaných hájila. Na rozdíl od všech předchozích procesů a navzdory ustanovením Zákona č. 10 a Norimberské charty bylo rozhodnuto, že velitel, který pouze realizuje rozkaz nadřízeného, není odpovědný za trestný čin dle mezinárodního práva, který tímto splněním nastal, pokud nevěděl o kriminální povaze takového rozkazu.[180] V další části rozsudku se tribunál poměrně alibisticky vyhnul vyjádření názoru na otázku nakládání s civilními zajatci, prohlásil, že pro posouzení případu není třeba zaujímat postoj k rozsudku ve věci *USA vs. Wilhelm List et al.*, protože v posuzované kauze nedošlo v případě civilních rukojmích ani zdaleka k naplnění podmínek předpokládaných ve výše zmíněném rozsudku.[181]

Ohlas na proces nebyl takový, jaký si Taylor představoval. Německá veřejnost byla v lepším případě netečná, v tom horším spíše pobouřená tím, jak americká prokuratura a soud nakládá s vojenskými veliteli, kteří se dle názoru Němců provinili pouze příkladnou službou státu, která se od vojáků očekává. Postupně celý proces upadl v zapomnění a neodsoudil německý militarismus tak, jak si vrchní prokurátor představoval.[182] I americký soudce Young se o procesu vyjadřoval spíše negativně,

[178] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume XII.* c1949, *op. cit*., str. 65.
[179] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume XII.* c1949, *op. cit*., str. 69.
[180] Ve všech předchozích rozsudcích i právních předpisech bylo stanoveno, že plnění rozkazu nadřízeného kriminálního charakteru může být maximálně polehčující okolností, ne však okolností vylučující protiprávnost. Viz: VAN VERSEVELD, A. *Mistake of Law: Excusing Perpetrators of International Crimes.* Hague: T.M.C. Asser Press, c2012, ISBN: 9789067048668, str. 104-105.
[181] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume XII.* c1949, *op. cit.,* str. 84-85.
[182] WETTE, W. *The Wehrmacht.* Cambridge: Harvard University Press, c2006, ISBN: 9780674022133, str. 222-223.

nechápal, proč se zabývat trestáním německých vojáků za činy převážně spáchané na vojácích sovětských, dle jeho názoru se sovětští vojáci příliš od nacistů nelišili a právě Sovětský svaz ohrožoval mír v Evropě mnohem více než poražení nacisté.[183] I na tomto prohlášení lze sledovat, jak moc se za tři roky, které uplynuly od konce II. světové války, změnila politická situace a vztah Sovětského svazu a Spojených států.

[183] HELLER, K.J. c2011, *op. cit.*, str.105.

4.4 Procesy s představiteli státní moci

4.4.1 Proces s představiteli nacistické justice

Proces s představiteli nacistické soudní moci USA vs. Josef Altstötter et al., známý též jako *"Proces s představiteli nacistické justice", "Proces s právníky"* nebo *"Proces se soudci"*, byl v pořadí třetím z Následných norimberských procesů. Případ opět komplikoval fakt, že někteří z nejvýznamnějších představitelů nacistické justice již byli v době přípravy procesu po smrti - předseda Lidového soudního dvora a symbol justiční zvůle a krutosti Roland Freisler zemřel přímo v soudní síni během bombardování Berlína, ministr spravedlnosti Otto Thierack spáchal sebevraždu poté, co upadl do spojeneckého zajetí.[184]

Proces byl zahájen 17. února 1947 a před soudem stanulo celkem patnáct osob. Šlo především o úředníky Říšského ministerstva spravedlnosti a dále některé vybrané soudce a prokurátory, kterým obžaloba kladla za vinu, že se účastnili spiknutí, jehož cílem bylo páchat válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, že následně tyto zločiny sami spáchali a někteří z nich byli zároveň členy organizací, které Mezinárodní vojenský tribunál označil za zločinecké.[185] Konkrétní povaha zločinů, které měli obžalovaní spáchat, spočívala dle prokurátorů v tom, že obžalovaní postupně proměnili nezávislé německé soudnictví v další nástroj totalitní nacistické moci, pomáhali realizovat zvrhlé rasové a eugenické teorie, ospravedlňovali expanzivní válku a vytvořili právní mechanismy legalizující zneužití nucené práce obyvatel anektovaných území, dopouštěli se justičních vražd a útlaku pronásledovaných skupin a všechny tyto zločiny maskovali jako průchod zákonnosti, spravedlnosti a práva.[186] Vrchní prokurátor

[184] Ze tří ministrů spravedlnosti, kteří zastávali úřad během nacistického režimu, tak mohl být souzen pouze Franz Schlegelberger, protože první nacistický ministr spravedlnosti Franz Gürtner zemřel již v roce 1941. Viz: KASTNER, K. "Vražedná dýka ukrytá pod talárem právníků": Norimberský proces s právníky z roku 1947. *Právní rozhledy,* c1999, roč. 7, č. 4, str. 191.

[185] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VI.* London: His Majesty´s Stationery Office, c1949, str. 2-5. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-6.pdf

[186] Jedním z hlavních zločinů, které byly obžalovaným dávány za vinu byla snaha o implementaci programu sterilizace perzekuovaných skupin občanů do německého práva. Viz: *Obžaloba ve věci USA vs. Josef Altstötter et al. ze 17. února 1947* [online]. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/3-transcript-for-nmt-3-justice-case

Taylor ve své přesvědčivé úvodní řeči shrnul povahu těchto justičních zločinů takto:

"Soud je mnohem více než jen soudní místnost, jde především o proces a jeho principy. Je to příbytek práva. Toto obžalovaní vědí nebo alespoň kdysi věděli, pochybuji, že na to kdy zapomněli. Základ obžaloby je tvořen skutečností, že tito muži, vůdčí osobnosti německé justice, úmyslně potlačili právo a nastolili vládu násilné tyranie, kterou vydávali za spravedlnost a učinili z německého právního systému nástroj útlaku, agrese, vykořisťování a násilí."[187]

Obhajoba naopak poukazovala na fakt, že německé právo je už po staletí ovládáno principy právního pozitivismu a proto by obžaloba neměla argumentovat přirozenoprávní koncepcí, dále se obhajoba nechala slyšet, že Říšské ministerstvo spravedlnosti v zásadě pouze plnilo příkazy, které dostalo od Hitlera a jeho nejbližších spolupracovníků a, vzhledem k povaze nacistického režimu, se nešlo těmto nařízením vzepřít (lze pozorovat, že tento druh obhajoby se velmi podobá doktríně *"Poslušnosti rozkazům nadřízených"*, kterou argumentovali obžalovaní z řad armády), dále obhajoba označila celou koncepci procesů za nesprávnou, protože obžalovaní jsou souzeni podle retroaktivní právní úpravy.[188]

Rozsudek byl vynesen 3. a 4. prosince 1947, čtyři osoby byly osvobozeny, zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v rozmezí pět let až doživotí, tribunál opět vyloučil účast na konspiraci jako samostatnou skutkovou podstatu.[189] Soud v odůvodnění opětovně vyloučil argument obhajoby, že právní předpisy, dle kterých tribunály soudí, jsou ve své podstatě ex poste facto a jejich aplikace porušuje zákaz retroaktivity, dle názoru tribunálu je základem mezinárodního práva právo obyčejové a přirozenoprávní teorie a absence předchozí kodifikované úpravy neznamená, že skutkové podstaty obsažené v Norimberské chartě a Zákoně č. 10 nebyly před vydáním těchto dokumentů mezinárodním právem kriminalizovány, nehledě na to, že zločinná

[187] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Josef Altstötter et al. z 5. března 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume III. Washington* DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 31. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-III.pdf

[188] *Úvodní řeč obhájce Egona Kuboshoka ve věci USA vs. Josef Altstötter et al. z 23. a 24. června 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume III* . c1950, *op. cit.*, str. 108-112.

[189] *Rozsudek ve věci USA vs. Altstötter et al. Z 3. a 4. prosince 1947*[online]. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/3-transcript-for-nmt-3-justice-case

povaha spáchaných činů musela být každému jasná.[190] Tribunál z obdobných důvodů odmítl i obhajobu postavenou na tom, že obžalovaní pouze plnili příkazy nadřízených a přitom se řídili vnitrostátním právem. Soud konstatoval, že situace obžalovaných nebyla taková, aby nemohli odmítnout participaci na zneužívání soudní moci a zároveň, že jako vystudovaní právníci museli vidět rozpor nacistické legislativy s přirozeným právem, dogmatickým lpěním na právně pozitivistickém přístupu se tedy mlčky podíleli na justičních zločinech.[191]

Proces s představiteli nacistické justice byl v některých ohledech přelomový, například poukázal na to, že odpovědnosti za zločiny v některých případech nezbavuje ani doslovné dodržování zákonů, pokud takové zákony jasně odporují esenciálním základům přirozeného práva a lidskosti. Na rozdíl od jiných procesů nevyvolal výsledek tohoto procesu bouřlivou reakci německé veřejnosti. Zaznívaly sice hlasy, které stále upozorňovaly na argument zákona ex post facto, ale jinak byl rozsudek v Německu i na celém světě přijat kladně.[192]

[190] I v této pasáži rozsudku lze spatřovat jeden z vůdčích principů koncepce trestání nacistických zločinců, která se uplatňovala jak u Mezinárodního vojenského tribunálu, tak i tribunálů následných, totiž upřednostňování koncepce přirozeného práva nad dogmatickým výkladem práva pozitivního. Viz: KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VI.* c1949, *op. cit.*, str. 41-49.
[191] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume VI.* c1949, *op. cit.*, str. 57-61, 73-76.
[192] KASTNER, K. c1999, *op. cit.,* str. 195-196.

4.4.2 Proces s představiteli říšských ministerstev

Proces USA vs. Ernst von Weizsäcker et al., známý též jako *"Proces s představiteli říšských ministerstev"* nebo *"Případ říšských ministerstev"*, který byl zahájen 6. ledna 1948, byl jedenáctým soudním řízením v rámci Následných norimberských procesů. Obžalováno bylo dvacet jedna ministrů, náměstků a finančníků, kteří měli dle názoru obžaloby velký podíl na zločinech nacistické vlády.[193]Vzhledem k tomu, že obžalovány byly osoby napříč různými ministerstvy a finančním sektorem, nemohla k nim obžaloba přistupovat jako k homogenní skupině, díky čemuž byla tato kauza jednou z nejkomplexnějších a nejsložitějších kauz, které americké tribunály v Norimberku projednávaly, o tom svědčí i fakt, že pouze samotná obžaloba zabírala více než padesát stran textu. Obžaloba obsahovala celkem osm různých žalobních bodů, ze kterých byli obžalovaní vinění, většinou se jednalo o skutkové podstaty, které se objevovaly i v jiných procesech, jakými byly například příprava a vedení útočné války, jakožto zločin proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti spočívající v krutém zacházení s válečnými zajatci, v plundrování porobených územích a týrání a zneužívání místního obyvatelstva, zneužívání obyvatelstva cizího i vlastního k nucené, téměř otrocké, práci, dalšími body obžaloby pak byla účast na spiknutí za účelem spáchání zločinů proti míru a členství v organizacích označených za zločinné. Zvláštní pozornost si však zaslouží čtvrtý žalobní bod, který obžalované vinil ze zločinů proti lidskosti, kterých se měli dopustit na německém obyvatelstvu z rasových, politických a náboženských důvodů mezi léty 1933-1939, tedy ještě před vypuknutím II. světové války.[194]

Otázka toho, jak má být přistupováno k nacistickým zločinům, které byly spáchány na německém obyvatelstvu v předválečné době, byla poměrně komplikovaná. V zásadě existovaly dva názory na tuto problematiku. Dle prvního bylo nutno zkoumat, jestli měl čin spáchaný v předválečném období, který by jinak naplňoval znaky zločinu proti lidskosti, nějakou souvislost s jiným mezinárodním zločinem, pokud by tomu tak

[193] *Obžaloba ve věci USA vs. Ernst von Weizsäcker et al. prezentovaná dne 6.ledna 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XII.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 1-4. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-XII.pdf

[194] *Obžaloba ve věci USA vs. Ernst von Weizsäcker et al. prezentovaná dne 6.ledna 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XII.* c1950, *op. cit.,* str. 13.

nebylo, tak pak takovéto činy nemohly být zločinem dle mezinárodního práva, protože jim chyběl mezinárodní prvek. Zastánci druhého názoru naopak argumentovali tím, že koncepce zločinů proti lidskosti je postavena na myšlence přirozeného práva a mezinárodním prvkem je již sama existence státem provozovaného násilí a bezpráví, která se svou intenzitou dotýká každého člověka na světě.[195] Ani Zákon č. 10 neposkytoval jasnou odpověď. V článku, který obsahoval úpravu zločinů proti lidskosti, sice byla vypuštěna věta o nutnosti spojitosti daného činu s jiným zločinem dle mezinárodního práva, která byla obsažená v Norimberské chartě, avšak nebylo patrné, jestli šlo o úmysl nebo opomenutí.[196] Rozhodnutí v předchozích procesech, která se této problematiky alespoň částečně dotýkala, byla rovněž nejednoznačná, v procesech s představiteli nacistické justice a s členy nacistických komand smrti, tzv. *Einsatzgruppen*, soud nevyžadoval prokázání souvislosti s jinými zločiny, protože Zákon č. 10 nic takového nepožadoval, naopak v případech Oswalda Pohla a koncernu Flick byla tato prokázaná souvislost vyžadována, v prvním případě tribunál argumentoval tím, že, výklad, který by nepožadoval souvislost s jinými mezinárodními zločiny, by znamenal přílišný zásah mezinárodního práva do suverenity států, v druhém případě pak soud argumentoval tím, že se z ničeho nedá usuzovat, že by věta o nutnosti spojitosti byla ze Zákona č. 10 vypuštěna úmyslně a proto se musí použít výklad ve prospěch obžalovaných.[197] Ve výše uvedených případech však byla tato otázka řešena spíše okrajově, do středu zájmu se dostala až během jedenáctého procesu.

V úvodních řečech Taylor vyzdvihl komplexnost celého případu a uvedl, že na rozdíl od předchozích procesů nesedí na lavici obžalovaných konkrétní skupina, ale představitelé celého mocensko-ekonomického aparátu, který umožnil vzestup a existenci Hitlerova Německa a obhajoba naopak naznačila, že navzdory poválečným deklaracím, že souzeni budou pouze představitelé nacismu a nikoliv celé Německo, je celý projekt Následných procesů pouze snahou odsoudit Německo jako celek, a proto se vedou soudní řízení proti představitelům významných profesí, a tak jsou nyní, po

[195] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.234-235.
[196] Srovnání dikce článku 6 (c) Norimberské charty a článku 2 (1c) Zákona č. 10 napovídá, že se spíše jednalo o úmysl, na druhou stranu je třeba upozornit, že Zákon č. 10 se na Norimberskou chartu odvolává a inspiruje se jí, bylo by tedy očekávatelné, že takováto zásadní změna bude v textu vyjádřena jednoznačněji. Původní záměr zákonodárce tedy bohužel nejde ze samotného textu Zákona č 10 jednoznačně vyčíst.
[197] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.236-237.

lékařích, právnících, průmyslnících a generalitě, na řadě politici a diplomaté, kteří ideově nesouhlasili s nacismem a pouze svědomitě plnili své profesní povinnosti.[198]

Během procesu obhajoba podala návrh na vyškrtnutí čtvrtého bodu obžaloby s odůvodněním, že vzhledem k blízkému vztahu k Norimberské chartě, by se měl i Zákon č. 10 vykládat v duchu Charty a nemělo by vůbec docházet k posuzování činů obžalovaných před II. světovou válkou, pokud nemají souvislost s jinými zločiny dle mezinárodního práva. Obhájce Egon Kuboschok navíc při ústní prezentaci svého návrhu připomněl, že obžaloba v průběhu jednání Mezinárodního vojenského tribunálu argumentovala proti námitkám, že ustanovení Norimberské charty o zločinech proti lidskosti je retroaktivní, poukázáním na fakt, že právě díky spojitosti s jinými mezinárodními zločiny, které se odehrály během války, nejde o retroaktivitu, tudíž prokuratura nemůže argumentovat tím, že v Zákoně č. 10 ustanovení o spojitosti chybí, protože by tím vlastně přiznávala, že jde o skutkovou podstatu retroaktivní.[199] Taylor se naopak snažil prokázat, že zákonodárci vynechali ustanovení o spojitosti úmyslně, a že i bez něj se nedá skutková podstata považovat za retroaktivní. Poukázal na to, že právě z toho důvodu, že tvůrci Zákona č. 10 používali Norimberskou chartu jako ideový zdroj, není možné, aby ustanovení o nutnosti spojitosti s jinými zločiny opomněli omylem, dále také upozornil na případ alsaského rytíře v žoldu burgundského vévody Petera von Hagenbach, který byl v roce 1474 souzen a odsouzen za zločiny na civilním obyvatelstvu na jím ovládaném území, tehdejší žalobci ho vinili, že porušil všechny zásady lidskosti a spravedlnosti a spáchal zločiny proti přirozenému právu a řádu, dále Taylor vzpomněl, že i v 19. a 20. století mnozí filozofové a politici, včetně amerického prezidenta McKinleyho, upozorňovali, že některé zločiny svou povahou překračují hranice států, a proto jejich potrestání přísluší všem národům světa. Touto historickou exkurzí chtěl Taylor demonstrovat, že koncepce zločinů proti lidskosti je velmi stará a

[198] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Ernst von Weizsäcker et al. z 6. ledna 1948,*
Úvodní řeč obhájce Warrena Mageeho ve věci USA vs. Ernst von Weizsäcker et al. z 3. června 1948 In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XII.* c1950, *op. cit.,* str. 137-138, 234-235.

[199] *Argumentace obhájce Egona Kuboschoka na podporu návrhu obhajoby na vyloučení čtvrtého bodu obžaloby z řízení z 2. března 1949.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XIII.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 79-81. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-XIII.pdf

Norimberská charta a Zákon č. 10 pouze kodifikují tento mezinárodní obyčej.[200] Soud však nakonec překvapivě zohlednil pouze argumenty Kuboschoka a čtvrtý bod obžaloby z řízení vyloučil (až na ty případy, ve kterých byla prokazatelná spojitost s jinými mezinárodními zločiny).

Rozsudek byl vynesen 13. dubna 1949, dvě osoby byly osvobozeny, zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v rozmezí tří až dvaceti pěti let. Krom čtvrtého žalobního bodu nebyl nikdo shledán vinným ani v bodě obžaloby, který se dotýkal spiknutí a společného plánu.[201]

Průběh a výsledek procesu byl veřejností přijat poměrně kladně, je však nutno poznamenat, že rozhodnutí soudu v otázce zločinů proti lidskosti v předválečné době lze vnímat jako problematické, Taylorovu argumentaci soud prakticky nevzal v potaz a zvolil možná až příliš restriktivní a pozitivistický výklad. Dále je třeba upozornit, že, i přes uložené tresty, byli všichni odsouzení na svobodě již během roku 1952.[202]

[200] *Argumentace vrchního prokurátora Telforda Taylora proti návrhu obhajoby na vyloučení čtvrtého bodu obžaloby z řízení ve věci USA vs. Josef Altstötter et al. z 2. března 1949*. In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XIII*. c1950, *op. cit.,* str. 94-98.
[201] *Rozsudek ve věci USA vs. Ernst von Weizsäcker et al. z 13. dubna 1949*. In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XIV*. Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 860-870. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-XIV.pdf
[202] UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *Subsequent Nuremberg Proceedings, Case Number 11,The Ministries Case* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007082

4.5 Procesy s představiteli SS

4.5.1 Pohlův proces

V pořadí čtvrtým soudním řízením před americkými vojenskými tribunály v Norimberku byl proces USA vs. Oswald Pohl et al., ve kterém bylo obžalováno osmnáct nejvýznamnějších členů suborganizace *Wirtschafts und Verwaltungshauptamt* (Hlavní ekonomický a administrativní úřad, dále jen WVHA), která působila v rámci SS, a jejímž účelem bylo zajišťovat ekonomické, administrativní a logistické potřeby této organizace, a která zároveň měla na starost finanční a ekonomické aspekty holocaustu a správu sítě koncentračních táborů.[203] Obžaloba vinila Oswalda Pohla, který stál v čele WVHA po celou dobu existence, a další obžalované, že se aktivně účastnili zločinného spiknutí, páchali válečné zločiny a zločiny proti lidskosti a zároveň byli členy zločinecké organizace SS, skutkové podstaty těchto zločinů byly naplněny především tím, že obžalovaní při výkonu správy koncentračních táborů, zneužívali osoby internované v těchto táborech k těžké fyzické práci tak, že jejich postavení připomínalo postavení otroků, umožňovali nacistickým lékařům provádět zvrhlé experimenty na těchto osobách, podíleli se na mučení a fyzické likvidaci vězňů, nezákonně si vymáhali přístup k jejich majetku a celkově vytvářeli v koncentračních táborech nelidské podmínky, obdobně se pak chovali i k obyvatelstvu obsazených území a k válečným zajatcům.[204]

Obžaloba vedená Taylorovým zástupcem McHaneym v úvodní řeči poukázala na fakt, že bez administrativní a byrokratické činnosti WVHA by se nacistům nikdy nepodařilo realizovat zvrácenou politiku *"Konečného řešení židovské otázky"* v takovém měřítku a že WVHA nese přímou odpovědnost za tzv. *"Operaci Reinhard"*, jejímž cílem byla úplná fyzická likvidace židovského obyvatelstva na území okupovaného Polska. McHaney dále upozornil na to, že vedení WVHA přímo odpovídalo za extrémně špatné a neutěšené životní podmínky, které v táborech vládly, což dokládal i

[203] BARTROP, P. R., JACOBS, S. L. a kol. *Modern Genocide The Definitive Resource and Documentation Collection, volume III.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, c2015, ISBN: 9781610693639, str. 1354.
[204] *Obžaloba ve věci USA vs. Oswald Pohl et al. prezentovaná 13. ledna 1947* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/indict4.asp

hlášeními Oswalda Pohla adresovanými Heinrichu Himmlerovi, ve kterých Pohl popisuje, že za posledních šest měsíců roku 1942 vyšplhal počet *"přirozených úmrtí vězňů"* až k 10% z celkového počtu vězňů (použití výrazu přirozené úmrtí v případě osob, které zemřely v důsledku vyhladovění, nemocí a otřesných hygienických podmínek, se jeví jako absurdní a pobuřující eufemismus).[205] Obhájce Pohla, Alfred Seidl, postavil obhajobu svého mandanta na dvou základních prvcích. Jednak se snažil argumentovat tím, že Pohl a celá WVHA v zásadě pouze podléhala velení SS, její činnost byla čistě administrativního rázu a většina událostí, které jsou organizaci dávány za vinu, jako například snaha o likvidaci židovského obyvatelstva ve Varšavě, byla ve skutečnosti realizována jinými složkami SS. V otázce koncentračních táborů se Seidl snažil Pohla a WVHA hájit tím, že *Inspektorát koncentračních táborů* byl do WVHA vtělen až v roce 1942 jako tzv. *"Amt D"* a i po tomto datu se choval tak, jako by do WVHA nepatřil, jednal samostatně bez pokynů vedení WVHA a sám Pohl nad ním nemohl vykonávat efektivní kontrolu.[206]

Rozsudek byl vyhlášen 3. listopadu 1947, čtyři osoby včetně Pohla byly odsouzeny k trestu smrti, tři obžalovaní byli osvobozeni a zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v rozmezí deseti let až doživotí.[207] Tribunál, stejně jako v ostatních případech, nevnímal obvinění ze spiknutí a společného plánu jako samostatnou skutkovou podstatu, nýbrž jako součást jiných skutkových podstat. Zároveň však ani nepřijal Pohlovu argumentaci, kterou se snažil vyvinit sebe a další obžalované z odpovědnosti za zločiny v koncentračních táborech a v Polsku a dalších okupovaných územích a prohlásil, že sdílenou odpovědnost nese jak WVHA jako celek, tak i vedoucí jednotlivých úřadů v rámci této skupiny.[208] Za zmínku rovněž stojí, že

---

[205] *Úvodní řeč prokurátora Jamese McHaneyho ve věci USA vs. Oswald Pohl et al. z 24. března 1947* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 217-223. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-V.pdf

[206] *Úvodní řeč obhájce Alfreda Seidla ve věci USA vs. Oswald Pohl et al. z 14. května 1947* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* c1950, *op. cit.,* str. 268-275.

[207] *Rozsudek ve věci USA vs. Oswald Pohl et al. z 3. listopadu 1947* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* c1950, *op. cit.,* str. 1062-1063.

[208] WVHA bylo totiž rozděleno na pět specializovaných oddělení (úřadů, v němčině používáno slovo *amt, amtsgruppe),* které si mezi sebe dělila agendu. Amt A odpovídal za rozpočet a administrativně-právní záležitosti, B za zásobování, C za využívání pracovní síly a správu budov, již zmíněná sekce D za správu koncentračních táborů a oddělení W za ekonomickou a podnikatelskou činnost. Viz: *Rozsudek ve věci USA vs. Oswald Pohl et al. z 3. listopadu 1947* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* c1950, *op. cit.,* str. 962-966.

tribunál v tomto rozsudku částečně přejímá argumentaci, kterou použili již obžalovaní v procesu před Mezinárodním vojenským tribunálem, SS je v rozsudku líčena prakticky jako stát ve státě a její vůdce Heinrich Himmler jako degenerovaný psychopat přímo odpovědný za většinu hrůz II. světové války a holocaustu, tento výklad, který se objevil i v následných procesech s představiteli SS, má jistě pevný racionální základ a opodstatnění, avšak objevuje se zde nebezpečí relativizace zločinů ostatních viníků odpovědných za zločiny nacismu a rozpoutání II. světové války.[209]

Dalším zajímavým prvkem v Pohlově případu je fakt, že členové tribunálu, který rozhodoval, požádali vojenského guvernéra, generála Claye, aby se mohli znovu sejít a případně zrevidovat výši trestů odsouzených. Důvodem k tomuto kroku byla stížnost dvou odsouzených, kteří argumentovali tím, že tribunál přihlédl k listinám, které prokuratura předložila na podporu své závěrečné řeči a které shrnovaly dosavadní průběh dokazování, ačkoliv tribunál na začátku procesu deklaroval, že takovéto listiny na podporu závěrečných řečí obhajoby i obžaloby jsou nepřípustné.[210] Generál Clay toto opětovné zasedání tribunálu povolil a soud vynesl 11. srpna 1948 nový rozsudek, ve kterém čtyřem obžalovaným snížil trest.[211] I na této události lze sledovat, že přes všechna vyjádření kritiků se Američané snažili, co nejvíce dbát na procesní práva obžalovaných a spravedlnost celého procesu.

---

[209] Nacističtí zločinci z řad státní správy, armády a průmyslových a jiných odvětvích se již dříve snažili přesvědčit soudní orgány o své nevinně poukazem na to, že odpovědnost za koncentrační tábory, pronásledování Židů, Romů a jiných skupin a masové vyvražďování leží pouze a výhradně na Himmlerovi a SS a jejich jediným zločinem je, že neodhalili zločinnou povahu Himmlerových oddílů dříve. Někteří autoři uvádějí, že i argumentace prokuratury a soudu umožnila v Německu vytvořit z SS tzv. *"Alibi pro německý národ"*, do podvědomí běžných Němců se dostalo, že skutečným agresorem ve II. světové válce byla pouze elitářská, izolovaná organizace SS, nikoliv Německo jako celek. Viz: *Souhlasné stanovisko soudce Michaela Musmanna ve věci USA vs. Oswald Pohl et al. z 3. listopadu 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* c1950, *op. cit.,* str. 1069-1071.
SCHULTE, J. E. *The SS as the "Alibi of Nation"?* In: PRIEMEL,K. CH., STILLER, A. a kol. *Reassessing the Nuremberg Military Tribunlas: Transitional Justice, Trial Narratives and Historiography.* New York: Berghahn Books, c2012, ISBN: 9780857455307, str. 147-151.

[210] *Nařízení vojenské vlády umožňující opětovné zasedání vojenského tribunálu II a Nařízení umožňující obžalovaným prezentovat listiny podporující jejich obhajobu*. In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* c1950, *op. cit.,* str. 1164-1166.

[211] Obžalovanému Loernerovi, který působil jako Pohlův zástupce, byl dokonce zmírnět trest smrti na trest odnětí svobody na doživotí. Viz: HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.91-92.

4.5.2 Případ RuSHA

V případu USA vs. Ulrich Greifelt et al., byla řešena otázka odpovědnosti za vytvoření a implementaci nacistických programů rasové čistoty, obžalováni byli představitelé různých částí SS, konkrétně šlo o představitele Hlavního rasového a osidlovacího úřadu (*Rasse und Siedlunghauptamt* , dále jen RuSHA), Himmlerova Říšského komisariátu pro upevnění německé národnosti (*Reichskommissariat für die Festigung des deutschen Volkstums,* dále jen RKFDV), Střediska na podporu německého národa (*Volksdeutsche Mittelstelle,* dále jen VoMi) a členy spolku *Lebensborn.* Obžaloba je, kromě členství v zločinecké organizaci SS, vinila ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, které spočívaly zejména ve snaze provést genocidu židovského a romského národa a národů slovanských různými prostředky (vyvražďování, snaha o umělé snižování porodnosti a sterilizaci, únosy a následná převýchova dětí příslušníků těchto národů, zákazy manželství s Němci, snaha o potlačení národního vědomí a další).[212] Je třeba zmínit, že případ RuSHA je prvním z procesů s nacistickými válečnými zločinci, který se snažil ukázat, že jednání nacistů vůči příslušníkům jiných národů a etnických skupin bylo vedeno cílenou a organizovanou snahou o zničení těchto národů, a že nešlo pouze o nahodilé zločiny.[213]

Prokurátor McHaney, který v tomto procesu prokuraturu vedl, ve své úvodní řeči odsoudil doktrínu rasové čistoty a s ní související expanzivní politiku ospravedlňovanou potřebami většího životního prostoru (*Lebensraum)* pro rasově čisté Němce. McHaney uvedl, že teorie o nadřazenosti rasy byla v Německu přítomna již před nástupem nacismu, avšak až Hitler začal s její úplnou realizací právě pomocí činnosti SS, jejímž cílem bylo zničení ras a národů označovaných jako podřadné a zabrání jejich území pro

[212] *Obžaloba ve věci USA vs. Ulrich Greifelt et al. prezentovaná dne 20.října 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV*. Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 609-615. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-IV.pdf

[213] Prokurátoři v tomto procesu poukazovali na fakt, že akce nacistů naplňují znaky genocidy dle definice Raphaela Lemkina. Genocida sice byla za samostatný zločin dle mezinárodního práva uznána Organizací spojených národů až na konci roku 1948, je ale vidět, že díky Lemkinově úsilí se již koncepce tohoto zločinu dostala do širšího povědomí během průběhu Následných procesů a některé prokurátorské týmy s ní argumentovaly před tribunály. Viz: EARL, H. *Prosecuting genocide before the genocide convention: Raphael Lemkin and the Nuremberg trials* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-14], str. 19-20. Dostupné z: http://www.academia.edu/2702616/Prosecuting_Genocide_before_the_Genocide_Convention_Raphael_Lemkin_and_the_Nuremberg_Trials

další rozvoj árijské rasy.[214] Obhájce bývalého náčelníka štábu RKFDV a hlavního obžalovaného Ulrika Greifelta Carl Haensel se ve své úvodní řeči snažil obžalované vylíčit jako úředníky, kteří bez jakýchkoliv zlých úmyslů pouze plnili příkazy nadřízených, a kteří nic netušili o pravých Hitlerových a Himmlerových úmyslech.[215]

Rozsudek byl vynesen 10. března 1948, jedna obžalovaná byla osvobozena, u pěti obžalovaných bylo konstatováno, že doba, kterou strávili ve vazební věznici během čekání na proces, postačuje k naplnění účelu trestu, a tudíž se neodsuzují k dalšímu trestu[216], zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v délce trvání deset let až doživotí.[217] Stejně jako prokuratura, i soudci v odůvodnění rozsudku používali nového termínu genocida, soudní výklad tohoto pojmu se již velmi blížil znění, ve kterém byla tato skutková podstata na konferenci OSN přidána mezi zločiny dle mezinárodního práva. Za zmínku rovněž stojí disentní stanovisko soudce O´Connella, který se částečně ztotožnil s některými argumenty obhajoby a domníval se, že by obžalovaní, jakožto představitelé civilní služby, která v zásadě armádě pouze napomáhala v rámci svých služebních povinností, neměli být potrestáni za válečné zločiny, protože jejich činnost byla spíše logistická, administrativní a podpůrného charakteru.[218]

[214] *Úvodní řeč prokurátora Jamese McHaneyho ve věci USA vs. Ulrich Greifelt et al. z 20. října 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV.* c1950, *op. cit.,* str. 622-630.
[215] *Úvodní řeč obhájce Carla Haensela ve věci USA vs. Ulrich Greifelt et al. z 20. října 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV.* c1950, *op. cit.,* str. 695-698.
[216] Šlo o obžalované, kterým byla prokázána vina pouze v bodě, který se týkal členství v zločinecké organizaci SS.
[217] *Rozsudek ve věci USA vs. Ulrich Greifelt et al. z 10. března 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* c1950, *op. cit.,* str. 165-167.
[218] *Disentní stanovisko soudce Daniela O´Connella. z 10. března 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V.* c1950, *op. cit.,* str. 168-169.

4.5.3 Proces s Einsatzgruppen

Posledním ze tří procesů s představiteli SS byl proces s veliteli tzv. *Einsatzgruppen* nazvaný podle hlavního obžalovaného USA vs. Otto Ohlendorf et al., členové těchto pohotovostních jednotek se stali symbolem nacistického teroru zejména ve východní Evropě, kde působili jako komanda smrti zodpovědná za brutální vraždy Židů a dalších perzekuovaných skupin, jakož i zajatých vojáků a partyzánů. Klíčovou okolností pro vznik tohoto procesu bylo svědectví Otto Ohlendorfa, vysoce postaveného člena SS, který byl jedním z vůdců zpravodajské organizace SD v rámci RSHA a zároveň velitelem Einsatzgruppe D, která operovala převážně na Ukrajině, Krymu a v Moldavsku. Ohlendorf po svém zatčení ochotně vypovídal Britům i Američanům o fungování RSHA a Einsatzgruppen, o implementaci nacistického plánu *"Konečného řešení židovské otázky"* a o své roli v rámci Třetí říše.[219] Obsáhlá Ohlendorfova výpověď ohledně Einsatzgruppen přiměla Taylora, aby místo plánovaného soudního řízení s SS jako celkem raději zvolil variantu specializovaného procesu s výše postavenými členy jednotlivých Einsatzgruppen a dokonce se pokusil zorganizovat společný americko-sovětský proces.[220]

Proces byl zahájen 29. září 1947, obžaloba vinila všech čtyřiadvacet obžalovaných ze spáchání zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a ze členství v zločineckých organizacích SS, SD a gestapo. Konstrukce obžaloby byla velmi podobná případu RuSHA (tento proces probíhal prakticky ve stejný čas a díky povaze obžaloby lze sledovat úzkou spojitost mezi oběma kauzami), i zde byli obžalovaní obviňováni z toho,

[219] Ohlendorfova ochota vypovídat byla zarážející, nejenom, že poskytl řadu důkazů proti představiteli RSHA Kaltenbrunnerovi (Ohlendorf byl dokonce povolán jako svědek obžaloby během procesu před Mezinárodním vojenským tribunálem) a dalším členům RSHA, SD a Einsatzgruppen, dokonce se doznal, že na jeho rozkaz Einsatzgruppe D zlikvidovala přes devadesát tisíc Židů z východní Evropy. Ohlendorf sám tyto hrůzné masové vraždy nepovažoval za nic špatného, někteří autoři dokonce tvrdí, že celkový počet obětí Einsatzgruppe D úmyslně nadsadil kvůli patologické a zvrácené touze překonat ostatní Einsatzgruppen v celkovém počtu zavražděných. Viz: EARL, H. *The Nuremberg SS-Einsatzgruppen Trial, 1945-1958: Atrocity, Law amd History.* New York: Cambridge University Press, c2009, ISBN: 978052145608, str. 52-58.

[220] Sovětský svaz se této variantě zprvu zdál nakloněn, protože velká část zločinů spáchaných těmito pohotovostními oddíly se sice udála na území Sovětského svazu, avšak sami viníci byli z větší části v rukou USA a Velké Británie, později však sovětští zástupci obrátili, přestali komunikovat a své zajatce soudili sami. Viz: EARL, H. c2009, *op. cit*., str. 79-81.

že se svými činy dopouštěli genocidy, tak jak ji definoval Lemkin.[221] Prokurátor Benjamin Ferencz ve své úvodní řeči vylíčil obžalované jako vykonavatele nacistické politiky, kteří se dobrovolně dopustili strašlivých zločinů ve jménu teorie o německé rasové nadřazenosti:

"Každý z obžalovaných zastával velitelskou funkci ve vyhlazovacích oddílech. Každý z nich si přisvojil právo rozhodovat o životě a smrti jiných. Jejich vlastní záznamy odhalí, že masakry spáchané těmito obžalovanými se neudály kvůli vojenské nutnosti, nýbrž kvůli snaze o prosazení zvrhlého myšlenkového proudu, kvůli prosazení nacistické teorie o panské rase."[222]

Ohlendorfův obhájce Rudolf Aschenauer se naopak snažil přesvědčit soud o tom, že obžalovaní jednali pouze na příkaz německé generality a zároveň, že jejich činy měly pouze zajistit bezpečnost německých vojsk ve východní Evropě. Aschenauer šel dokonce tak daleko, že prohlásil, že masové vraždy páchané Einsatzgruppen byly pouze prevencí a nutnou obranou před útoky komunistů na německé vojáky.[223] Obdobnou strategii při své výpovědi zvolil i sám Ohlendorf, který tuto absurdní obhajobu doplnil tím, že v odpovědi na dotaz soudce, proč nechal popravovat i děti, které za žádných okolností nemohly představovat ohrožení pro nacistické vojáky, uvedl, že židovské děti byly vražděny proto, že pokud by přežily a v budoucnu se dozvěděly o osudu svých rodičů, zcela jistě by byly nepřáteli Německa.[224]

Ve srovnání s jinými Následnými procesy používala obžaloba v případě Einsatzgruppen naprosté minimum svědeckých výpovědí a používala převážně jen listinné důkazy. Na zajímavý aspekt těchto důkazů upozorňuje ve své knize Hilary Earlová - značná část důkazů prokuratury totiž byla získána od obžalovaných v době, kdy ještě nevěděli a ani nepočítali s tím, že budou sami obviněni, procesy se sice

[221] *Obžaloba ve věci USA vs. Otto Ohlendorf et al. prezentovaná dne 29. září 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV*. c1950, *op. cit.,* str. 15-22.
[222] *Úvodní řeč prokurátora Benjamina Ferencze ve věci USA vs. Otto Ohlendorf et al. z 29. září 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV*. c1950, *op. cit.,* str. 30.
[223] *Úvodní řeč obhájce Rudolfa Aschenauera ve věci USA vs. Otto Ohlendorf et al. z 29. září 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV*. c1950, *op. cit.,* str. 54-64.
[224] FERENCZ, B. *Nuremberg Trials and Tribulations, 1946-1948: Story 34: Mass Murderers Seek to Justify Genocide* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: http://www.benferencz.org/1946-1949.html#story34

odehrávaly v době před rozsudkem ve věci Miranda vs. Arizona[225], ale i přesto takovýto způsob získávání důkazů vzbudil určité rozpaky a vyvolal podezření, že tyto důkazy mohly být získány pomocí nátlaku, lsti či násilí.[226]

Rozsudky byly vyneseny 10. dubna 1948, čtrnáct obžalovaných bylo odsouzeno k trestu smrti, jeden spáchal sebevraždu před vynesením rozsudku, jeden byl shledán zdravotně nezpůsobilým účastnit se procesu, jeden byl propuštěn, protože mu bylo prokázáno pouze členství ve zločinecké organizaci a dle názoru soudu doba strávená ve vazební věznici stačila k naplnění účelu trestu, zbytek byl odsouzen k dlouhodobým trestům odnětí svobody v rozmezí deseti let až doživotí.[227] Soud ve svém rozsudku tvrdě odsoudil činnost Einsatzgruppen a vyslovil otázku, jak je možné, že se v Evropě, kolébce moderní civilizace, můžou udát takováto zvěrstva. Fakt, že soudu předsedal soudce Musmanno, který byl známým odpůrcem trestu smrti, a i přesto padlo čtrnáct rozsudků smrti, svědčí o tom, že zločiny posuzované v tomto procesu se svým bestiálním charakterem vymykaly ostatním zločinům posuzovaným v Následných norimberských procesech.[228] Za zmínku rovněž stojí fakt, že popraveni byli pouze čtyři odsouzení, zbytku byl trest zmírněn a všichni odsouzení byli propuštěni z věznic již v průběhu padesátých let.[229]

[225] Tento soudní případ z 1966 dal vzniknout koncepci tzv. *Mirandových práv*, která v souladu s pátým dodatkem Ústavy USA garantovala podezřelým určitá práva, která je chránila před sebeobviňováním. Viz: SELTENREICH, R., KUKLÍK J. *Dějiny anglo-amerického práva.* Praha: Linde, c2007, ISBN: 9788072016884, str. 436.
[226] EARL, H. c2009, *op. cit*., str. 83-85.
[227] *Rozsudek ve věci USA vs. Otto Ohlendorf et al. z 10. dubna 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV*. c1950, *op. cit.,* str. 587-589.
[228] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.99-100.
[229] EARL, H. c2009, *op. cit*., str. 293-295.

4.6 Procesy s průmyslníky

4.6.1 Flickův proces

Proces USA vs. Friedrich Flick et al., ve kterém byli před soud postaveni významný německý průmyslník Friedrich Flick a dalších pět předních představitelů jeho koncernu (*Flick Kommanditgeselschaft* - Flickova komanditní společnost, dále jen Flick KG), byl pátým z amerických procesů v Norimberku a zároveň prvním z procesů, ve kterých měli být souzeni představitelé průmyslového sektoru. Dle Taylorova názoru byl německý ekonomický imperialismus spolu s nacistickou ideologií a militarismem jedním z hlavních důvodů, které umožnily Hitlerův nástup k moci, rozpoutání II. světové války a zločiny spáchané na Židech a jiných perzekuovaných skupinách.[230] Je tedy pochopitelné, že Taylor považoval za klíčové, aby v Následných norimberských procesech byli souzeni právě přední nacističtí průmyslníci, obzvláště díky tomu, že před Mezinárodním vojenským tribunálem nakonec z výše uvedených důvodů žádný průmyslník nestanul. Dle plánu americké prokuratury mělo kromě Flickova případu dojít ještě k procesům s představiteli *IG Farben*, s Alfriedem Kruppem a dalšími členy užšího vedení Kruppova koncernu, s řediteli některých divizí Göringových závodů (*Reichswerke Hermann Göring*) a zároveň také s bankovní radou a jinými představiteli *Dresdner Bank*. Poslední dva procesy však nebyly Američany nikdy realizovány.[231]

Samotný Flickův proces byl zahájen 19. dubna 1947. Obžalovaní se dle obžaloby měli dopustit válečných zločinů a zločinů proti lidskosti spočívajících zejména ve využívání nucené, takřka otrocké, práce civilního obyvatelstva obsazených území a vězňů z koncentračních táborů a v zabrání židovského majetku v rámci arizace a majetku a výrobních prostředků na obsazených území, dále pak byli někteří obžalovaní členy SS a užšího vedení NSDAP (šlo především o takzvaný *Kruh přátel ekonomie* známý též jako *Kruh přátel Himmlera,* členy této organizace byli průmyslníci, bankéři a podnikatelé, kteří finančně podporovali Heinricha Himmlera a na

[230] BLOXHAM, D. c2001, *op.cit.,* str. 21.
[231] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str.61-70.

oplátku měli zvýhodněný přístup k arizovanému židovskému majetku).[232] Taylor v úvodní řeči poukázal na napojení industrialistických kruhů na Hitlerovu vládu a upozornil na to, jak těžily z nacistické politiky:

"Obviňujeme tyto muže, že porušili právo a beze studu pošlapali dobré jméno lidstva před zraky celého světa. Obviňujeme je, že jiné zbavili svobody a popřeli jejich samotné právo na existenci tím, že se připojili k zotročování milionů nešťastných mužů a žen po celé Evropě, které vyrvali z jejich domovů, odtrhli od jejich rodin a uvěznili v Německu, aby otročili v dolech a továrnách za nelidských podmínek, které vedly pouze ke smrti, nemocem a utrpení. Obviňujeme je, že hamižně plundrovali výrobní zdroje sousedních zemí, které si porobil Wehrmacht."[233]

Obhájce Rudolf Dix, který v procesu před Mezinárodním vojenským tribunálem úspěšně hájil Hjalmara Schachta, postavil obhajobu především na tom, že i když Flick a ostatní obžalovaní věděli o zneužívání práce vězňů a zajatců, nebylo v jejich silách tomu jakkoliv zabránit a odpor k těmto praktikám by maximálně vedl k potrestání obžalovaných ze strany vládnoucí NSDAP, jinými slovy obžalovaní nijak nezavinili a ze svého postavení ani nemohli zavinit nelidské podmínky dělníků, a proto nemohli dle názoru obhajoby být účastníky mezinárodních zločinů dle dikce článku dva odstavce dva Zákona č. 10. Dix se zároveň snažil dokázat, že soukromé osoby, které nezastávají žádnou funkci v rámci státu, a ani nejsou veřejně činné, se v zásadě nemůžou dopustit zločinů dle mezinárodního práva.[234]

Tribunál vynesl rozsudek 22. prosince 1947, z šesti obžalovaných byli tři osvobozeni a tři odsouzeni k trestům odnětí svobody v rozmezí dva a půl roku až sedm let, všem odsouzeným se do celkové doby trestu započítala i doba, kterou strávili ve

[232] *Obžaloba ve věci USA vs. Friedrich Flick et al. prezentovaná dne 19. dubna 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VI.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 11-25. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-VI.pdf

[233] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Friedrich Flick et al. z 19. dubna 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV.* c1950, *op. cit.,* str. 31.

[234] *Úvodní řeč obhájce Rudolfa Dixe ve věci USA vs. Friedrich Flick et al. z 2. července 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV.* c1950, *op. cit.,* str. 115-120, 131-132.

vazební věznici před procesem.[235] Soud v odůvodnění odmítl teorii, že soukromé osoby se nemůžou dopustit zločinů dle mezinárodního práva, k takovému výkladu se dle názoru soudců nedá dojít ani zkoumáním předpisů, ani aplikací principů přirozeného práva.[236] Soud se naopak ztotožnil s argumentem, že někteří obžalovaní skutečně nemohli vystoupit proti zneužívání otrocké práce vězňů, aniž by se sami vystavili reálnému nebezpečí tvrdé odvety ze strany státu, nehledě na to, že takovýto protest by stejně nezlepšil postavení vykořisťovaných. Soud proto konstatoval, že jednání obžalovaných vůči podřízeným se dá chápat jako krajní nouze, to však neplatí u těch obžalovaných, kteří v rámci interních předpisů svévolně zvyšovali pracovní nasazení, aniž by k tomu byli ze strany státu nuceni (v tomto případě šlo o obžalované Flicka a Weisse).[237]

Připuštění krajní nouze jako okolnosti vylučující protiprávnost ukázalo, že se tribunály při posuzování případů skutečně snaží reflektovat všechny okolnosti případů a zároveň využívají nejen právních institutů výslovně zakotvených v Zákoně č. 10 a Norimberské chartě, ale i těch, které jsou vlastní národním právním řádům.

[235] *Rozsudek ve věci USA vs. Friedrich Flick et al. z 22. prosince 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV.* c1950, *op. cit.,* str. 1228.
[236] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume IX.* London: His Majesty´s Stationery Office, c1949, str. 17-18. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-9.pdf
[237] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume IX.* c1949, *op. cit.*, str. 18-21.

4.6.2 Případ IG Farben

V procesu USA vs. Carl Krauch et al. se americká justice zabývala otázkou viny představitelů farmaceutického koncernu IG Farben (*Interessen-Gemeinschaft Farbenindustrie*). Akciová společnost IG Farben byla během II. světové války jedním z největších spojenců nacistické vlády v rámci soukromého sektoru, vyvinula, a následně dodávala nacistům neurotoxiny sarin a tabun a nechvalně proslulý Cyklon B používaný k vraždám v plynových komorách a zároveň zneužívala vězně z koncentračního tábora Osvětim k nucené práci (hlavním cílem zde byla snaha o výrobu syntetického paliva, které mělo nahradit klasické pohonné látky, které Němcům začaly docházet) a k testování farmaceutických látek.[238] Již před začátkem procesu bylo zřejmé, že Američané nebyli jednotní v přístupu k představitelům farmaceutické společnosti, část vyšetřovatelů a prokurátorského týmu patřila před převelením do Norimberku do týmu spolupracovníků ministra financí Morgenthaua. Ten sice rezignoval již na konci roku 1945, avšak jeho bývalí spolupracovníci, známí též jako *"Morgenthauovi hoši",* v americké okupační zóně i nadále prosazovali tvrdé potrestání Německa a obzvláště jeho průmyslového sektoru. Na druhé straně však již někteří Američané počítali s přičleněním poválečného Německa do řad západních národů a domnívali se, že přísné potrestání německých průmyslníků by vedlo pouze k budoucí neochotě soukromého sektoru spolupracovat se sektorem státním.[239]

Proces byl zahájen 27. srpna 1947, obžalováno bylo dvacet čtyři osob. Šlo hlavně o vedení celého koncernu, ale na lavici obžalovaných se objevili i někteří vědci a vývojáři. Obžaloba je vinila z plánování, přípravy, zahájení a vedení útočné války, dále pak z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti spočívajících zejména ve vraždách a mučení nacistických vězňů při různých pokusech, plenění dobytých území a zneužívání nucené práce v obrovském měřítku. Všichni obžalovaní se rovněž aktivně účastnili zločinného spiknutí. Dále pak byli někteří obžalovaní členy zločinecké organizace

[238] LOPÉZ-MUÑOZ, F., GARCÍA- GARCÍA, P., ALAMO, C. The pharmaceutical industry and the German National Socialist Regime: I.G. Farben and pharmacological research. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*. c2009, roč. 34, č. 1, str. 68.
[239] JESSBERGER, F. On the Origins of Individual Criminal Responsibility under International Law for Business Activity: IG Farben on Trial. *Journal of International Criminal Justice.* c2010, roč. 8, č. 3, str. 798-800.

SS.[240] Pozornost si zejména zaslouží obvinění ze zločinů proti míru a z plánování a přípravy útočné války. Obžaloba své tvrzení, že soukromé osoby mohou být v určitých případech zodpovědné za útočnou válku, postavila především na argumentaci, podle které byl koncern IG Farben natolik dominantní silou, že bez jeho podpory by Hitler nikdy nedokázal převzít moc a rozpoutat válku v takovém měřítku. Obžaloba toto tvrzení demonstrovala například na situaci, kdy se na začátku roku 1933, poté co NSDAP částečně neuspěla ve volbách a dostala se do finančních potíží, sešel Adolf Hitler s představiteli největších německých průmyslových podniků, vylíčil jim v hrubých rysech své plány na převzetí moci a následný vývoj a požádal je o finanční podporu, která mu byla obratem poskytnuta.[241] Obžaloba tedy poukazovala na příčinnou souvislost mezi poskytnutím podpory a realizací Hitlerových vizí, přičemž obžalovaní zároveň poměrně přesně věděli, na co budou finanční prostředky použity, jinými slovy industriální kruhy, včetně IG Farben, se podílely na přípravě a plánování útočné války tím, že poskytovaly Hitlerovi, a později i nacistickému státu, finanční prostředky nutné k rozpoutání války.

Taylor ve své úvodní řeči jasně projevil svůj názor, že rozpínavost německého průmyslu byla jedním ze základních faktorů, které vedly k rozpoutání II. světové války. Obvinil obžalované, že jen kvůli zisku a touze po moci převedli abstraktní Hitlerovy vize do reality a následně těžili z nacistického vzestupu a při tom zneužívali osoby, které byly nacisty perzekuovány.[242] Reakce obhajoby na obvinění, že obžalovaní podporovali NSDAP, byli s ním v úzkém kontaktu a pomohli nacistům rozpoutat válečný konflikt, byla taková, že koncern IG Farben, jako dominantní průmyslová síla, byl vždy během své existence v úzkém kontaktu s vládou, tak tomu bylo v době Výmarské republiky, a tudíž tato praxe pokračovala i za nacistické vlády. Dle tvrzení

[240] *Obžaloba ve věci USA vs. Carl Krauch et al. prezentovaná dne 27. srpna 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VII.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 15-59. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-VII.pdf

[241] Obžaloba rovněž poukázala na fakt, že společnost IG Farben s poskytnutou částkou ve výši čtyři sta tisíc říšských marek byla největším Hitlerovým sponzorem. Viz: *Obžaloba ve věci USA vs. Carl Krauch et al. prezentovaná dne 27. srpna 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VII.* c1950, *op. cit.,* str. 16-19.

[242] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Carl Krauch et al. z 27. srpna 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VII.* c1950, *op. cit.,* str. 99-101.

obhajoby nebyly vztahy mezi vedením koncernu a vládnoucí NSDAP nijak nadstandardní, co se týče událostí během války, plnili obžalovaní pouze povinnosti, které jim nacisté uložili a snažili se v rámci možností nedělat pokusy na nedobrovolných subjektech.[243]

Během procesu bylo patrné napětí mezi prokurátorským týmem, který se i v porovnání s jinými případy prezentoval velmi razantně a útočně, a členy soudního senátu, kteří byli k obžalovaným naopak extrémně mírní a shovívaví. Tento konflikt se promítl i do průběhu jednání, soudní senát obžalobě neustále vyčítal, že zbytečně celé řízení natahuje a nakonec zavedl prokuratuře časový limit pro křížový výslech svědků obhajoby.[244]

Rozsudek byl vynesen 30. července 1948, deset obžalovaných bylo osvobozeno, jeden byl zproštěn obžaloby ze zdravotních důvodů, zbytek byl odsouzen k trestu odnětí svobody v rozmezí osmnáct měsíců až osm let.[245] Soud neshledal vinným nikoho v bodech obžaloby týkajících se spiknutí a přípravy útočné války, dle jeho názoru se obžalobě nepodařilo prokázat, že obžalovaní skutečně věděli o Hitlerových plánech. Dále tribunál konstatoval, že nepokládá za rozumné odsoudit osoby soukromého práva za zločiny proti míru. Takovéto rozšíření výkladu této skutkové podstaty by bylo příliš problematické zejména z toho důvodu, že by zanikla rozeznatelná hranice pro rozpoznání těch, kteří se takových zločinů mohou dopustit.[246] Dalším překvapivým rozhodnutím tribunálu bylo to, že v třetím žalobním bodě, který se dotýkal otrocké práce, bylo shledáno vinnými pouze pět obžalovaných, zbytek byl v tomto bodě viny zproštěn. Tribunál k nelibosti prokuratury vyhlásil, že většina obžalovaných pouze plnila rozkazy státních orgánů a vzhledem k reálně hrozící odvetě v případě

[243] *Úvodní řeč obhájce Conrada Boettchera ve věci USA vs. Carl Krauch et al. z 18. prosince 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VII.* c1950, *op. cit.,* str. 210-215.

[244] Heller ve své knize však upozorňuje, že podobný limit nebyl nastaven i pro obhajobu během křížového výslechu svědků obžaloby, obžaloba tedy byla vůči obhajobě v znevýhodněném postavení. Viz: HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str. 95.

[245] *Rozsudek ve věci USA vs. Carl Krauch et al. z 30. července 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VIII.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 15-59. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-VIII.pdf

[246] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume X.* London: His Majesty´s Stationery Office, c1949, str. 30-39. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-10.pdf

neposlušnosti se jim toto jednání nedá přičítat k tíži.[247] Krom prokuratury s tímto rozhodnutím nesouhlasil jeden ze soudců, Paul Hebert, který ve svém disentním stanovisku prohlásil, že z průběhu dokazování jasně vyplynulo, že obžalovaní nejednali pouze na rozkaz nacistického státu, ale naopak z vlastní vůle, ve snaze zvýšit rozsah výroby. Hebert upozorňoval na to, že výklad tohoto soudního senátu je daleko mírnější než ten, který byl použit ve Flickově procesu, i když v rozsudku uvádí, že vycházel právě z něj.[248]

Rozsudek byl po skončení procesu kritizován jako příliš mírný, někteří prokurátoři dokonce naznačovali, že důvodem mohly být dobré vztahy mezi soudci a představenstvem IG Farben.[249] Pravděpodobnější vysvětlení mírnosti soudců lze však spatřovat ve změně americké poválečné politiky. Američané se již v duchu připravovali na hrozící konflikt se Sovětským svazem a nutně potřebovali, aby poválečný průmysl v Německu, které bylo bráno jako dělicí čára mezi USA a SSSR, byl co možná nejrozvinutější a ochoten spolupracovat se státní mocí, přísné rozsudky nad předními německými průmyslníky by tuto snahu mohly ohrozit, což si nejspíše uvědomovali i soudci.

[247] *Rozsudek ve věci USA vs. Carl Krauch et al. z 30. července 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VIII.* c1950, *op. cit.,* str. 1172-1185.
[248] *Disentní stanovisko soudce Paula Heberta z 28. prosince 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VIII.* c1950, *op. cit.,* str. 1307-1313.
[249] HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str. 95-96.

4.6.3 Kruppův případ

Případ USA vs. Alfried Krupp et al. byl posledním ze tří případů vedených proti představitelům německého průmyslu. Zbrojařský závod Krupp podporoval během II. světové války německé válečné úsilí a dodával nacistům zbraně, techniku a munici, které vyráběl s pomocí záborů továren a výrobních zdrojů jiných podniků nacházejících se na nacisty dobytém území, jako pracovní sílu pak zneužíval nacistické vězně, zajatce a občany porobených okolních států. Jak již bylo řečeno v předcházejících kapitolách, vítězné mocnosti měly velký zájem na tom, aby byli představitelé Kruppových závodů souzeni. Vzhledem k tomu, že zdravotní stav Gustava Kruppa neumožnil, aby byl souzen před Mezinárodním vojenským tribunálem, bylo jasné, že proces s jeho synem Alfriedem a jinými představiteli zbrojařského podniku bude jedním z nejdůležitějších procesů, který budou krom Američanů a Němců bedlivě sledovat i zástupci ostatních vítězných mocností.

Proces byl zahájen 17. listopadu 1947, obžalováno bylo kromě Alfrieda Kruppa dalších jedenáct osob. Žalobní body byly prakticky totožné jako v případu IG Farben, i zde byli obžalovaní viněni z plánování, přípravy, rozpoutání a vedení útočné války, jakož i z účasti na spiknutí, které mělo rozpoutání takové války usnadnit. Rovněž jim byly kladeny za vinu válečné zločiny a zločiny proti lidskosti spočívající ve zneužívání nucené práce, válečném kořistnictví a plundrování. Naopak žádný z obžalovaných nebyl členem SS ani jiné zločinecké organizace a z povahy výrobního zaměření společnosti Krupp bylo rovněž vyloučeno obvinění z neoprávněného provádění pokusů na nedobrovolných lidských subjektech.[250] Vrchní prokurátor Taylor ve své úvodní řeči upozornil na význam značky a jména Krupp v německé historii a označil ho za jeden ze symbolů německého válečného štváčství. Zároveň však upozornil, že obžalovaní nejsou stíháni kvůli symbolice, ale kvůli konkrétním zločinům, kterých se dopustili.[251] Obhájce

[250] *Obžaloba ve věci USA vs. Alfried Krupp et al. prezentovaná dne 17. listopadu 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IX.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950, str. 7-36. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-IX.pdf

[251] *Úvodní řeč vrchního prokurátora Telforda Taylora ve věci USA vs. Alfried Krupp et al. z 8. prosince 1947.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IX.* c1950, *op. cit.,* str. 60-61.

Alfrieda Kruppa Fritz Wecker nejprve zpochybnil slova Taylora o špatné pověsti závodu Krupp a odkázal se i na slova kolínského arcibiskupa, který i v poválečných letech poukazoval na to, že rodina Krupp díky své činnosti výrazně pozvedla životní úroveň ve městě Essen, dále pak upozorňoval na to, že Kruppovy závody byly vždy apolitické a že neexistují žádné důkazy, že se Alfried Krupp dopustil jednání, které by se dalo charakterizovat jako zločin dle mezinárodního práva.[252] Průběh procesu nebyl úplně standardní, většina svědků nebyla vyslechnuta přímo před soudem a jejich výpovědi byly tribunálu pouze tlumočeny, Alfried Krupp si rovněž během procesu stěžoval, že mu nebylo umožněno využít služeb amerického právníka Carolla, kterého zaměstnával.[253]

Rozsudek byl vynesen 31. července 1948. Jeden obžalovaný byl osvobozen, zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v rozmezí třicet čtyři měsíců až dvanáct let, Alfriedu Kruppovi byl rovněž zabaven celý majetek.[254] Nikdo z obžalovaných nebyl shledán vinným ze zločinů proti míru a ze zločinného spiknutí, použitá argumentace byla podobná jako v případě IG Farben. Naopak v bodě, který se týkal zneužívání nucené, takřka otrocké, práce, tribunál uznal vinu většiny obžalovaných a odmítl obhajobu nutností poslouchat příkazy státního aparátu, čímž se odlišil od předešlých dvou průmyslových procesů. Dle názoru soudního senátu měli obžalovaní ve své pozici dostatečný prostor, aby alespoň částečně zmírnili útrapy nedobrovolných pracovníků, čehož však nevyužili.[255] Předsedající soudce Anderson se s rozsudkem plně neztotožňoval, ve svém disentním stanovisku nesouhlasil s tím, aby byl Alfriedu Kruppovi zkonfiskován majetek a dále se domníval, že v případě některých obžalovaných nevzal senát v potaz všechny polehčující okolnosti a tresty jsou tak příliš přísné.[256]

---

[252] *Úvodní řeč obhájce Fritze Weckera ve věci USA vs. Alfried Krupp et al. z 22. března 1948*. In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IX.* c1950, *op. cit.,* str. 132-135.
[253] JAMES, H. *Krupp: A History of the Legendary German Firm.* Princeton: Princeton University Press, c2012, ISBN: 9780691153407, str. 128.
[254] *Rozsudek ve věci USA vs. Alfried Krupp et al. z 31. července 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IX.* c1950, *op. cit.,* str. 1449-1452.
[255] *Rozsudek ve věci USA vs. Alfried Krupp et al. z 31. července 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IX.* c1950, *op. cit.,* str. 1435-1442.
[256] *Disentní stanovisko soudce Hu Andersona ve věci USA vs. Alfried Krupp et al. z 31. července 1948.* In: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IX.* c1950, *op. cit.,* str. 1453-1454.

Rozsudek nebyl v Německu a obzvláště v jeho průmyslových kruzích přijat vůbec dobře. Kritici poukazovali na to, že prokuratuře se nepodařilo prokázat, že Alfried Krupp (a částečně i jiní obžalovaní) spáchal nějaké zločiny dle mezinárodního práva nebo že o nich věděl a nijak jim nezabránil. Dle těchto kritických názorů byl Krupp, navzdory Taylorovým proklamacím, odsouzen pro své jméno, které symbolizovalo německý zbrojní průmysl, a ne pro skutečnou osobní vinu.[257] V roce 1951 byla k nelibosti Taylora a prokuratury většina odsouzených včetně Kruppa propuštěna z vězení Vysokým komisařem pro Německo Johnem McCloyem (obdobně byli osvobozeni i odsouzení z Flickova procesu, včetně Flicka samotného.), Kruppovi byl i následně navrácen majetek a v druhé půlce padesátých let již byly Kruppovy závody opět jedním z největších západoněmeckých průmyslových gigantů. Lze tedy konstatovat, že, i přes rozsudky tribunálů, zvítězil zájem na průmyslově silném Německu nad poválečnou spravedlností.[258]

[257] WIESEN, S. J., *West German Industry and the Chalenge of the Nazi Past, 1945-1955*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, c2001, ISBN: 0807826340, str. 205-208.
[258] SIMKIN, J. *Alfried Krupp* [online]. c1997 (upraveno 2014), [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: http://spartacus-educational.com/FWWkruppA.htm

4.7 Shrnutí

Dá se říci, že projekt Následných norimberských procesů zcela nenaplnil původní americká očekávání a zůstal ve stínu řízení před Mezinárodním vojenským tribunálem. Důvodů, proč se tak stalo, bylo hned několik. Prvním úskalím byl fakt, že vzhledem k tomu, že, na rozdíl od řízení před Mezinárodním vojenským tribunálem, fungovalo během Následných norimberských procesů více soudních senátů a jednotlivé rozsudky z tohoto důvodu ani nemohly tvořit konzistentní celek.[259]

Rovněž některé právní závěry obsažené v odůvodnění rozsudků byly vnímány jako kontroverzní (největší rozruch pravděpodobně vyvolala pasáž o popravách rukojmích obsažená v rozsudku v případu USA vs. Wilhelm List et al.), avšak obecně se dá říci, že argumentace použitá v rozsudcích si až na výjimky držela vysokou úroveň. I přes tyto nesporné kvality však nebyly rozsudky dobře přijímány německou veřejností, která celé procesy považovala za zinscenovanou spravedlnost vítězů.[260] Tuto nedůvěru posilovala i nevraživost, která panovala mezi některými soudci a prokurátory, a která byla občas řešena i prostřednictvím tisku jako například v kauze IG Farben nebo v případu USA vs. Wilhelm List et al.

Dalším problémem, který Následné norimberské procesy zasáhl, byla změna politického klimatu. Hrozící konflikt se Sovětským svazem jednak vedl k nechuti některých soudců a prokurátorů zdržovat se na území potenciálně ohrožené americké okupační zóny, a také se projevil i v některých rozsudcích. Obava z nového válečného

[259] Tato nekonzistentnost se dá například vysledovat v rozsudcích těch obžalovaných, kteří byli odsouzeni pouze za členství v zločinecké organizaci SS, v různých procesech byly za tento čin uloženy různé tresty odnětí svobody v rozmezí dva a půl roku až deset let, což ukazuje na fakt, že jednotlivé soudní senáty příliš nereflektovaly předchozí rozsudky. Viz: HELLER, K. J. c2011, *op. cit.*, str. 329.

[260] Tento fenomén se obzvláště projevoval během procesů s armádními veliteli a částečně i s průmyslovým sektorem. Podle průzkumu veřejného mínění z roku 1950 se třicet procent respondentů domnívalo, že průběh Mezinárodního vojenského tribunálu a Následných norimberských procesů nebyl spravedlivý a čtyřicet procent oslovených bylo toho názoru, že tresty uložené odsouzeným byly příliš přísné, pro srovnání v roce 1946, po vyhlášení rozsudku Mezinárodním vojenským tribunálem, bylo o přísnosti rozsudků přesvědčeno jen devět procent respondentů a o nespravedlnosti procesu jako takového mluvilo pouhých šest procent dotázaných. Tento rozdíl se sice dá vysvětlovat zvětšujícím se časovým odstupem od konce II. světové války, ale i tak je patrné, že Následné norimberské procesy rozhodně nezvýšily důvěryhodnost a renomé celého programu trestání nacistických válečných zločinců. Údaje z: MERRITT, A. J., MERRITT, R. L. *Public Opinion in Semisovereign Germany: The HICOG Surveys, 1949-1955*. Urbana: University of Illinois Carolina Press, c1980, ISBN: 025200731X, str. 10-11. Dostupné také z: https://archive.org/details/publicopinionins00merr

konfliktu, tentokrát se Sovětským svazem, vedla některé příslušníky americké okupační správy i justice k tomu, aby bagatelizovali zločiny některých nacistických válečných zločinců, zejména těch z řad průmyslníků, a snažili se o jejich omilostnění. Dá se bohužel konstatovat, že v některých případech, jako byl například rozsudek v procesu s představiteli IG Farben, byl upřednostněn zájem politický nad zájmem spravedlnosti.

Výše uvedené důvody, tedy nevole běžných Němců a politické zájmy, vedly k tomu, že během padesátých let byla většina odsouzených propuštěna, nebo jim byl alespoň výrazně zkrácen trest. Smutným faktem zůstává to, že do roku 1958 opustili vězení všichni odsouzení ze všech procesů (včetně devíti osob odsouzených k trestu smrti v kauze *Einsatzgruppen,* kterým byl trest opakovaně snižován, až byly, po pouhých deseti letech od rozsudku, propuštěny na svobodu).[261]

Nelze však opomíjet to, že i přes všechna výše zmíněná úskalí, byly Následné norimberské procesy důležitou kapitolou v dějinách mezinárodního trestního práva. Některé poznatky, názory a úvahy, které tribunály vyslovily v odůvodněních rozsudků, stály u zrodu některých institutů mezinárodního práva, poprvé se větším objevují úvahy o genocidě, která sice v době konání procesů ještě nebyla zločinem dle mezinárodního práva, avšak argumentace použitá v případech *RuSHA* a *Einsatzgruppen* výrazně přispěla ke kodifikaci této skutkové právy v mezinárodním právu. Díky Následným norimberským procesům došlo i k rozvoji na poli medicínské etiky, tzv. Norimberský kodex a informovaný souhlas ošetřovaného nebo pokusného subjektu jsou dodnes základy moderní medicíny a farmacie.

V neposlední řadě je třeba zmínit edukativní význam - Následné norimberské procesy zevrubně zdokumentovaly fungování a zločiny nacismu a přispěly k tomu, že ani po více než sedmdesáti letech po konci II. světové války se nedá pochybovat o zločinnosti a nemravnosti nacistického režimu.

[261] BLOXHAM, D. From the International Military Tribunal to the Subsequent Nuremberg Proceedings: The American Confrontation with Nazi Criminality Revisited. *History.* c2013, roč. 98, č. 332, str. 569.

5. Procesy s válečnými zločinci v Dachau

5.1 Teoretická východiska

Jak již bylo naznačeno v předcházejících kapitolách, Mezinárodní vojenský tribunál i vojenské tribunály při Následných norimberských procesech se zabývaly primárně posuzováním viny čelních představitelů nacistického režimu, což vedlo k tomu, že souzeno bylo v těchto procesech poměrně malé procento z celkového počtu osob podezřelých z participace na nacistických zločinech. Bylo však jasné, že je nutno se vypořádat i s otázkou méně významných osob, které sice nezastávaly vysokou funkci v nacistickém aparátu, ale které byly vykonavateli zločinné zvůle. Šlo například o personál koncentračních táborů přímo odpovědný za zločiny v nich páchané, ale i o běžné Němce, kteří se v některých případech dopouštěli extrémních krutostí a lynčování na sestřelených spojeneckých letcích. Spojenci dospěli po konci II. světové války k závěru, že, kromě programu poválečných procesů ve společné jurisdikci vítězných mocností, by měl rovněž paralelně probíhat program, při kterém by jednotlivé státy vykonávající vojenskou správu nad částmi Německa soudily tyto "méně proslulé" zločince ve své výlučné jurisdikci.[262] Američané dospěli k závěru, že nejvhodnější bude, když bude mít tyto procesy v jejich okupační zóně na starost armáda.

Nařízení Spojeného výboru náčelníků štábů č. 1023/10 z 8. července 1945, které se zabývalo zadržováním osob podezřelých ze spáchání válečných zločinů a některými aspekty budoucích procesů, zakotvilo principy, na kterých měly plánované procesy s "méně významnými" zločinci stát. Mimo jiné v něm bylo stanoveno, že:

"Příslušné vojenské soudy mohou vést procesy s podezřelými ze spáchání válečných zločinů, kteří se nacházejí ve vazbě. Tyto soudy by měly postupovat spravedlivě, jednoduše a rychle ve snaze dosáhnout, co nejvyšší míry spravedlnosti bez zbytečných technikálií."[263]

---

[262] JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 30.

[263] *Nařízení Spojeného výboru náčelníků štábu č. 1023/10, o identifikaci a zadržování osob podezřelých ze spáchání válečných nebo jiných zločinů a o procesech s některými obviněnými přijaté 8. července 1945* [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtjcs.asp#c

Důraz na rychlost a jednoduchost procesů zásadně odlišuje tyto procesy od procesu před Mezinárodním vojenským tribunálem a Následných norimberských procesů, na rozdíl od nich neměly tyto procesy s ostatními nacistickými zločinci tak vysoké ambice, nebyla zde snaha o edukativní, symbolický a historický rozměr procesů, důraz byl naopak kladen na efektivnost a rychlost řízení ve snaze posoudit vinu většího množství podezřelých osob.

Pozice amerických vojenských prokurátorů, kteří se měli těsně po konci II. světové války přípravou těchto procesů zabývat, byla složitá, neměli k dispozici nově definované skutkové podstaty, protože Norimberská charta se vztahovala výlučně k činnosti Mezinárodního vojenského tribunálu a Zákon č. 10 byl přijat až později, na konci roku 1945. Prokurátoři tedy mohli zadržené nacisty obvinit pouze z válečných zločinů, které byly definovány již Haagským a Ženevským právem, což však znamenalo, že zajaté Němce nebylo možno soudit za zločiny spáchané na vlastním obyvatelstvu.[264] Dalším problémem, který vojenská prokuratura musela řešit, byla skutečnost, že Haagské a Ženevské právo neobsahovalo žádnou konkrétní úpravu toho, jak postupovat proti osobám, které ustanovení válečného práva porušily, a jestli vůbec má poškozená strana právo takové osoby zadržet a soudit.[265] Američané se proto snažili najít precedenty, ze kterých by bylo možné vycházet, avšak najít vhodné případy rovněž nebylo snadné, nacistické zločiny se svým rozsahem a charakterem vymykaly doposud známým válečným zločinům. Nakonec se však podařilo nalézt případy, které dávaly alespoň částečnou odpověď na to, jak proti poraženým nacistům postupovat. Za zmínku stojí proces s kapitánem Henrym Wirzem. Tento důstojník jižanských Konfederovaných států amerických, který velel zajateckému táboru Andersonville, byl po skončení Americké občanské války souzen, odsouzen a popraven za týrání a popravy válečných zajatců ve svém táboře.[266] Druhou důležitou kauzou bylo vyšetřování činů amerických důstojníků během Filipínsko-americké války. Dle zprávy známého bojovníka za lidská

[264] AUTOR NEZNÁMÝ. *American Military Tribunal at Dachau: Introduction to the Dachau Trials* [online]. c2009, [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: https://www.scrapbookpages.com/DachauScrapbook/DachauTrials/Introduction.html

[265] JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 35.

[266] I přes nesporný význam pro posuzování válečných zločinů byly některé aspekty Wirzova procesu silně problematické, soud neposkytl Wirzovi dostatečná procesní práva a při posuzování vycházel hlavně z nepřímých důkazů a předem presumoval vinu obžalovaného. Zajímavostí je, že Wirz během procesu argumentoval tím, že jen plnil příkazy nadřízených, je tedy zřejmé, že tento druh obhajoby vznikl dávno před procesy s nacistickými zločinci. Viz: MAGUIRE, P. *Law and War.* New York: Columbia University Press, c2010, ISBN: 9780231518192, str. 34-37.

práva, Moorfielda Storeyho, pro Senátní komisi zabývající se otázkou Filipín, páchali američtí vojáci bojující na Filipínách válečné zločiny spočívající zejména v útlaku a vraždách civilního obyvatelstva a nezákonném zadržování ve špatně zásobených internačních táborech.[267] Oba výše zmíněné případy nebyly pro posuzování nacistických válečných zločinů užitečné pouze v obecné rovině, nabízely i teoretická východiska, jak postupovat v řízeních proti konkrétnímu typu nacistických válečných zločinců - personálu koncentračních táborů.

Pod vlivem Haagského a Ženevského práva, mezinárodního zvykového práva i výše zmíněných historických kauz, vytvořilo armádní velení vlastní definici válečných zločinů pro účely vyšetřování a souzení nacistických zločinů:

"Termín válečné zločiny má být chápán jako porušení válečného práva a všeobecně přijímaných zvyklostí, včetně činů, které jsou v rozporu s ustanoveními mezinárodních smluv a dohod zabývajících se vedením války a jiných útoků proti osobám a majetku, které jsou spáchány ve spojitosti s vojenskými operacemi, ať už z rozkazu nadřízeného nebo z vlastní vůle, a které jsou v rozporu s všeobecným chápáním spravedlnosti nebo jsou morálně odsouzeníhodné."[268]

Na široce pojaté definici lze sledovat, že armáda se snažila najít cestu, jak postihnout i osoby, které páchaly své zločiny na příslušnících vlastního národa, a tudíž přísně vzato nenaplnily klasickou definici válečných zločinů. Ustanovení o činech odporujících obecné spravedlnosti a morálce se pak dá chápat jako další projev přirozenoprávní koncepce, která měla zabránit tomu, aby pachatelé státem podporovaných vražd unikli trestu z důvodu přílišného pozitivistického formalismu.

Armáda vydala pro procesy v okupační zóně rovněž nová procesní pravidla, která kladla důraz na rychlost a efektivnost jednotlivých procesů, procesy měly probíhat před vojenskou komisí složenou z vyšších důstojníků, v každé komisi pak měl mít

[267] Komise nakonec nikoho neobvinila, ale i samotné shromažďování důkazního materiálu o dění na Filipínách významně přispělo k rozvoji procesních institutů ošetřujících vyšetřování a souzení válečných zločinů. Viz: PIERPAOLI, P. G. *Storey, Moorfield.* In: TUCKER, S. C. a kol. *The Encyclopedia of the Spanish-American and Philippine.American Wars: A Politicial, Social and Military History, volume I.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, c2009, ISBN: 9781851099511, str. 625.

[268] *Oběžník amerického armádního vedení v Evropě č. 132, o vyšetřování válečných zločinů..* In: STRAIGHT, C. E. *Report of the Deputy Judge Advocate for War Crimes, European Command: June 1944 - July 1948.* c1948, str. 111. Dostupné také z: http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/report-deputy-JA-war-crimes.pdf

alespoň jeden člen právní vzdělání. Procesní pravidla pak dále umožňovala, aby obžaloba využívala i svědectví z druhé ruky, tuto poněkud neobvyklou praxi, která se odlišovala od běžné praxe vojenských soudů, vysvětluje Jardim ve své knize tím, že vzhledem k povaze zločinů v koncentračních táborech nemuseli zůstat na živu žádní přímí svědci zvěrstev, která se v táborech odehrávala.[269]

Poslední otázka, kterou muselo armádní velení před zahájením procesů vyřešit, byla, které osoby by měly být souzeny před vojenskými soudy. Pokud by měla armáda soudit všechny podezřelé ze spáchání válečných zločinů dle nařízení č. 1023/10, muselo by být před vojenské soudy předvedeno přes sto tisíc osob, což vzhledem k personálním možnostem armády nepřicházelo příliš v úvahu.[270] Nakonec bylo rozhodnuto, že americká armáda se bude zabývat pouze čtyřmi kategoriemi válečných zločinů (mělo jít o procesy s představiteli hlavních koncentračních táborů, s personálem menších koncentračních táborů a jiných pomocných zařízení, s osobami podezřelými z vražd sestřelených amerických letců a s osobami spadajícími do tzv. zbytkové kategorie - šlo především o různé válečné zločiny spáchané během bojů na západní frontě), zbylé zločiny pak měly být řešeny německými soudy v rámci denacifikačních programů.[271]

[269] JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 40-43.
[270] RIEDEL, D. The U.S. War Crimes Tribunals at the Former Dachau Concentration Camp: Lessons for Today? *Berkeley Journal of International Law.* c2006, roč. 24, č. 1, str. 572.
[271] RIEDEL, D. c2006, *op. cit.,* str. 560.

5.2 Případ nemocnice Hadamar jako modelový proces

Jedním z prvních případů, který proběhl před vojenskými soudními komisemi a který zároveň silně ovlivnil další vývoj vojenského soudnictví v americké okupační zóně, byl proces s představiteli nacistického nemocničního zařízení umístěného v Hadamaru. V tomto zařízení bylo dle svědectví jednoho z obžalovaných, Alfonse Kleina, do roku 1941v rámci nacistického programu nedobrovolných eutanazií mentálně postižených *"T4"* zavražděno přes deset tisíc osob, toto vraždění maskované za eutanazie pak pokračovalo i po ukončení výše zmíněného programu až do kapitulace Německa.[272] Problém, se kterým se americká vojenská prokuratura po osvobození Hadamaru a odhalení masových vražd páchaných v tamní nemocnici potýkala, spočíval v tom, že zavražděné osoby byly německé národnosti a Američané neměli nad těmito de facto vnitrostátními zločiny jurisdikci, protože v celém případu chyběl mezinárodní prvek a nešlo ho klasifikovat jako válečný zločin dle mezinárodního práva. Prokuratura nakonec obžalobu postavila na tom, že v hadamarském zařízení bylo rovněž usmrceno přes čtyři sta Rusů a Poláků kvůli smyšlené diagnóze, podle které tyto osoby trpěly nevyléčitelnou tuberkulózou. Zavražděním těchto cizích státních příslušníků byl naplněn mezinárodní prvek a personál nemocnice tak mohl být postaven před vojenskou soudní komisi.[273]

Proces s odpovědným personálem hadamarské nemocnice, USA vs. Alfons Klein et al., byl zahájen 8. října 1945, rozsudek byl vynesen o pouhý týden později. K zajímavým aspektům procesu patří fakt, že obžaloba poukázala i na vraždy německých státních příslušníků, i když ty nebyly předmětem obžaloby, prokuratura prohlašovala, že tyto případy slouží k vykreslení amorálnosti a zvrácenosti obžalovaných i k demonstraci nezákonnosti nacistických předpisů, které tyto vraždy umožnily.[274] Tímto postupem mohla prokuratura poukázat při procesu na ty zločiny, na jejichž posuzování neměla

[272] LAGERWEY, M. D. *The Nurses´Trial at Hadamar and the Ethical Implications of Health Care Values.* In: BAER, E. R., GOLDENBERG, M. a kol. *Experience and Expression: Women, the Nazis and The Holocaust.* Detroit: Wayne State University Press, c2003, ISBN: 9780814330630, str. 115-116.
[273] KOESSLER, M. Euthanasia in the Hadamar Sanatorium and International Law. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science.* c1953, roč. 43, č. 6, str. 735-736.
[274] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume I.* London: His Majesty´s Stationery Office, c1947, str. 47-48. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-1.pdf
JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 49.

vojenská soudní komise jurisdikci, ale které svou povahou představovaly takové porušení přirozeného práva, které nešlo opomíjet. Podobnou praxi uplatňovala vojenská prokuratura i při dalších procesech. Prokuratura v obžalobě rovněž uplatnila konstrukci společného plánu za účelem páchání válečných zločinů. Prokurátoři uvedli, že zařízení v Hadamaru bylo spravováno s byrokratickou přesností, která umožnila, aby se tato nemocnice proměnila v *"továrnu na smrt"*, a proto všichni, kteří se na této správě jakkoliv podíleli, jsou odpovědní za válečné zločiny uvedené v obžalobě, bez ohledu na to, jakou měrou se konkrétních zločinů účastnili.[275] Doktrína společného plánu se použila i v dalších procesech před vojenskými soudními komisemi a dá se říci, že její aplikace byla v těchto procesech obecně úspěšnější než v procesech před Mezinárodním vojenským tribunálem a v Následných norimberských procesech, zejména z těch důvodů, že prokuratura v procesech s méně významnými nacistickými zločinci měla k dispozici menší množství skutkových podstat, vojenské soudní komise se tolik nezabývaly teoretickými právními otázkami ohledně právní podstaty obvinění z účasti na společném plánu a armádní velení neustále akcentovalo požadavek na rychlost procesů. Dále je třeba zmínit, že i v tomto procesu obžalovaní namítali, že pouze poslušně plnili rozkazy nadřízených a zároveň se nacházeli v krajní nouzi, ani jedna z těchto námitek však nebyla vojenskou komisí uznána.[276]

Vojenská soudní komise nakonec odsoudila tři obžalované k trestu smrti a zbylé čtyři k trestům odnětí svobody v rozmezí dvacet pět let až doživotí.[277] Průběh případu "Hadamar" se zároveň stal jakýmsi "návodem", jak vést další procesy proti méně významným nacistickým zločincům, principy, které v něm byly použity, byly hojně využívány i v procesech v Dachau, které po tomto procesu následovaly.

[275] KOESSLER, M. c1953, *op. cit.,* str. 742-743.
[276] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume I.* c1947, *op. cit.,* str. 54.
[277] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume I.* c1947, *op. cit.,* str.51-52.

5.3 Procesy v Dachau

Po prvních procesech, které americká armáda uskutečnila, jako byl například případ nemocnice Hadamar, bylo rozhodnuto, že v rámci zefektivnění by se měly zbylé procesy odehrávat na jednom místě. Armádní velení vybralo k tomuto účelu prostory bývalého koncentračního tábora Dachau. Důvody, které k tomuto výběru vedly, byly různé. V první řadě je třeba opět zmínit symbolický význam. Zdálo se příhodné, aby, v souladu se zněním Moskevské deklarace, byli obžalovaní souzeni v místě, kde páchali své zločiny.[278] Zároveň je však nutné upozornit i na ryze praktický rozměr tohoto výběru - administrativní budovy v Dachau byly prostorné a vytápěné, tudíž se daly využít jako zázemí, výhodou bylo, že se Dachau nacházelo v těsné blízkosti Mnichova a zároveň se k věznění obžalovaných a případným popravám dala využít nedaleká věznice ve městě Landsberg.[279]

První proces, který se v Dachau odehrál, patřil do kategorie procesů proti osobám podezřelým z vražd sestřelených pilotů. Proces z této kategorie byl vybrán nejenom z důvodu, že oběťmi v těchto případech byli Američané, ale i proto, že na rozdíl od koncentračních táborů, které byly osvobozeny až na samém konci II. světové války, probíhalo šetření těchto zločinů již od roku 1944.[280] I v procesech s vrahy letců byla použita konstrukce společného plánu, i když její aplikace v těchto případech byla použita odlišně než například v kauze Hadamar. Většina těchto zločinů spočívala v nahodilých vraždách amerických pilotů, které většinou provádělo civilní obyvatelstvo jako mstu za spojenecké nálety na civilní cíle. Společný plán zde tedy nespočíval v tom, že by obžalovaní svou činností napomáhali hladkému provozu zařízení určeného k perzekuci či likvidaci nepohodlných osob, ale spíše v účasti na ad hoc vytvořeném lynčujícím davu.[281]

---

[278] GREENE, J. *Justice at Dachau: Trials of an American Prosecutor.* New York: Broadway Books, c2003, ISBN: 9780767908795, str. 29.

[279] Jako zajímavost, která svědčí o významu symboliky při procesech s nacistickými zločinci, lze zmínit, že právě ve věznici Landsberg byl po neúspěšném Pivním puči vězněn Adolf Hitler a právě při pobytu v tomto vězení sepsal ve spolupráci s Rudolfem Hessem knihu, která se stala ideologickým základem nacismu, *Mein Kampf.* Viz: JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 51.

[280] JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 51.

[281] AUTOR NEZNÁMÝ. *Dachau Trials: Rudolf Merkel* [online]. c2001, [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: https://www.scrapbookpages.com/DachauScrapbook/DachauTrials/RudolfMerkel.html

Nejvýznamnější části jednání v Dachau však byly procesy s personálem koncentračních táborů. Vojenská prokuratura dala jasně najevo, že v řízení proti obžalovaným hodlá obžalobu postavit zejména na účasti na společném plánu. Armádní velení přišlo s novinkou, která měla procesy výrazně zrychlit - bylo rozhodnuto, že nejprve budou posuzovány tzv. "*mateřské případy"*, to jest případy s personálem hlavních koncentračních táborů. V tzv. *"dceřiných případech"* proti personálu zařízení, jejichž činnost přímo souvisela s činností některého z hlavních koncentračních táborů, pak budou vojenské soudní komise vycházet ze stavu zjištěného v mateřských případech a budou automaticky předpokládat účast obžalovaných na společném plánu, který byl prokázán v mateřském případu.[282] Tato konstrukce, která měla urychlit jednotlivá řízení, byla do určité míry problematická v tom, že de facto obracela důkazní břemeno a zavádí presumpci viny. Na druhou stranu lze chápat, že pokud by se postupovalo jiným způsobem, bylo by velmi obtížné až nemožné postihnout obrovské množství osob podezřelých ze spáchání válečných zločinů. Srovnáním se dá dojít k tomu, že, ač se to na první pohled nezdá, je tento institut ve své podstatě velmi podobný skutkové podstatě členství ve zločineckých organizacích, která byla rovněž využívána v procesech s nacistickými zločinci.

Nakonec bylo rozhodnuto, že se uskuteční celkem šest mateřských případů. Konkrétně šlo o procesy s personálem koncentračních táborů Dachau, Buchenwald, Flossenbürg, Mauthausen, Nordhausen a Muehldorf.[283] Vrchním vojenským prokurátorem byl jmenován William Denson, významný právník a zároveň absolvent vojenské akademie West Point.[284] Jako první byl na podzim roku 1945 zahájen proces s ostrahou a zaměstnanci koncentračního tábora Dachau. V mateřském procesu USA vs. Martin Gottfried Weiss bylo pro válečné zločiny a účast na společném plánu obžalováno celkem čtyřicet osob. Obžaloba stála především na zločinech spáchaných na vězněných příslušnících slovanských národů, avšak vojenští prokurátoři poukázali i na strádání německých vězňů, aby vykreslili celkovou povahu tábora, obdobně jako v

[282] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume XI.* London: His Majesty´s Stationery Office, c1949, str. 16. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-11.pdf

[283] BAZYLER, M. J., TUERKHAIMER, F. M. *Forgotten Trials of the Holocaust.* New York: New York University Press, c2014, ISBN: 9781479886067, str. 79.

[284] UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *William Denson* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: https://www.ushmm.org/wlc/en/media_oi.php?ModuleId=0&MediaId=5612

kauze Hadamar.[285] Vojenská prokuratura doložila, že vězni v Dachau byli nuceni k extrémnímu pracovnímu nasazení za současného nedostatku stravy, přičemž nesplnění pracovních kvót vedlo k barbarskému mučení (bičování, věšení za zápěstí, týrání hladem) a v některých případech i k popravám, že hygienické podmínky v táboře vedly k šíření nemocí a zároveň že někteří vězni se stali oběťmi zvrhlých lékařských experimentů, které se v táboře rovněž odehrávaly.[286] Obhajoba naopak argumentovala tím, že obžalovaní pouze plnili rozkazy nadřízených, jednali v tísni a fakticky neměli možnost zachovat se jinak, dále pak obžalovaní uváděli, že značná část svědectví bývalých vězňů je vyfabulovaná a že jde pouze o mstu nebo že si je vězni prostě spletli s někým jiným.[287] Vojenská soudní komise nepřijala žádný z argumentů obhajoby[288] a odsoudila třicet šest obžalovaných k trestu smrti a zbylé čtyři k trestům odnětí svobody v rozmezí deset let až doživotí.[289] Za zmínku rovněž stojí, že celé řízení trvalo pouze necelý jeden měsíc.

Ostatní mateřské případy, a vlastně i dceřiné případy, které z nich vycházely, probíhaly podle obdobného schématu. Šlo o rychlá řízení, která odpovídala duchu vojenského soudnictví a na jejichž konci udělily vojenské soudní komise většině obžalovaných přísné tresty, které však odpovídaly rozsahu jejich zločinů. Zároveň je však nutné říci, že i během procesů v Dachau se s postupem času změnila politika přístupu k obžalovaným osobám, obdobně jako při Následných norimberských procesech. Zatímco na přelomu let 1945-1946 byli Američané při posuzování nacistických zločinů nekompromisní, tak od druhé poloviny roku 1946 až do konce procesů v Dachau v roce 1947 zastávali při souzení mnohem opatrnější a smířlivější pozice ve snaze získat si Západní Německo jako spojence proti Sovětskému svazu. Tato

[285] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume XI.* c1949, *op. cit.,* str. 5-6.
[286] BAZYLER, M. J., TUERKHAIMER, F. M. c2014, *op.cit.*, str. 86-87.
[287] Zvláštní zmínku si zaslouží obhajoba jednoho z velitelů tábora a hlavního obžalovaného Martina Weisse, který upozorňoval na to, že za dobu jeho velení se zacházení s vězni prokazatelně zlepšilo a zároveň odmítal spolupracovat s lékaři na experimentech na lidech, za což si vysloužil důtku od Himmlera. Vojenská soudní komise však tuto obhajobu neuznala a konstatovala, že situace v táboře byla i za Weissova velení kritická a nelze ho omlouvat tím, že ostatní velitelé se chovali ještě hůře. Viz: YAVNAI, M. *U.S. Army War Crimes Trials in Germany, 1945-1947.* In: HEBERER, P., MATTHÄUS, J. a kol. c2008, *op. cit.,*str. 63.
BAZYLER, M. J., TUERKHAIMER, F. M. c2014, *op.cit.*, str. 86-87.
[288] Ani jedno ze svých tvrzení obhajoba nedokázala nijak podložit a zjištěný skutkový stav nenaznačoval, že by snad pro obžalované svědčily jakékoliv polehčující okolnosti.
[289] KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume XI.* c1949, *op. cit.,* str. 8.

částečná rezignace na snahu přísně potrestat pachatele do té doby nevídaných zločinů se dala pozorovat ve více rovinách. Samotné vojenské soudní komise udělovaly v pozdějších procesech mírnější tresty, zatímco v prvním mateřském procesu s personálem koncentračního tábora Dachau bylo odsouzeno k trestu smrti třicet šest ze čtyřiceti obžalovaných, tak v mateřském procesu s personálem koncentračního tábora Nordhausen byl z devatenácti obviněných k trestu smrti odsouzen jeden obviněný, čtyři osoby byly osvobozeny a zbytek byl odsouzen k trestům odnětí svobody v různé výši.[290] Lze sice argumentovat tím, že rozdílnost trestů byla ovlivněna tím, že v počátcích procesů v Dachau byli souzeni představitelé těch táborů, ve kterých docházelo k těm nejhorším zločinům, a v pozdějších případech se už posuzovala pouze vina méně významných zločinců, avšak tento argument se nedá použít ve všech případech, například zločiny páchané v Nordhausenu nijak nenaznačují, že by se jejich pachatelé nějak zásadně lišili od pachatelů odsouzených v procesu s personálem koncentračního tábora Dachau. Mezi léty 1945-1947 se výrazně změnilo i vnímání procesů v Dachau americkou a německou veřejností. Zatímco po skončení II. světové války byly tvrdé tresty pro personál koncentračních táborů vítány jako rychlý a razantní průchod spravedlnosti, tak na přelomu let 1946-1947 sílil hlas, který požadoval, aby došlo k přezkoumání a případné revizi některých rozsudků. Tento obrat ve veřejném mínění však nebyl způsoben pouze rostoucím nepřátelstvím se Sovětským svazem, ale i některými skandály, které procesy v Dachau doprovázely.

Nejproblematičtější kauzou, která pošramotila renomé procesů v Dachau, byl případ tzv. "*Malmédského masakru"*, který spadal do tzv. zbytkové kategorie válečných zločinů, které se udály během bojů na západní frontě. Na přelomu let 1944 -1945 popravili ustupující členové SS velké množství amerických válečných zajatců, největší z těchto masakrů se odehrál poblíž belgického města Malmedy, nacisté zde 17. prosince 1944 popravili přes sedmdesát neozbrojených válečných zajatců.[291] Obviněno z účasti

[290] Zajímavostí je, že jedním z osvobozených obžalovaných byl i německý vědec Georg Rickhey, který se podílel na vývoji raket V-2. Rickhey byl ihned po skončení II. světové války převezen do USA, kde se měl spolu s dalšími německými vědci podílet na americkém raketovém programu. Kvůli obvinění ze spolupráce s SS v Nordhausenu a z účasti na popravách některých vězňů se však později vrátil zpět do Německa a po svém osvobození se již na americkém výzkumu nepodílel. Viz: PISZKIEWICZ, D. *Nazi Rocketeers: Dreams of Space and Crimes of War* . Mechanicsburg: Stackpole Books, c2007, ISBN: 9780811733878, str. 232.

[291] BORCH, F. L. The "Malmedy Massacre" Trial: The Military Government Court Proceedings and the Controversial Legal Aftermath. *Army Lawyer.* c2011, roč. 41, č. 452, str. 3.

na tomto masakru a na dalších popravách zajatců, které se v té době na území Belgie odehrály, bylo celkem sedmdesát čtyři osob. Prokuratura vycházela hlavně z přiznání, které obžalovaní podepsali během výslechu. Avšak během procesu si větší množství obžalovaných stěžovalo, že přiznání podepsali pod nátlakem a že vyšetřovatelé využívali k získání přiznání lstí v některých případech i mučení.[292] Vojenská soudní komise tyto argumenty nevzala v potaz a všechny obžalované odsoudila. Avšak jeden z obhájců obžalovaných, Willis M. Everett, po návratu do USA celou věc medializoval a svou aktivitou si vynutil odložení výkonu trestů smrti do doby, než bude celá záležitost prošetřena nezávislou komisí Ministerstva obrany Spojených států amerických.[293] Tato komise vedená soudcem Nejvyššího soudu USA Gordonem Simpsonem (dále jen Simpsonova komise) měla kromě případu *"Malmédského masakru"* prověřit i obecné vyšetřovací a procesní postupy používané při procesech v Dachau.

Simpsonova komise nakonec došla ke dvěma závěrům - vyšetřovací a soudní praxe byla v obecné rovině v pořádku, a ač bylo možné mít k některým postupům výhrady, nedalo se říci, že by šlo o nespravedlivé procesy, avšak v kauze *"Malmédský masakr"* byla situace jiná. Dle zprávy Simpsonovy komise skutečně bylo k získání doznání obžalovaných využito nátlaku a lstí a zároveň se ani nedala s jistotou vyloučit obvinění, že obžalovaní byli k podpisu protokolu donuceni mučením.[294] Komise dále doporučila, aby odsouzeným byly zmírněny tresty, nejen kvůli procesním pochybením, ale i kvůli skutkovému stavu. Simpsonova komise argumentovala tím, že na rozdíl od jiných odsouzených v rámci procesů v Dachau, jednali tito odsouzení v krizových bojových podmínkách a udělené tresty smrti se proto zdají být příliš přísné.[295] Paralelně s vyšetřováním Simpsonovy komise se celou záležitostí zabývala i Rada pro přezkum soudních rozhodnutí, kterou tímto úkolem pověřil vojenský guvernér americké okupační zóny, generál Clay. Rada po ukončení přezkumu rovněž zjistila závažná

[292] YAVNAI, M. *U.S. Army War Crimes Trials in Germany, 1945-1947*. In: HEBERER, P., MATTHÄUS, J. a kol. c2008, *op. cit.,*str. 64-65.
[293] BORCH, F. L. c2011, *op. cit.,* str. 5-6.
[294] REMY, P. S. *The Malmedy Massacre: The War Crimes Trial Controversy* . Cambridge: Harward University Press, c2017, ISBN: 9780674971950, str. 213-216.
BORCH, F. L. c2011, *op. cit.,* str. 7.
[295] WEINGARTNER, J. J. *A Peculiar Crusade: Willis M. Everett and the Malmedy Massacre* . New York: New York University Press, c2000, ISBN: 0814793665, str. 166.

procesní pochybení.[296] Zjištění obou vyšetřovacích orgánů měla několik následků. Generál Clay nejprve zrevidoval rozsudky v případu *"Malmédského masakru"* a značné části odsouzených zmírnil uložený trest.[297] Toto Clayovo řešení však americké a německé veřejnosti, která se kvůli Everettově aktivitě začala o procesy v Dachau více zajímat, nestačilo. Nakonec došlo k tomu, že nejprve byly v roce 1948 dočasně pozastaveny popravy osob odsouzených k smrti (kvůli tomu, aby mohla být provedena revize všech procesů, které se v Dachau odehrály) a v roce 1951 Clayův nástupce Handy zmírnil tresty i ostatních odsouzených v případu *"Malmédského masakru"* tak, že z původních čtyřiceti tří osob odsouzených k trestu smrti nebyl nakonec popraven nikdo a v roce 1956 již byli všichni odsouzení na svobodě.[298]

I přes závěry Simpsonovy komise ohledně procesů v Dachau jako celku, rozhodl Senát Spojených států amerických o vytvoření senátního podvýboru, který měl prošetřit celkové vyšetřovací metody a procesní postupy užívané při těchto procesech.[299] Členem tohoto podvýboru, který vedl senátor Raymond E. Baldwin, byl i jeden z nejhlasitějších kritiků americké vojenské justice v poválečném Německu, republikánský senátor Joseph McCarthy, který se později proslavil svými výroky o nepřátelské komunistické rozvratné a špionážní síti působící v USA. Baldwinův podvýbor sice po více než půlročním vyšetřování nezjistil žádná extrémní pochybení a na podzim 1949 dospěl k tomu, že nedošlo k flagrantnímu porušení vojenských procesních zásad, ale

[296] Dle zjištění Rady měli vyšetřovatelé v případu *"Malmédského masakru"* získávat informace od obžalovaných při falešných soudních jednáních nebo při zpovědích vyšetřovatelům vydávajících se za kněze. V některých případech měli skutečně vyšetřovatelé užít i fyzického násilí. Viz: JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 216.

[297] Clay při této revizi přihlížel pouze k těm důkazům, které nebyly zpochybněny zjištěními obou vyšetřovacích orgánů. Viz: REMY, P. S. c2017, *op. cit.,*str. 217-218.

[298] Zarážející je fakt, že Handyho redukce trestů se dotkla i odsouzených, v jejichž případech nebylo zjištěno žádné procesní pochybení. Viz: BORCH, F. L. c2011, *op. cit.,* str. 8.
JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 217.

[299] Krom případu *"Malmédského masakru"* se v USA hodně diskutovalo o procesu s Ilse Kochovou, manželkou velitele koncentračního tábora Buchenwald, známou též pod přezdívkou *"Bestie z Buchenwaldu"*. Během procesu s personálem buchenwaldského tábora vyšlo najevo, že Kochová byla osobně odpovědná za bestiální vraždy a nelidské mučení některých vězňů, v jejím vlastnictví byla navíc nalezena stínítka na lampu vyrobená z lidské kůže. Kochovou od trestu smrti zachránilo pouze to, že v americké vazbě za nejasných okolností přišla do jiného stavu a vojenská soudní komise odmítla nechat popravit těhotnou ženu, a proto ji odsoudila k trestu odnětí svobody na doživotí. V rámci přezkumu však vojenská správa americké okupační zóny zjistila závažná procesní pochybení a nedostatečnost provedeného dokazování a generál Clay snížil Kochové trest na pouhé čtyři roky odnětí svobody, což vedlo k další kritice vojenské prokuratury, která podle názoru veřejnosti svými pochybeními umožnila, aby Kochová unikla spravedlivému trestu. Za zmínku stojí, že Kochová byla opětovně souzena západoněmeckým soudem a znovu odsouzena k trestu odnětí svobody na doživotí. Viz: LIVI, M. *Koch Trial (1951).* In: MIKABERIDZE, A. a kol. c2013, *op. cit.*str., 371-372.

McCarthyho projevy a akce (senátor připodobnil práci amerických vyšetřovatelů k činnosti gestapa a dokonce požadoval, aby podvýbor vyslechl jednoho z vyšetřovatelů, Williama R. Perla, pomocí detektoru lži) posílily nedůvěru veřejnosti a de facto zdiskreditovaly celý projekt procesů v Dachau.[300]

V Dachau bylo mezi léty 1945-1947 v celkově čtyři sta osmdesáti devíti procesech souzeno šestnáct set sedmdesát dva osob.[301] Řízení v Dachau nebyly natolik právnicky precizní jako řízení v Norimberku a na jejich průběhu se jasně projevoval požadavek na rychlost a jednoduchost procesů, šlo o typický příklad klasické vojenské justice. Koncepce společného plánu byla nejvíce rozvinuta právě v těchto procesech, přesto se však nedá říci, že procesy v Dachau byly vítězstvím americké justice. V procesech nebyl kladen důraz na symboliku a edukativnost jako v řízeních v Norimberku a snaha zajistit spravedlnost obětem nacistických koncentračních táborů a potrestat válečné zločince, která měla být hlavním tématem těchto procesů, zůstala částečně nenaplněna. Snižující se ochota Američanů trestat nacistické zločince ve spojitosti se skandály, které procesy doprovázely, vedla k tomu, že velká část rozsudků, které vynesly vojenské soudní komise, byla v průběhu padesátých let zmírněna nebo zrušena úplně.[302] Přes všechny tyto nedostatky však i tyto procesy tvořily významnou kapitolu v dějinách mezinárodního trestního práva, jejich přínos spočívá zejména ve snaze o komplexní posouzení odpovědnosti všech osob podílejících se na páchání válečných zločinů, nejenom přímých vykonavatelů.

[300] REMY, P. S. c2017, *op. cit.,*str. 229-234.
[301] AUTOR NEZNÁMÝ. *American Military Tribunal at Dachau: Introduction to the Dachau Trials* c2009, *op. cit.*
[302] V roce 1957 již byly na svobodě všechny žijící osoby odsouzené vojenskými soudními komisemi. Viz: JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 221.

6. Srovnání jednotlivých typů procesů

Najít společné rysy procesu před Mezinárodním vojenským tribunálem, Následných norimberských procesů a armádních procesů v Dachau se jeví jako obtížný úkol. Benjamin Ferencz, poslední žijící prokurátor, který zastupoval obžalobu během Následných norimberských procesů, se vyjádřil, že:

"Porovnávat Norimberk a vojenské soudy by nebylo srovnáním jablek s hruškami, ale jablek s naklaďáky."[303]

Avšak i přes obrovské rozdíly mezi jednotlivými procesy, je třeba pohlížet na americký program trestání nacistických zločinců jako na komplexní problematiku a snažit se najít společná východiska a podobnosti všech procesů. Oficiální názvy jednotlivých procesů by naznačovaly, že všem řízením bude společný vojenský charakter. Tento předpoklad se však při bližším zkoumáním ukazuje jako chybný. Procesy v Dachau byly skutečně typickým příkladem vojenské justice se všemi jejími klady i zápory, avšak řízení konaná v Norimberku představovala nový moderní způsob vedení procesu, který v sobě kombinoval prvky angloamerického a kontinentálního soudnictví, snažil se o co největší transparentnost a kladl větší důraz na procesní práva obžalovaných než klasické vojenské soudy.

I přes rozdílné procesní postupy však lze pozorovat, že americký program trestání nacistických zločinců byl postaven na myšlenkách přirozeného práva, jehož vliv se projevoval ve všech řízeních. Tato převaha přirozeného práva nad právním pozitivismem, která se během procesů objevovala, byla vzhledem k okolnostem nutná - upustit od přirozenoprávní koncepce by v důsledku znamenalo rezignovat na snahu o potrestání osob, které se dopustily strašlivých činů a na svou obhajobu uváděly, že vždy jednaly v souladu s nacistickým právním řádem, a tudíž nespáchaly žádný zločin. Přirozené právo tedy v procesech s nacistickými zločinci fungovalo jako jakýsi

[303] JARDIM, T. c2014, *op. cit.,* str. 31.

korektiv, který měl napravit selhání německého vnitrostátního práva během nacistické vlády. [304]

Dalším důležitým společným prvkem všech procesů byla snaha klasifikovat jednání obžalovaných jako zločinné spiknutí nebo jako účast na společném plánu spočívajícím v páchání zločinů dle mezinárodního práva. Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, tato snaha nebyla vždy úspěšná a soudní tribunály tato obvinění příliš neuznávaly jako samostatnou skutkovou podstatu. Bez ohledu na úspěšnost se však koncepce zločinného spiknutí a společného plánu jeví jako logická reakce na základní principy nacistického státu. Z výše popisovaných procesů vyplývalo, že nacistický stát fungoval především díky tomu, že s ním sympatizovaly osoby napříč všemi profesemi bez ohledu na postavení na společenském žebříčku. Jedním z nejčastějších argumentů obhajoby bylo to, že obžalovaní pouze plnili rozkazy nadřízených. Díky tomuto přístupu si jednotlivé články státního aparátu mohly ospravedlňovat své strašlivé činy tím, že pouze plní své povinnosti jako anonymní *"kolečko v soukolí"* nacistického státu a kdyby je neplnily, nic by se nezměnilo, protože by je splnil někdo jiný. Dá se konstatovat, že zločinné spiknutí a účast na společném plánu, které byly obžalovaným kladeny za vinu, nespočívaly v nějaké tajné dohodě nebo v komplotu, ale spíše v konkludentní podpoře zločinné státní moci, v absolutní rezignaci na kritické myšlení a ve slepém plnění příkazů bez ohledu na jejich zjevnou amorálnost. Zygmunt Bauman ve své knize *Modernita a holocaust* upozorňuje na to, že holocaust i ostatní moderní genocidy byly možné jen díky modernímu a extrémně výkonnému byrokratickému aparátu.[305] Nutno dodat, že takovýto byrokratický aparát by nemohl existovat, pokud by se jednotliví Němci nezbavovali zodpovědnosti za své činy naprostou poslušností a naopak kriticky zkoumali příkazy nadřízených i politiku státu a konfrontovali je se

[304] V tomto směru jsou zajímavé úvahy o charakteru nacistického práva jako takového. Teorie byla dlouho ovlivněna dílem Gustava Radbrucha, ve kterém autor dospěl k závěru, že deformaci výmarského právního státu a nástup nacistického práva umožnil přílišný právní pozitivismus, který byl pro Německo typický. Dnes již však někteří autoři upozorňují na to, že nacistické právo bylo jakousi pokřivenou variací na iusnaturalismus, která vyvěrala z teorií o rasové nadřazenosti, o duchu národa a o potřebě životního prostoru. Představitelé soudní moci pak podle těchto názorů nacistické právo nejen vykládali, ale i různě ohýbali a upravovali tak, aby co nejlépe sloužilo výše zmíněným teoriím. Rovněž je poukazováno na to, že právě výmarští právní pozitivisté patřili k těm právníkům, kteří s nacistickým režimem kolaborovali pouze minimálně. Viz: SOBEK, T. *Radbruchův mýtus* [online]. c2009, [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: http://teorieprava.blogspot.cz/2009/05/radbruchuv-mytus.html

[305] BAUMAN, Z. *Modernita a holocaust.* Praha: Sociologické nakladatelství, c2003, ISBN: 8086429237, str. 141-143.

základními principy morálky. Skutková podstata účasti na společném plánu a zločinném spiknutí pak byla reakcí na tuto apatii německého národa a umožňovala zkoumat odpovědnost osob, které sice samy o sobě nespáchaly žádný zločin dle mezinárodního práva, ale svým jednáním vědomě usnadnily trestnou činnost jiných osob a zároveň tuto trestnou činnost legitimovaly tím, že ji akceptovaly jako běžnou společenskou normu.

Zajímavou otázkou je i využívání různých důkazních prostředků. Robert. H. Jackson během řízení před Mezinárodním vojenským tribunálem prosazoval, aby byly využívány téměř výhradně listinné důkazy, které se mu zdály důvěryhodnější a přesvědčivější než svědecké výpovědi. Naopak Telford Taylor při Následných norimberských procesech razil teorii, že svědectví obětí nacistických zločinů demonstrují povahu nacistických zločinů lépe než abstraktní listinné důkazy, a proto by měly být nejdůležitějšími důkazními prostředky, které bude prokuratura při procesech používat. Při procesech v Dachau byly využívány listinné i orální důkazní prostředky, avšak vzhledem k rychlosti řízení proběhlo dokazování pouze v omezené míře. V jednotlivých procesech se tedy uplatnily různé přístupy k dokazování, které vedly k tomu, že jednotlivá řízení se od sebe poměrně výrazně lišila.

Při pozorování průběhu jednotlivých procesů se dá dojít k závěru, že určitou podobnost lze spatřovat i v přístupu soudců k některým obžalovaným. Soudci velice často pohlíželi značně shovívavě na obžalované z řad průmyslníků, bankéřů a vědců. Tento jev není patrný pouze v řízeních proti průmyslníkům v rámci Následných norimberských procesů, ale i v procesech v Dachau a částečně i v řízení před Mezinárodním vojenským tribunálem. Tento přístup pocházel z tradiční úcty k některým profesím - americký náhradní soudce Parker argumentoval touto důvěryhodností některých profesí i během rozhodování o vině a trestu v případu Hjalmara Schachta v průběhu jednání Mezinárodního vojenského tribunálu:

"Na Schachta nemůžeme nahlížet stejně jako na ty ostatní násilníky. Je to bankéř, tedy charakterní muž."[306]

Podobnost mezi jednotlivými procesy lze spatřovat i v jejich vývoji v průběhu času. Těsně po skončení II. světové války projevovali Američané snahu prošetřit a

[306] TAYLOR, T. c1992, *op. cit.* str. 562.

přísně potrestat všechny nacistické válečné zločiny. V pozdějších procesech se však již tato rozhodnost vytratila a naopak se začala objevovat snaha relativizovat nacistické zločiny. Tento fenomén se projevoval při procesech v Norimberku i v Dachau. Existuje hned několik příčin, proč k takovému obratu v politice Spojených států amerických došlo. Na jedné straně zde byly důvody ryze pragmatické, Američané se obávali možného konfliktu se Sovětským svazem a snažili se poválečné Německo získat jako cenného spojence. V této situaci bylo rozhodnuto, že další trestání německých válečných zločinců by bylo kontraproduktivní a mohlo by ohrozit budoucí vztahy s Německem. Dalším důležitým faktorem byla negativní reakce na procesy ze strany americké veřejnosti. Američané, kteří měli pouze zprostředkované informace o válečných zločinech spáchaných v Evropě, se domnívali, že prokurátoři ve všech procesech zveličují rozsah nacistických zločinů[307] a celý program trestání válečných zločinců je pouze mstou na poraženém Německu. Posledním důvodem, proč Američané na projekt trestání nacistických zločinců postupně rezignovali, bylo to, že procesy byly finančně náročné a ve spojitosti s výše uvedenými důvody se další finanční výdaje zdály jako špatný politický tah.

Podobnost mezi jednotlivými procesy se tedy dá vysledovat hlavně v ideách, které stály u jejich zrodu, naopak samotné procesní postupy se od sebe lišily natolik, že jakékoliv srovnání se jeví jako bezpředmětné. Zároveň si lze všimnout toho, že všechny procesy byly ovlivněny vývojem politické situace i osobním přesvědčením jednotlivých prokurátorů a soudců.

[307] I přes přesvědčivé důkazy, které byly prezentovány během procesů v Norimberku, si někteří lidé, kteří neměli s nacistickými hrůzami osobní zkušenost, nedokázali představit, že skutečně mohlo dojít k hrůzným zločinům v takovém rozsahu, jaký popisovala prokuratura.

Závěr

Americký program potrestání nacistických zločinců má dodnes rozporuplné hodnocení. Na jedné straně je třeba zmínit, že diametrální rozdíly mezi jednotlivými procesními postupy znemožnily naplnění prvotního cíle, kterým byla komplexnost, provázanost jednotlivých procesů a transparentnost. Rovněž poválečný vývoj, který se vyznačoval relativizací nacistických zločinů, vedl k poškození pověsti amerického programu. To, že většina odsouzených byla propuštěna v průběhu padesátých let, vedlo k tomu, že kritici mohli upozorňovat na to, že i přes veškeré deklamace byla většina nacistů potrestána spíše symbolicky a na oko, skutečný průchod spravedlnosti dle tohoto názoru nenastal.

Na druhé straně je třeba upozornit na to, že americký program předčil obdobné programy v ostatních okupačních zónách, ve kterých se výše zmíněné nedostatky promítly ještě výrazněji. Některé úvahy a argumenty, které jednotlivé tribunály a komise použily, se staly základem mezinárodního práva trestního, ale i jiných oborů (významně ovlivnily například vývoj profesní etiky). Poprvé byla rovněž naplno uplatněna mezinárodní trestní odpovědnost jednotlivce. Taktéž lze zmínit, že skutečnost, že byli souzeni představitelé různých profesí a různého společenského postavení, umocnila význam těchto procesů pro budoucnost - variabilita použité argumentace usnadnila rozhodovací činnost různých následných mezinárodních vojenských a trestních soudů, které mohly čerpat inspiraci z rozsudků tribunálů v Norimberku a částečně i v Dachau, protože tyto rozsudky se zabývaly velkým množstvím nejrůznějších aspektů mezinárodních zločinů. Provedené důkazy rovněž plně prokázaly zločinnost Hitlerova režimu i pro budoucí generace a zdiskreditovaly nacismus jako takový. Těžko si lze představit, že by podobného efektu bylo dosaženo, pokud by procesy neproběhly a zajatí nacisté by byli popraveni bez soudu.

V odpovědi na otázku vyřčenou v úvodu práce lze konstatovat, že určité společné prvky mezi jednotlivými procesy lze nalézt, i když to na první pohled nemusí být patrné. Zejména je třeba zmínit, že všechny procesy stály na obdobných myšlenkách a morálce, k odlišení došlo až aplikací rozdílných procesních pravidel. Z důvodů uvedených v předešlé kapitole se domnívám, že na jednotlivé procesy by se nemělo

nahlížet jako na izolované jevy, ale naopak by měla převládat snaha hodnotit program procesů jako celek, protože jen tak je možné čerpat poučení z jednotlivých řízení v plném rozsahu a naplnit tak odkaz procesů s německými válečnými zločinci.

Seznam zkratek

Gestapo - Geheime Staatspolizei - Tajná státní policie

IG Farben - Interessen-Gemeinschaft Farbenindustrie - Zájmové sdružení představitelů barvářského průmyslu

KG - Kommanditgeselschaft - Komanditní společnost

NSDAP - Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei - Národně socialistická německá dělnická strana

OSN - Organizace spojených národů

RKFDV - Reichskommissariat für die Festigung des deutschen Volkstums - Říšský komisariát pro upevnění německé národnosti

RSHA - Reichssicherheitshauptamt - Hlavní říšský bezpečnostní úřad

RuSHA - Rasse und Siedlunghauptamt - Hlavní rasový a osidlovací úřad

SA - Sturmabteilung - Úderné oddíly

SD - Sicherheitsdienst - Bezpečnostní služba

SS - Schutzstaffel - Ochranné oddíly

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

USA - United States of America - Spojené státy americké

VB - Velká Británie

VoMi - Volksdeutsche Mittelstelle - Středisko na podporu německého národa

WVHA - Wirtschafts und Verwaltungshauptamt - Hlavní ekonomický a administrativní úřad

Zdroje

Prameny

Smlouvy, dohody deklarace a memoranda

Dohoda mezi Spojenými státy a dalšími mocnostmi o zákazu války jako nástroje mezinárodní politiky z 27. srpna 1928 (Briand-Kellogův pakt). Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp

Londýnská dohoda z 8. srpna 1945. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtchart.asp

Memorandum prezidentu Rooseveltovi od ministrů války a zahraničí a generálního prokurátora z 22. ledna 1945. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/jack01.asp

Memorandum sovětské vlády z 14. června 1945. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/jack10.asp

Moskevská deklarace spojeneckých sil čtyř národů z 30. října 1943. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/wwii/moscow.asp

ROOSEVELT, F. D. *Prohlášení o úmyslu soudit nacistické válečné zločince ze 7. října 1942.* Dostupné také z: http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=16174

Sovětský návrh na úpravu definic "Zločinů" z 25. července 1945. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/jack48.asp

Svatojakubská deklarace spojeneckých států z 12. června 1941. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtjames.asp

Závěry ze zasedání válečného kabinetu ze dne 14. března 1944. In: *CAB 65/41 Original Reference (44) 1-(44) 42, 1944 3 Jan-28 Mar.* Dostupné také z: http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/large/cab-65-41.pdf

Právní předpisy

Charta Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 8. srpna 1945. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtconst.asp

Nařízení americké vojenské správy č. 7 přijaté 18. října 1946. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imt07.asp

Nařízení Spojeného výboru náčelníků štábu č. 1023/10, o identifikaci a zadržování osob podezřelých ze spáchání válečných nebo jiných zločinů a o procesech s některými obviněnými přijaté 8. července 1945 Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtjcs.asp#c

Procesní pravidla Mezinárodního vojenského tribunálu přijatá 29. října 1945. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imtrules.asp#rule2b

Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10, o potrestání osob vinných spácháním válečných zločinů, zločinů proti míru a zločinů proti lidskosti, přijatý 20. prosince 1945. Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/imt10.asp

Přepisy stenografických záznamů procesů

Proces před Mezinárodním vojenským tribunálem (USA et al. vs. Hermann Wilhelm Göring et al.). Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/imt.asp

Proces s nacistickými lékaři (USA vs. Karl Brandt et al.). Dostupné také z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/1-transcript-for-nmt-1-medical-case

Proces s maršálem Milchem (USA vs. Erhard Milch). Dostupné také z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/2-transcript-for-nmt-2-milch-case

Proces s představiteli nacistické justice (USA vs. Josef Altstötter et al.). Dostupné také z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/3-transcript-for-nmt-3-justice-case nebo *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume III. Washington* DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-III.pdf

Pohlův proces (USA vs. Oswald Pohl et al.). Dostupné také z: http://avalon.law.yale.edu/imt/indict4.asp nebo *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume V*. Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-V.pdf

Flickův proces (USA vs. Friedrich Flick et al.). Dostupné také z: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VI.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-VI.pdf

Případ IG Farben (USA vs. Carl Krauch et al.). Dostupné také z: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VII.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-VII.pdf

Případ rukojmích (USA vs. Wilhelm List et al.). Dostupné také z: http://nuremberg.law.harvard.edu/transcripts/4-transcript-for-nmt-7-hostage-case nebo *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XI. Washington* DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-XI.pdf

Případ RuSHA (USA vs. Ulrich Greifelt et al.). Dostupné také z: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV-V*. Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-IV.pdf , https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-V.pdf

Proces s Einsatzgruppen (USA vs. Otto Ohlendorf et al.). Dostupné také z: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume IV*. Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-IV.pdf

Kruppův proces (USA vs. Alfried Krupp et al.). Dostupné také z: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume VII.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-VII.pdf

Proces s představiteli říšských ministerstev (USA vs. Ernst von Weizsäcker et al.). Dostupné také z: *Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume XII.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-XII.pdf

Proces s vrchním velením (USA vs. Wilhelm von Leeb et al.). Dostupné také z: Trials *of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals, volume X.* Washington DC: United States Government Printing Office, c1950. https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_war-criminals_Vol-X.pdf

Zprávy

KOMISE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ. *Law Reports of Trials of War Criminals, volume I-XV*. London: His Majesty´s Stationery Office, c1947-1949. Dostupné také z: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/law-reports-trials-war-criminals.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČÍ USA. *Foreign relations of the United States diplomatic papers, 1942. General, the British Commonwealth, the Far East.* U. S. Government Printing Office, c1942. Dostupné také z: http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1942v01

STRAIGHT, C. E. *Report of the Deputy Judge Advocate for War Crimes, European Command: June 1944 - July 1948.* c1948. Dostupné také z: http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/report-deputy-JA-war-crimes.pdf

Literatura

Monografie

ARAI, Y. *The Law of Occupation: Continuity and Change of International Humanitarian Law, and its Interaction with International Human Rights Law.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, c2009, ISBN: 9789004162464.

BAER, E. R., GOLDENBERG, M. a kol. *Experience and Expression: Women, the Nazis and The Holocaust.* Detroit: Wayne State University Press, c2003, ISBN: 9780814330630.

BARTROP, P. R., JACOBS, S. L. a kol. *Modern Genocide The Definitive Resource and Documentation Collection, volume III.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, c2015, ISBN: 9781610693639.

BASS, G. J. *Stay the Hand of Vengeance: The Politics of War Crimes Tribunals.* Princeton: Princeton University Press, c2000, ISBN: 069104922X.

BAUMAN, Z. *Modernita a holocaust.* Praha: Sociologické nakladatelství, c2003, ISBN: 8086429237.

BAZYLER, M. J., TUERKHAIMER, F. M. *Forgotten Trials of the Holocaust.* New York: New York University Press, c2014, ISBN: 9781479886067.

BLOXHAM, D. *Genocide on Trial: War Crimes Trials and the Formation of Holocaust History and Memory.* New York: Oxford University Press, c2001, ISBN: 0198208723.

BROCKMANN, S. *Nuremberg: The Imaginary Capital.* Rochester: Camden House, c2006, ISBN: 9781571133458.

CROWE, D. M. *War Crimes, Genocide and Justice: A Global History.* New York: Palgrave Macmillan, c2013, ISBN: 9780230622241.

DIETRICH, J. *The Morgenthau Plan:Soviet Influence on American Postwar Policy.* New York: Algora Publishers, c2002, ISBN: 1892941910.

EARL, H. *The Nuremberg SS-Einsatzgruppen Trial, 1945-1958: Atrocity, Law amd History.* New York: Cambridge University Press, c2009, ISBN: 978052145608.

EHRENFREUND, N. *The Nuremberg Legacy: How the Nazi War Crimes Changed the Course of History.* New York: Palgrave Macmillan, c2007, ISBN: 9781403979650.

FREYHOFER, H. H. *Nuremberg Medical Trial: The Holocaust and the Origin of Nuremberg Medical Code.* New York: Peter Lang Publishing, c2004, ISBN: 0820467979.

GERAS, N. *Crimes Against Humanity: Birth of a Concept.* Manchester: Manchester University Press, c2011, ISBN: 9780719082412.

GILBERT, G. M. *Norimberský deník.* Praha: Mladá fronta, c1971.

GREENE, J. *Justice at Dachau: Trials of an American Prosecutor.* New York: Broadway Books, c2003, ISBN: 9780767908795.

HARWOOD, R. *Nuremberg and other War Crimes Trials: a New Look.* Southam: Historical Review Press, c1978, ISBN: 9780911038347.

HEBERER, P., MATTHÄUS, J. a kol. *Atrocities on Trial: Historical Persperctives on the Politics of Prosecuting War Crimes.* Washington DC: University of Nebraska Press, c2008, ISBN: 9780803210844.

HELLER, K. J. *The Nuremberg Military Tribunals and the Origins of International Criminal Law.* New York: Oxford University Press, c2011, ISBN: 9780199554317.

JAMES, H. *Krupp: A History of the Legendary German Firm.* Princeton: Princeton University Press, c2012, ISBN: 9780691153407.

JARDIM, T. *Mauthausenský proces.* Praha: Academia, c2014, ISBN: 9788020023360.

KAUFMAN, Z. D. *United States Law and Policy on Transitional Justice: Principles, Politics and Pragmatics.* New York: Oxford University Press, c2016, ISBN: 9780190243494.

MAGUIRE, P. *Law and War.* New York: Columbia University Press, c2010, ISBN: 9780231518192.

MAJINGE, CH. R. a kol. *Rule of Law Through Human Rights and International Criminal Justice: Essays in Honor of Adama Dieng.* Newcastle: Cambridge Scholars, c2015, ISBN: 9781443876018.

MCNEAL, R. H. *Stalin: man and ruler.* New York: New York University Press, c1990, ISBN: 9780814754559.

MERRITT, A. J., MERRITT, R. L. *Public Opinion in Semisovereign Germany: The HICOG Surveys, 1949-1955.* Urbana: University of Illinois Carolina Press, c1980, ISBN: 025200731X.

METTRAUX, G. A kol. *Perspectives on the Nuremberg Trial.* New York: Oxford University Press, c2008, ISBN: 9780199232338.

MIKABERIDZE, A. a kol. *Atrocities, Massacres and War Crimes: An Encyclopedia.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, c2013, ISBN: 9781598849264.

PISZKIEWICZ, D. *Nazi Rocketeers: Dreams of Space and Crimes of War* . Mechanicsburg: Stackpole Books, c2007, ISBN: 9780811733878.

PRIEMEL, K. CH. *The Betrayal: The Nuremberg Trials and German Divergence.* New York: Oxford University Press, c2016, ISBN: 0199669759.

PRIEMEL,K. CH., STILLER, A. a kol. *Reassessing the Nuremberg Military Tribunlas: Transitional Justice, Trial Narratives and Historiography.* New York: Berghahn Books, c2012, ISBN: 9780857455307.

REMY, P. S. *The Malmedy Massacre: The War Crimes Trial Controversy* . Cambridge: Harward University Press, c2017, ISBN: 9780674971950.

REYDAMS, L., WOUTERS, J., RYNGAERT, C. *International Prosecutors.* New York: Oxford University Press, c2012, ISBN: 9780199554294.

SELLARS, K. *"Crimes against Peace" and International Law.* Cambridge: Cambridge University Press, c2013, ISBN: 9781107028845.

SELTENREICH, R., KUKLÍK J. *Dějiny anglo-amerického práva.* Praha: Linde, c2007, ISBN: 9788072016884.

SCHMIDT, U. *Justice at Nuremberg: Leo Alexander and the Nazi´s Doctor Trial.* Basingstoke: Palgrave Macmillan, c2004, ISBN: 9780333921470.

SZANAJDA, A. *The Restoration of Justice in Postwar Hesse, 1945-1949.* Plymouth: Lexington Books, c2007, ISBN: 9780739118702.

TAYLOR, B. *Hitlerovi inženýři: Fritz Todt a Albert Speer. Hlavní stavitelé Třetí říše* Praha: Grada, c2015, ISBN: 9788024755137.

TAYLOR, T. *The Anatomy of the Nuremberg Trials: A Personal memoir.* New York: Alfred A. Knopf Inc., c1992, ISBN: 978030781981.

TUCKER, S. C. a kol. *The Encyclopedia of the Spanish-American and Philippine.American Wars: A Politicial, Social and Military History, volume I.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, c2009, ISBN: 9781851099511.

VAN VERSEVELD, A. *Mistake of Law: Excusing Perpetrators of International Crimes.* Hague: T.M.C. Asser Press, c2012, ISBN: 9789067048668.

WEINGARTNER, J. J. *A Peculiar Crusade: Willis M. Everett and the Malmedy Massacre* . New York: New York University Press, c2000, ISBN: 0814793665.

WETTE, W. *The Wehrmacht.* Cambridge: Harvard University Press, c2006, ISBN: 9780674022133.

WIESEN, S. J., *West German Industry and the Chalenge of the Nazi Past, 1945-1955.* Chapel Hill: The University of North Carolina Press, c2001, ISBN: 0807826340.

ZABECKI, D. T. *World War II in Europe: an encyclopedia*. New York: Garland Publishers, c1999. ISBN: 0824070291.

Články v odborných časopisech

ANNAS, G. J. The Legacy of the Nuremberg Doctor´s Trial to American Bioethics and Human Rights. *Minnesota Journal of Law, Science and Technology.* c2009, roč. 10, č. 1, str. 19-70.

AUTOR NEZNÁMÝ. The Kharkov trial. *America.* c1944, roč. 70, č. 13, str. 351.

BAZYLER, M. J., GOLD, K. R. Judicialization of International Atrocity Crimes: The Kharkov Trial 1943. *San Diego International Law Journal.* c2012, roč. 14, č. 77, str. 77-138.

BLOXHAM, D. From the International Military Tribunal to the Subsequent Nuremberg Proceedings: The American Confrontation with Nazi Criminality Revisited. *History.* c2013, roč. 98, č. 332, str. 567-591.

BLOXHAM, D. "The Trial That Never Was": Why there was no Second International Trial of Major War Criminals at Nuremberg. *History.* c2002, roč. 87, č. 285, str. 41-60.

BORCH, F. L. The "Malmedy Massacre" Trial: The Military Government Court Proceedings and the Controversial Legal Aftermath. *Army Lawyer.* c2011, roč. 41, č. 452, str. 3-8.

CRAIG, A. L., DESAI, S. P. Human Medical Experimentation with Extreme Prejudice: Lessons from the Doctor´s Trial at Nuremberg. *Journal of Anesthesia History.* c2015, roč. 1, č. 3, str. 64-69.

DOUGLASS, J. J. High Command Case: A Study in Staff and Command Responsibility. *The International Lawyer,* c1972, roč. 6, č. 4, str. 686-705.

HICKS, J. "Soul destroyers": Soviet Reporting of Nazi Genocide and its Perpetrators at the Krasnodar and Khar´kov Trials. *History.* c2013, roč. 98, č. 332, str. 530-547.

CHANEY, K. R. Pitfalls and Imperatives: Applying the Lessons of Nuremberg to the Yugoslav War Crimes Trials, *Penn State International Law Review*. c1995, roč. 14, č. 1, str. 57-94.

JESSBERGER, F. On the Origins of Individual Criminal Responsibility under International Law for Business Activity: IG Farben on Trial. *Journal of International Criminal Justice.* c2010, roč. 8, č. 3, str. 783-802.

KASTNER, K. "Vražedná dýka ukrytá pod talárem právníků": Norimberský proces s právníky z roku 1947. *Právní rozhledy,* c1999, roč. 7, č. 4, str. 190-196.

KOESSLER, M. Euthanasia in the Hadamar Sanatorium and International Law. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science.* c1953, roč. 43, č. 6, str. 735-755.

KOCHAVI, A. J. The Moscow declaration, The Kharkov Trial and the Question of a Policy on Major War Criminals in the Second World War. *History.* c1991, roč. 76, č. 248, str. 401-417.

KRAMER, A. The First Wawe of the International War Crimes Trials: Istambul and Leipzig. *European Review.* c2006, roč. 14, č. 4, str. 441-455.

LOPÉZ-MUÑOZ, F., GARCÍA- GARCÍA, P., ALAMO, C. The pharmaceutical industry and the German National Socialist Regime: I.G. Farben and pharmacological research. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics.* c2009, roč. 34, č. 1, str. 67-77.

ONDŘEJ, J. Význam Haagské mezinárodní konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. *Mezinárodní vztahy.* c2000, roč. 35, č. 1, str. 29-35.

RIEDEL, D. The U.S. War Crimes Tribunals at the Former Dachau Concentration Camp: Lessons for Today? *Berkeley Journal of International Law.* c2006, roč. 24, č. 1, str. 554-609.

SCHABAS, W. A. The "Odious Scourge": Evolving Interpretations of the Crime of Genocide, *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*. c2006, roč. 1, č. 2, str. 93-106.

Internetové články

AUTOR NEZNÁMÝ. *American Military Tribunal at Dachau: Introduction to the Dachau trials* [online]. c2009, [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: https://www.scrapbookpages.com/DachauScrapbook/DachauTrials/Introduction.html

AUTOR NEZNÁMÝ. *Dachau Trials: Rudolf Merkel* [online]. c2001, [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: https://www.scrapbookpages.com/DachauScrapbook/DachauTrials/RudolfMerkel.html

AUTOR NEZNÁMÝ. Nekrology: Charles F. Wennerstrum, 96, Served on Iowa´s High Court [online]. *The New York Times,* c1986, [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/1986/06/06/obituaries/charles-f-wennerstrum-96-served-on-iowa-s-high-court.html

AUTOR NEZNÁMÝ. *Out of the "darkness": UN War Crimes Comission records hailed as vital international justice tool* [online]. c2014, [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=49313#.WJC9MHmYamQ

AUTOR NEZNÁMÝ. Rebukes Wennerstrum for Attack on War Crimes Trial [online]. *The Chicago Tribune,* c1948, [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://archives.chicagotribune.com/1948/03/05/page/3/article/rebukes-wennerstrum-for-attack-on-war-crimes-trial

AUTOR NEZNÁMÝ. Tribune Calls for Punishment of General Taylor [online]. *The Chicago Tribune,* c1948, [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: http://archives.chicagotribune.com/1948/03/05/page/3/article/tribune-calls-for-punishment-of-gen-taylor

EARL, H. *Prosecuting genocide before the genocide convention: Raphael Lemkin and the Nuremberg trials* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-14], str. 19-20. Dostupné z: http://www.academia.edu/2702616/Prosecuting_Genocide_before_the_Genocide_Convention_Raphael_Lemkin_and_the_Nuremberg_Trials

FERENCZ, B. *Nuremberg Trials and Tribulations, 1946-1948: Story 34: Mass Murderers Seek to Justify Genocide* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: http://www.benferencz.org/1946-1949.html#story34

KUBEK, A. *The Morgenthau Plan and the Problem of Policy Perversion*[online]. c1989, [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: http://www.ihr.org/jhr/v09/v09p287_kubek.html/

OEUILLET, J. The broken swastikas of Luxembourg: when Nazi war criminals were prisoners in Grand Duchy [online]. *The Brussels times,* c2016, [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: http://www.brusselstimes.com/magazine2/6463/the-broken-swastikas-of-luxembourg-when-nazi-war-criminals-were-prisoners-in-the-grand-duchy

SHUSTER, E. Fifty Years later: The Significance of the Nuremberg Code [online]. *The New England Journal of Medicine,* c1997, [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM199711133372006#t=article

SIMKIN, J. *Alfried Krupp* [online]. c1997 (upraveno 2014), [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: http://spartacus-educational.com/FWWkruppA.htm

SOBEK, T. *Radbruchův mýtus* [online]. c2009, [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: http://teorieprava.blogspot.cz/2009/05/radbruchuv-mytus.html

THOMASSIAN, V. *The Constantinople War Trials: The legal response to the Armenian genocide* [online]. c2011, [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: https://ayfwest.org/news/the-constantinople-war-crimes-trials-the-legal-response-to-the-armenian-genocide/

WYZANSKI, CH. E. Nuremberg: A Fair Trial? A Dangerous Precedent [online]. *The Atlantic,* c1946, roč. 89, č. 4., [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1946/04/nuremberg-a-fair-trial-a-dangerous-precedent/306492

UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *Subsequent Nuremberg Proceedings, Case Number 11,The Ministries Case* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007082

UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *William Denson* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: https://www.ushmm.org/wlc/en/media_oi.php?ModuleId=0&MediaId=5612

ZENZMAIER, J. *The Leipzig Trials (1921-1927): Between national disgrace and juridical farce* [online]. cNeznámý, [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: http://ww1.habsburger.net/en/chapters/leipzig-trials-1921-1927-between-national-disgrace-and-juridical-farce

Shrnutí

Cílem této diplomové práce je porovnat proces s hlavními nacistickými zločinci před Mezinárodním vojenským tribunálem s procesy konanými v americké okupační zóně ve výlučné americké jurisdikci (konkrétně s tzv. Následnými norimberskými procesy a procesy v bývalém koncentračním táboře Dachau) a nalézt jejich společné znaky.

Práce je rozdělena do šesti kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. První kapitola popisuje situaci během a po II. světové válce a úvahy spojeneckých mocností o způsobu poválečného potrestání nacistických válečných zločinců, které bylo nezbytné.

Druhá kapitola se zabývá vznikem Charty Mezinárodního vojenského tribunálu. Na tvorbě tohoto právního předpisu se podíleli přední právníci ze Spojených států amerických, Sovětského svazu, Velké Británie a Francie. Charta obsahovala nové skutkové podstaty, které byly reakcí na nevídaný rozsah nacistických zvěrstev. Tato "Norimberská charta" výrazně pomohla rozvoji mezinárodního práva trestního. V druhé kapitole je rovněž věnována pozornost důvodům, pro které byl Norimberk vybrán jako místo konání procesů.

Třetí kapitola zkoumá samotné jednání před Mezinárodním vojenským tribunálem. Zvláštní pozornost je věnována symbolice tohoto procesu, postojům obžalovaných během procesu a některým zajímavým právním aspektům.

Čtvrtá kapitola, která je jádrem celé práce, je věnována problematice tzv. Následných norimberských procesů. Nejprve je rozebrán Zákon Spojenecké kontrolní rady č. 10, podle kterého jednotlivé tribunály rozhodovaly, a pak následuje rozbor samotných procesů. Obžalovanými během těchto procesů byli průmyslníci, politici, soudci, členové armádního vrchního velení i příslušníci SS. Důraz je kladen především na výjimečné právní a politické aspekty, které se během procesů objevily.

Pátá kapitola zkoumá problematiku souzení méně významných nacistických zločinců, především s ohledem na procesy, které se konaly v prostoru bývalého koncentračního tábora Dachau. Upozorňuje na to, že důraz byl při těchto procesech

kladen především na rychlost a efektivnost řízení a zkoumá pozitivní i negativní stránky těchto procesů.

Poslední kapitola shrnuje poznatky z předchozích kapitol, snaží se zodpovědět na otázky z úvodu práce a poukazuje na společné znaky jednotlivých procesů. V této kapitole autor rovněž v největší míře prezentuje svůj osobní pohled na danou problematiku.

Klíčová slova: Norimberské procesy**,** Procesy v Dachau, Americká vojenská justice, Nacističtí váleční zločinci.

Summary

The purpose of this thesis is to compare the Trial of major Nazi war criminals before International Military Tribunal with others trials held in American occupation zone in the Exclusive American jurisdiction (concretely the so called Subsequent Nuremberg trials and the Dachau trials) and to find the similarities between them.

The thesis is divided into the six chapters, which are further divided into the subchapters. The first chapter describes the situation during and after the Second World War and the considerations of the Allied powers about the method of the punishment of the Nazi war criminals, which was necessary.

The second chapter deals with the creation of the Charter of the International Military Tribunal. This law was created with the joint efforts of the most prominent lawyers from the United States of America, Soviet Union, Great Britain and France. The Charter included new categories of crimes, which were the reaction to the unprecedented extensity of Nazi atrocities. This "Nuremberg charter" helped greatly in the development of the International criminal law. In the second chapter, the reasons for choosing Nuremberg as the location of the trials are also taken in consideration.

The third chapter examines the proceedings of the International Military Tribunal. Extra attention is given to the symbolism of this Trial, to the attitude of the defendants and to some interesting aspects of the proceedings.

The fourth chapter, which is the core of this thesis, is dedicated to the issue of the so called "Subsequent Nuremberg trials". Firstly the Allied Control Council law n. 10, which the tribunals applied in the proceedings, is analyzed and then is presented the analysis of each trial. Defendants in these trials were industrialists, politicians, judges, members of the Nazi´s high command and members of SS. Emphasis is on the extraordinary political and juridical aspects of the trials, which emerged during the proceedings.

The fifth chapter examines the issue of trials of the lesser known Nazi criminals, mainly with regard to the trials, which took place at the site of the former concentration

camp Dachau. It points out that the trials put emphasis on promptness and effectiveness of the proceedings and examines the positives and negatives of the trials.

The final chapter sums up the findings from the previous chapters, tries to answer the questions from the beginning of the thesis and draws the attention to the similarities between particular trials. In this chapter author also presents his personal view on the issue in the greatest extensity.

Key words: Nuremberg trials, Dachau trials, American military justice, Nazi war criminals